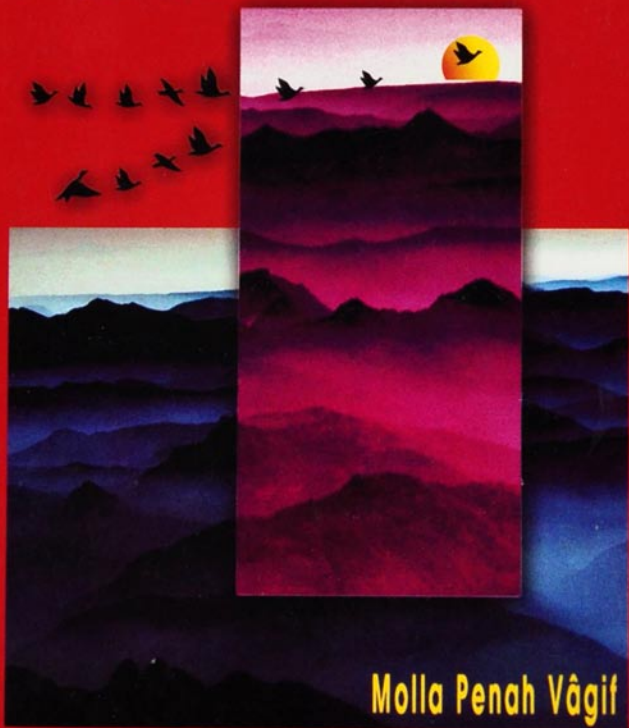

Yaralı Turna

Hazırlayan
Mehmet İSMAYIL

TÜRK DÜNYASINDAN SEÇMELER

Türk Dünyasından Seçmeler

YARALI TURNA

MOLLA PENAĖ VÂĖIF

B-12251

Hazırlayan
Mehmet İSMAYIL

M. F. İsmayilov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Türk Dünyasından Seçmeler

YARALI TURNA

MOLLA PENAĖ VÂĖİF

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĖI YAYINLARI:3687
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ:1297

Türk Dünyasından Seçmeler

ISBN:975-11-2212-0

Kapak Tasarım :

Banu Davun

Baskı Yılı

2003

Baskı Adedi

3 000

Baskı

4 Akşam Sanat Okulu Matbaası

0 312 212 62 18 -19

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 08.07.2002 tarih ve 5028 sayılı yazıları ile
birinci defa 3 000 adet basılmıştır.

Devlet Kitapları Müdürlüğü- İSTANBUL

Tel: (0212) 534 86 27 - 635 81 90

Faks: (0212) 631 13 08

Hazırlayan

Mehmet İSMAYIL

ANKARA, 2003

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI	VII
KOŞMALAR	1
TECNİSLER	137
GAZELLER	147
MÜHEMMESLER	169
MÜSTEZAD	195
VIDÂDÎ İLE ATIŞMA	199
MOLLA PENAH VÂGİF'İN YAYINLANMIŞ ESERLERİ	222
MOLLA PENAH VÂGİF HAKKINDA YAZILAN ESERLER	223

SÖZ BAŞI

Tarihten bellidir ki, çoğu zaman devleti, ordusu olmayan Azerbaycan gibi memleketlerin halkı için ordu da, top-tüfek de ozan ve aşıkların sazları ve sözleri olmuştur. Saz şairleri ve saz şairlerinden ilham alarak, ölümsüz eserler veren şairlerimizin sayısı az değildir. İşte Molla Penah Vâgîf bu tür sanatkarların başında gelir. Fuzulî'den sonra, Azerbaycan Edebiyatı'nın gelişmesinde etkili olan şahsiyet de Vâgîf olmuştur. Azerbaycan şairleri arasında klasik usulle, sözlü edebiyat unsurları ilk defa onun eserlerinde bu kadar iç-içe girmiştir. Bellidir ki, Orta çağlarda muhafazakâr Doğu kültürünü ve edebiyatını yaşatan sanatkarlar şehirlerde sarayların çevresinde idi. Vâgîf ise köyün, köyde yaşayan insanların sesi idi. Halkın bağrından kopan aşık sanatı, hece vezni ve saz şiiri, masallardaki "ak atlı oğlan" misali her zaman milletin zor günlerinde milli duyguları uyandırmak için ortaya çıkmıştır. Bu uyanış ve gergin değişimler Rusların sıcak denizlere doğru akınlarının başladığı on sekizinci yüzyıldan, son zamanlara kadar devam etmiştir. Şah İsmail Hatayi'nin, Gurbani'nin, Fuzulî'nin, Abbas Tufarganlı'nın hazırladıkları edebi zemin, önce Molla Veli Vidadi'yi, sonra da Molla Penah Vâgîf'i halk ruhunun tercümanına çevirdi.

XVIII. yüzyıl Azerbaycan edebiyatının en büyük şairi hiç kuşkusuz Vâgîf'dir. Aslında o, günümüze kadar Azerbaycan Türkçesi'ni güzel bir şekilde kullanmak bakımından önderliğini muhafaza edebilmiştir. XX. yüzyıl Azerbaycan şiirinin önde gelen ismi Samed Vurgun büyük Rus şairi Aleksandr Puşkin'in ünlü "Yevgeni Onegin" manzum hikayesini Azerbaycan Türkçesi'ne aktarıırken böyle yazmıştır:

Akıttım alnımın inci terini
Gatlandım ömrümün iki iline.
Rusiya şirinin şah eserini,
Çevirdim Vâgîf'in şirin diline.

S. Vurgun'un bir başka Şairin değil de, Vâgîf'in adını anması tesadüf olmaz. Çünkü Vâgîf'in şiir dili, "ana dili" kavramı ile eş değerde tutulmaktadır. Vâgîf'in şiir dili o kadar anlaşılır ki, Türk bilim adamı Şükrü Elçin "Halk Edebiyatına Giriş" kitabında, Anadolu'da yaşayan saz şairlerinin şiirlerinin yanında Vâgîf'in, "İntizar çekmekten, yol gözlemekten" ve "Ah Ka'bem, Kerbelam, Mekkem, Medinem" şiirlerine de yer vermiştir. Bu dediklerimizde dayanarak diyebiliriz ki, klasik şiirin doruğunda olan bu şairle ana dilli Azerbaycan edebiyatında yeni bir sayfa açılmıştır.

Vâgîf 1717 yılında Azerbaycan'ın Kuzey batısında bulunan Kazak bölgesinin Kırak Salahlı köyünde doğmuştur. Asıl adı Penah'tır. Babası Mehdi tara-

findan mektebe verilmiş, medresede okumuş, ünlü bilgin Şefî Efendi'den ders almış. Arapça ve Farsça'yı iyi derecede öğrenmiştir. Ancak kader ona başka bir görevi. Azerbaycan Türkçesi'ni yeni bir sanat zirvesine ulaştırmak görevini yüklemiştir. Devrinin ünlü bilim adamlarından ders alan şairin kendisi de yüksek zeka sahibidir. Zeki olmasının yanı sıra, aynı zamanda medrese eğitimi de almış olması nedeniyle toplumda ona molla denilmeye başlanmıştır. Sonraları Molla Penah adıyla anılmasının sebebi de buradan kaynaklanmıştır. Bir taraftan medrese tahsili, diğer taraftan o zamanki Kazak bölgesinin Türk halk ruhunu barındıran aşık ve saz muhiti Vâgîf'i geniş halk kitlelerinin sevdiği bir sanatkara çevirmiştir. Onun şiirlerinin biçimi klasik edebiyata, kökleri ise halk ruhuna dayanmaktadır. Ayrıca saz çalmayı da öğrenen şair, içinde bulunduğu halkın adet ve anelerine, dinlediği koşma ve destanlara karşı beslediği sevgiyle kendisi de aşık tarzında ölümsüz eserler vermiştir. Vâgîf 1759 yılında Gürcistan'da çıkan karışıklıktan dolayı ailesiyle birlikte Azerbaycan'ın içlerine, Karabağ Hanlığı'na göç etmek zorunda kalır. Vâgîf o zaman bilemezdi ki, aradan iki asırdan fazla zaman geçtikten sonra başka bir sınır kavgasının da, üzerine sevgi dolu şiirler koştığı güzel Karabağ, kendi mezarıyla birlikte, daha Vâgîf döneminde bu yerlerde yerleşmemiş olan Ermeniler'in işgaline uğrayacaktı. Şair Karabağ'a göçtüktan sonra bir müddet Terterbasar, sonra da Şuşa kentlerinde okul açarak ders verir. Yalnızca bilgisi ve kültürüyle değil, aynı zamanda şiiriyle de yayılan ünü Karabağ Hanı İbrahim'e ulaşınca, kısa zaman içinde hayatı değişir. Saraya çağırılarak vezirlik görevine atanır. Bir süre sonra vezirlikten baş vezirlik görevine yükseltilecektir. O zamanlar Azerbaycan hanlıklara parçalanmış durumdaydı. Bölgedeki hanlıklar zor yıllarını yaşamaktaydı. Bir taraftan sıcak denizlere doğru akınları başlayan güçlü Rusya, öteki yandan ise Ruslar'dan önce bu parçalanmış hanlıkları işgal etmek için yanıp tutuşan İran. Azerbaycan işgal çemberinde sıkıştırılmaktaydı. Buna karşın, o dönemlerde Vâgîf, Karabağ Hanlığı'nın dışişlerini başarıyla yürütür. Azerbaycan hanlıklarının birleştirilmesi yolunda çaba gösterir. Bunun gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını anlayan Vâgîf İran işgalinden kurtulmak için, çareyi Rusya ve Gürcistan'la işbirliği yapmakta görür. Bu siyasi işbirliğin sonucunda, Gacar sülalesinden olan İran Şahı Ağa Mehemmed Han'ın Azerbaycan'ı işgal etmek için ilk teşebbüsü atlatılır. Ama Rusya'daki Çar değişikliği, Ağa Mehemmed Han'ın yeniden Azerbaycan üzerine akın yapmasına fırsat verir. İkinci saldırıda Karabağ'ın başkenti Şuşa kalesi düşer. İbrahim Han kaçmak zorunda kahr. Vâgîf, Şah'ın adamları tarafından zindana atılır. Fakat kaderin ilavesiyle Şah'ın kendi adamları tarafından gece katledilmesi, Vâgîf'e özgürlüğün kapılarını açar. Bu döneme kadar daha çok sevgi şiirleri yazan, insan güzelliğini ilahi yüceliğe ulaştıran, yaşadığı mutlu günlerini izle-

rini eserlerine yansıtan şair, bundan sonra daha değişik konulu eserler yazar. Bu nedenle Vâgîf yaratıcılığı edebiyat eleştirmenleri tarafından iki farklı döneme ayrılmaktadır. Şairin çağdaşı, şair arkadaşı Vidâdî'ye attığı "bah" gazelinden alınan aşağıdaki beyitler, yukarıda bahsedilen olayları ve şairin yaratıcılığının ikinci dönemindeki ruh halini yansıtmaktadır:

Ey Vidâdî gerdiş-i devrân-i kec-refâtêre bah!
Rûzigâre gıl tamâşâ,kâre bah, kirdâra bah!

Ehl-i zülmi necc berbâd eyleyd bir lehzedê,
Hükümü âdil pâdişâh-i gâdir ü gehhâre bah!

Sûbh söndü şeb ki, helge gible idi bir çırak,
Geceki ikbâlî gör gündüzdeki idbâre bah!

İran Şahı öldürüldükten sonra orduları da kendi memleketlerine geri döner. Bundan sonra Karabağ'da hakimiyet İbrahim Han'ın kardeşinin oğlu Cavanşir'in eline geçer. Kendi hanlığını kolaylıkla sürdürmek için o yolundaki engelleri aradan kaldırmaya başlar. İlk kurban Karabağ'da herkesin gönlünde taht kuran Vâgîf olmuştur. Büyük şair, ilk önce zindana atılmış, sonra 1797 yılında Şuşa şehrinde, oğlu Ali beyle birlikte öldürülmüştür. Ama onun ölümsüz eserleri tarihe mal olmuş, her gelen nesille yeniden doğmakta ve yaşamını sürdürmektedir.

Folklorla, sözlü halk edebiyatına dayanan çağdaş Azerbaycan Türkçesi yazı dilinin bugünkü işlek durumuna gelmesinde emeği olan birkaç edebi şahıstan biridir Vâgîf. Azerbaycan Türkçesi Vâgîf'i bir sanatkar olarak tarih sahnesine çıkardı. Vâgîf ise, kendi eserleriyle Azerbaycan Türkçesi'ni ölümsüzleştirdi. Vâgîf halk şiirine istinat etmiş, bu vesileyle de klasik divan şiirinden farklı yeni şiir tarzını, bir ekol seviyesine yüceltmiştir. Edebiyat eleştirmenleri, haklı olarak Vâgîf koşmalarının ne klasik şairlerin, ne de halk ozanlarının söylediği koşmalara benzemediğini, onların sadece bir folklor üslubu ve ürünü değil, aynı zamanda milli edebi-bedii tefekkürün ürünü olduğunu vurgulamaktadırlar. Vâgîf'in şiiri toplumun kendi şiiri niteliğinde idi. Aslında Vâgîf'in eserleri XVIII. yüzyıl Azerbaycan Türkçesi'nin rönesansı sayılabilir. Şiir türlerinin halka yakın olması, canlı konuşma dilinin edebileşmesi, şairleri daha belirgin zemine indirmiş, varlığı realistçe aksettirmeye yönelmiştir. Vâgîf, bu edebi gelişimin öncülerindendir. Böylece kendinden önce gelen sanatkarlardan farklı olarak, Vâgîf şiiri hayali göklerden toprağa indirmiş, ona konuşma dilinin unsurlarını getirmekle edebi-bedii realitenin temelini atmıştır:

Bulut zülfü.ay gabağı güzelin
Duruban başına dolanmağ gerek.
Bir evde ki, böyle güzel olmaya,
O ev berbâd olub talanmağ gerek.

Her sanatkar kendinden sonra büyük bir etki alanı bırakıp gider. Bu mana-
da Vâgîf'in "dil inkılâbı" kendisiyle sınırlı kalmayıp, sonra gelen bir çok sa-
natkarı da etkiledi ve bütün bir döneme damgasını vurdu. Prof. Dr. Kemal Ya-
vuz ve Yrd. Doç. Dr. Erol Ülgen tarafından hazırlanan "XX. Asır Azerbaycan
Edebiyatı" adlı kitabın önsözünde yazdıkları gibi Vâgîf ile Türk edebiyatı,
Azerbaycan bölgesinde bir canlılığa kavuştu. Canlı ve vurucu Türkçesi'yle
Vâgîf, Azerbaycan şiirinde bir ekol durumuna geldi... Türklüğün ve Türk hal-
kının eksikliklerini, bunların nasıl giderilmesi gerektiğini, ayrılıkların açtığı
yaraları kendi bilgelik yolundan tenkit etti... Vâgîf'le Türk şiiri yeni bir ıler-
me için girdiği gibi, o, Türkçe'yi de bütün zenginlikleriyle yazdığı şiirlerin-
de ortaya koydu. Böylece Türk dili ve edebiyatı Azerbaycan bölgesinde bu şe-
kilde yeni bir devre girmiş ve yeni ekol hâline gelmiş oldu.

Vâgîf Azerbaycan havalisinde her zaman büyük sevgi ile anılan ve hatır-
lanan bir şairdir.

Edebiyat araştırmacıları daha şairin sağlığında onun şiirleriyle ilgilenme-
ğe başlamışlar.Ama ne yazık ki önce de söylediğimiz gibi Vâgîf'in facialı ölü-
mü,evinin Karabağ hanlığını ele geçiren Mehemed Bey Cavaşır tarafından
yağmalanması, şairin tam bir divanının kalmamasına ve bir çok eserinin yit-
mesine sebep olmuştur.Bu nedenle de Vâgîf 'in külliyyatının tamamının elimi-
ze ulaştığını söyleyemeyiz. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Vâgîf'in yaratı-
cılığı her zaman edebiyat eleştirmenlerinin dikkatini çekmiştir.Divanı kalma-
sa da şairin şiirlerinin yer aldığı el yazmaları, cönkler yeteri kadardır.Bu el
yazmalarının bir çoğu Azerbaycan El yazmalar Enstitüsünde muhafaza edil-
mektedir.Ayrıca Vâgîf'in eserlerini Gürcistan ve Ermenistan El yazmalar Enst-
tülerinin arşivlerinde de bulmak mümkündür. Vâgîf'in şiirlerinin yer aldığı
el yazmaları bir takım dünya ülkelerinin çeşitli müzelerinde de korunmakta-
dır.Vâgîf hakkındaki araştırmacıların birincisi Karabağ tarihini ııkıldandıran
"Asar-i Cemâl" eserinin yazarı Mirza Cemâl,ikincisi "Vâgîf ve Çağdaşları"
eserinin yazarı Ermeni tarihçisi Mirza Yusuf Nersesov,üçüncüsü ise "Karabağ-
name" eserinin yazarı Mirza Adıgözei Bey olmuştur.Ama Vâgîf'in hayatı ve
eserleri ile ilgili esaslı araştırmalar şairin facialı ölümünden sonra daha büyük
hız kazanmıştır.1837-1838 yıllarında Azerbaycan'ın Şeki bölgesinde Ağa
Mehemed,Şuşa şehrinden ise Mirza Seheng ilk defa Vâgîf'in eserlerini top-
lamaya çaba göstermişlerdir. Aynı zamanda şairin ölümüne ferman vermiş
olan Mehemed Bey Cavaşırın cönkünde de Vâgîf'in şiirlerine yer ayrılmış-

tır.Bunların yanı sıra Azerbaycan Devlet Edebiyat Müzesi'ndeki XVIII. asra
ait cönklerde,Asya halkları Enstitüsü'nün Petersburg şubesinde ve Gürcistan
Devlet Müzesi'nin arşivlerindeki cönklerde de Vâgîf 'in şiirlerine rastlamak
mümkündür.

Şairin eserlerinin ilk neşri Mirza Yusuf Nersesov ve Mirzacan Medetov ta-
rafından yapıldı. Nersesov, bazı Azerbaycan şairlerinin manzume leri birlikte,
Vâgîf'in de 70 şiirinin yer aldığı "Vâgîf ve Çağdaşları" adlı eserini 1856 yı-
lında taş basma usulüyle yayımladı. Yine Kafkas Arkeolojik-coğrafya komis-
yonunun üyesi ünlü şarkiyatçı A. Berje tarafından, Almanya'nın Leypsk ken-
tinde yayınlanmaya başlanan "Kafkas ve Azerbaycan'da Meşhur Olan Şüera-
nın Eş'arına" adlı mecmuada, Mirza Feteli Ahundov'un Vâgîf'den derlediği
50 şiirine de yer verilmiştir. Bu arada H. Gayibov'un hazırladığı "Vâgîf ve Di-
ğer Çağdaşları" mecmuası da neşredilir. Bu mecmuayı 1908'de, yani A. Ber-
je'den 40 yıl sonra "Taze Hayat" gazetesinin baş yazarı Haşım Bey Vezi-
rov'un yayınladığı Vâgîf'in şiirlerinden ibare; bir mecmua izler. Aslında bu,
şairin şiirlerinin ilk müstakil neşridir. Vâgîf'in önemli araştırmacılarından
olan Salman Mümtaz ise, 1925 yılında şairin o zamana kadar bilinmeyen 60
şiirini, daha sonra 1937 yılında ise 200'den fazla şiirinden oluşan "Eserler"ini
yayımlar. Böylelikle şairin eserlerinin ilmi neşrinin yayınlanması gündeme ge-
ler. Prof. Dr. H. Araslı 1945 yılında o zamana kadar belli olan 7 önemli kayna-
ğa (M.Nersesov, A.Berje, H.Gayibov, S.Mümtaz vd.) dayanarak şairin eserler-
inin ilmi neşrini "Molla Penah Vâgîf - Eserleri" adıyla yayımlar. Aynı adlı
eser yoğun ilgi nedeniyle 1951, 1957, 1960 yıllarda yeniden basılır.

Vâgîf'in ölümsüz eserleri Dünyanın bir çok edebiyat eleştirmeninin de
dikkatinden kaçmamıştır. Eserleri çeşitli Dünya dillerine aktarılarak yayınlan-
mıştır. Şairin eserleri Türkiye'de ilk kez 1941'de, Bursa'da yayınlanan "Azer-
baycan Şairleri" kitabında yer almıştır. Vâgîf' i ilk defa Rus okuyucularına ta-
nıtan Azerbaycan Edebiyatında tiyatro eserlerinin temelini koyan Mirza Fete-
li Ahundov olmuştur. Rus dilinde ilk şiiri 1912'de A. Radike tarafından yayı-
nlanmıştır. Sonraları, ünlü Rus şairleri N. Tihonov ve V. Lugovskoy'un tercü-
meleriyle, şairin şiirleri ilk defa Rusça, Moskova'da kitap halinde neşredilmiş-
tir. Vâgîf'in eserleri Rusça'nın yanı sıra, birçok dünya diline de tercüme edil-
miştir. E. Nirkin'in araştırmaları sonucu belli olmuştur ki şairin "Gömedim"
muhammesi, XIX. asrın yetmişli yıllarında F. Keryusovlt tarafından Eston, V.
Şott tarafından ise Alman diline aktarılmıştır. Şairin bazı şiirleri 1934 yılında,
Giginadze tarafından Gürcüce'ye aktarılarak yayınlanmıştır.

M. Y. Nersesov'un "Mecmu-ya-yi Vâgîf" kitabına yazdığı giriş bölümü, şa-
ir hakkında kaleme alınan ilk değerlendirmeye yazısı sayılabilir. Nersesov Fars
dilinde yazdığı "Tarihi Safie" adlı el yazmasında da, Vâgîf'in hayatına dair bir
çok rivayete yer verir. O dönemlerde "Karabağ Tarihi" eserinde, M. Hazani,

"Karabağname" eserinde ise Mirza Adıgüzel Bey de Vâgîf'den söz etmektedir. Alman Berje'nin Vâgîf hakkındaki yazılarına ilgi gösteren Ukrayna şarkiyatçısı N. İ. Kulak olmuştur. O, Berje'den sonra Rus basınında Vâgîf'den bahseden ikinci bilim adamıdır. Rus tarihçisi V. Potto, Vâgîf'i "ünlü Karabağ şairi" diye adlandırır. Azerbaycan tarihçisi Ahmet Bey Cavanşir de, "Karabağ Tarihi" adlı eserinde Vâgîf'e önemli yer ayırır.

Azerbaycan Edebiyatında Vâgîf'in yerinin ne kadar önemli olduğu ilk defa Mirza Feteli Ahundov tarafından tespit edilmiştir. O, şiirde görmek istediklerini Vâgîf ve Zakir'in realist şiirlerinde bulduğunu yazmıştır. M. F. Ahundov özellikle Vâgîf'in şiirlerindeki içtenliği, sadeliği ve hayatlığı takdir eder. Azerbaycan yazarı Seyit Hüseyin ise Vâgîf'in şiir dilini Rıza Tevfik'in şiir dili ile karşılaştırır. Yusuf Vezir Çemenzemini ise "Azerbaycan Edebiyatına Bir Nazar" makalesinde Vâgîf'i Fuzuli'den sonra yaşamış en büyük sanatkar olarak değerlendirmiştir. XX. yüzyılın başlarında Vâgîf şinashığa noktayı koyan Ferudin Bey Göçerli olmuştur. A. Şaig ise, Vâgîf'in şiirlerinde "Hayatı sevme" düşüncesini ön plana çıkardığını yazar. XX. asrın otuzlu yılları Vâgîf'in şiirine yeniden dönüşün olduğu yıllardır. Bu zaman diliminde E. Şerif, M. Tahmasip, E. Şükürzade, K. Memmedov, M. Gulizade, A. Nazim, M. Elekperli gibi bilim adamları Vâgîf ve onun eserleri, bu eserlerin içerdiği ideolojik düşünce hakkında önemli fikirler söylemişlerdir.

Doktora ve profesörlük tezlerini Vâgîf yaratıcılığı üzerine yapan Aras Dadaşzade, kendinden evvelki Vâgîf araştırmacılarıyla polemige girerek önemli sonuçlara varmıştır. F. Göçerli "Azerbaycan Tatarları'nın (Azerbaycan Türklerinin M.İ.) Edebiyatı" eserinde Vâgîf'den Azerbaycan şiirinin kurucusu olarak bahseder. Oysa A. Dadaşzade'ye göre Azerbaycan şiiri Vâgîf ile başlamamış, yalnızca gelişiminin yeni, realist gerçekliğe ilgi gösterme aşamasına ayak basmıştır. A. Dadaşzade'nin yanı sıra Azerbaycan'ın bir çok bilim adamı da, Vâgîf'in yaratıcılığıyla ilgili ilmi araştırmalar yapmışlardır. Bunların arasında M. Rızazade'nin "Molla Penah Vâgîf'in Koşma, Tecnis ve Atışmalarının Kelime Hazinesi" adlı doktora tezini ve E. Caferzade'nin "Vâgîf'in Devamçıları" adlı profesörlük tezini gösterebiliriz. Bunların yanı sıra M. Rahim'in "Halkın İşteyince" kitabında "Vâgîf Vügarımızdır", S. Mumtaz'ın "Azerbaycan Edebiyatı Kaynakları" kitabında "Vâgîf Düşündürür", S. Vurgun'un "Büyük Sanat Uğrunda", M. S. Ordubadi'nin "Vâgîf Bir Devlet Adamı Gibi", Y. V. Çemenzemini'nin İstanbul'da yayınlanan "Azerbaycan Edebiyatına Bir Nazar" kitabında "Molla Penah Vâgîf", A. İ. Yenkapolov'un Rusça yayınlattığı "Vâgîf-Şair ve Devlet Adamı", E. Yerevanlı "Ermeni Tarihçileri Vâgîf Hakkında" makalelerinde, A. A. Bakıhanov "Gülistan-ı Rem", N. Caferov "Fuzuli'den Vâgîf'e" kitaplarında şair hakkında değerli fikirler ileri sürmüşlerdir.

Ferudin Göçerli ve Salman Mumtaz'dan sonra Vâgîf'in eserlerinin araştı-

rlmasıyla ünlü bilim adamı Prof. Dr. Hamit Araslı uğraşmıştır. Ayrıca Türkiye'de yayınlanan İslam Ansiklopedisi'nin "Karabağ" bölümünde, Vâgîf'tan Azerbaycan Edebiyatının parlak sanatkarlarından biri olarak söz edilmektedir: "Kafkas şairleri arasında Vâgîf mahlaslı Molla Penah, Kafkas Türklerinin en ünlü şairidir ve çağdaşları Vidâdi, Arif gibi XIX. yüzyılda yetişen bir çok şairlere etki göstermiştir." Başka bir Türk bilim adamı N. S. Banarlı ise Vâgîf hakkında şöyle yazar: "Vâgîf ananeyi geleneksel halk edebiyatı etkisi ile kaynaştıran klasik Azeri şiirinin son yetiştirmesidir. Vâgîf bilhassa Kafkas Türkleri arasında XIX. asır boyunca devam eden geniş bir şöhret sahibiydi. Bu şairin klasik şiirler veya halk söyleyişleriyle terennüm ettiği çeşitli manzumelerinde, temiz bir Azeri Türkçe'si ile yazılmış samimi aşk duyguları vardır".

Ünlü İran alimi Abdüleli, Mehmed Hüseyin Şehriyar'ın yaratıcılığında bahsederken Vâgîf'i örnek gösterir. Yine dünyaca ünlü Fransız yazarı L. Aragon'un yazmış olduğu "Sovyet Edebiyatı" kitabında Azerbaycan'a atfedilmiş "Şark-Garp Divanı Zarureti Hakkında" bölümünde, Vâgîf'i Azerbaycan şiirini Arapçılık etkisi ananesinden uzaklaştıran ilk şair olarak gösterir. Paris'te Fransız dilinde yayınlanan İslam Ansiklopedisi'nde Azerbaycan Edebiyatı ile ilgili makalede Vâgîf'in şiirine yüksek değer verilir, yeni edebi ekolün kurucusu diye gösterilir. Geçen zaman zarfında gerek Azerbaycan'da, gerekse de dünyanın çeşitli ülkelerinde tarihe bırakılan vuran her büyük sanatkar gibi, Vâgîf'in yaratıcılığı da her yönüyle ele alınmıştır. Salman Mumtaz, Vâgîf'in şiirlerinden söz ederken, hayretini gizleyememiş gönül heyecanlarını kâğıda şöyle dökmüştür: "Vâgîf'in şiirleri o kadar akıcı, sade ve o kadar tatlıdır ki insan okumağa doymuyor, bütün kitabı başına kaldırıp, su gibi içmek istiyorsun."

Aşağı yukarı 27 yıl han sarayında baş vezir görevinde bulunması, Azerbaycan'ın keşmekeşli tarihini kendi gözleriyle görmesi, çoğu zaman ona yön vermesi şairin şiirlerinde silinmez izler bırakmıştır. Yazılmış çeşitli "Karabağ-nameler"den ve şairin çağdaşlarının hatıralarından öğreniyoruz ki o, ay ve güneşin tutulmasını, depremin olacağını önceden haber verebiliyormuş. Karabağ'ın başkentini Şuşa ile ilgili bazı inşaat projeleri de onun adı ile alakadardır. Bütün bu olağanüstü olaylar onunla ilgili rivayetlerin oluştuğuna neden olmuş, toplumda dolaşan "Her okuyan Molla Penah Vâgîf olmaz" deyimini de buradan kaynaklanmıştır. Bu, halkın kendi büyük oğluna verdiği en üstün değer ve sevgisinin bir göstergesidir. Azerbaycan şairleri arasında büyük Fuzuli etkisinden azat olmak, tilsimından çıkabilmek ve yeni bir edebi ekol yaratılabilmek bahtiyarlığı da ona-Vâgîf'e aittir. Bu edebi ekolün özelliği bir de şundan ibarettir ki Vâgîf'e kadarki lirik şiirlerin en güzel örnekleri-aruzla söylenmişken, Vâgîf aynı başarıyı hece vezninde yazdığı eserlerinde göstermiştir. Vâgîf yaratıcılığının ilmi araştırmaları ile uzun yıllar uğraşan Prof. Dr. Aras

Dadaşzade'nin yazdığı gibi "eğer Azerbaycan şiirinde gazelin ustası Fuzuli ise, koşmanın ustası Vâgîf'dir." Ama burada şunu söylemek gerek ki, Vâgîf aruz veznine de bigane kalmamış ve aruz vezninin bütün bahrlarını kullanarak, güzel edebi örnekler vermiştir. Yazılı edebiyat dili ile konuşma dili arasındaki duvarları yıkan ilk şairlerden biri ve belki de birincisi Vâgîf'tir. O, şiire yeni bir ruh ve yeni bir renk vererek, edebiyatı halkın geniş kitlelerinin anlayabileceği bir düzeye ulaştırdı. Onun şiir dili ana sütü gibi temiz ve berrak bir dildir:

Seher-seher hasret ile gezerdim
Çift koşu nar gördüm iki sinede.
Birisi kız idi, birisi gelin
Can kurban ederim ikisine de.

Kebabım olaydı, közüm olaydı,
Yar yanında ötkün sözüm olaydı,
Vâgîf deyir: iki gözüm olaydı,
Bahaydım bunların ikisine de.

Şairin eserlerini "seçkinler" için değil, geniş halk kitlelerinin anlayabileceği bir dilde yazması, halkın onu sevmesine ve kendisini anlamasına vesile oldu. O, şiirde dil, mazmun, ifade ve tasvir vasıtaları ile hayat anlayışı bakımından yepyeni bir edebi dünya yarattı:

İhtilalı güzel, sözü mezeli,
Eller yaraşığı, öлке güzeli

Bu sıfatların köyden, halk edebiyatından geldiğini biliriz. Galiba bunun içindir ki, Vâgîf yaratıcılığı yalnızca halk edebiyatından beslenmemiş, aynı zamanda onu etkilemiştir. Onun eserleri daha XVIII. asırdan başlayarak günümüze kadar düşünlerde, saz şölenlerinde aşıklar ve şarkıcılar tarafından sevile sevile okuna gelmiştir. Vâgîf'den sonra gelen birçok ünlü Azerbaycan aşıkları Elesger, H. Bozalkanlı, M. Azafı ve diğerleri, Vâgîf çeşmesinden su içmişlerdir.

Prof. Dr. H. Araslı, Vâgîf'in yaratıcılığında söz ederken şöyle der: Vâgîf'in yaratıcılığı lirik şiirin artık belirli bir inkişaf yolu geçirerek şekillendiği bir devre tesadüf ediyor. Vâgîf şekillenmekte olan lirik şiiri, yeni realist inkişaf yoluna sokarak, onu halk ruhuna, halk zevkine yakınlaştırmış, kendine kadarkı klasiklerden farklı bir çığır açmıştır. Gerçekçi realist şiirin ilk numuneleri onunla ilgilidir. Klasik şiirin esas konusu olan güzellik teması, onun lirik

koşmalarında yeni bir mana, yeni bir tazelik kazanır. Aşık şiirimizden gelen yüksek dünyevilik, Vâgîf'in lirik dünyasında yön verici rol oynar. Onun koşmalarında kadın güzelliğinin vefa, sadakat, temizlik gibi sıfatları, bu güzelliğin ayrılmaz parçası gibi görülür. A. Şaik'in dediği gibi onun insanı duygu ve düşüncelerle teneffüs eden şiiri, dağ pınarları kadar saf ve temiz, dağ çiçekleri kadar doğal ve samimidir. Şairin koşukları gerçek varlıktan koparılmış hayal levhası gibidir.

Lirik şiirlerinde insanı güzele meftun olan şair içtimai mazmunlu şiirleri ile hayata müdahale eden bir mütefekkindir. Vâgîf'in içtimai itirazları halkın, zamanın itirazlarıdır. Eserlerinde zamanın estetik kurallarını yaratan, okuyucuların zevkini, ruhunu okşayan şair, içtimai şiirlerinde halkın tükenmez kederini ifade etmiş, devrin içtimai belalarını açığa göstermiştir:

Men cahân mülkünde .mutlak, doğru hâlet görmedim,
Her ne gördüm, eğri gördüm, öze bâbet görmedim,
şinâlar ihtilâtında sedâget görmedim,
Biet ü igrâr ü îmân ü deyânet görmedim,
Bîvefâdan lâcerem tehsîl-i hâcet görmedim.

Prof. Dr. Aras Dadaşzade haklı olarak yazmıştır ki, Azerbaycan Edebiyatı tarihinde XII. asır Nizami, XVI. asır Fuzuli asrıysa, XVIII. asır da Vâgîf asrıdır.

Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı yazar ve sanatçıları, Vâgîf'in hayatını, edebi kişiliğini konu alan bir çok eserler yazmıştır. Bunlara örnek olarak Yusuf Vezir Çemenzeminli'nin "Kan İçinde" (İki Od Arasında) romanını, Hacıağa Abbasov'un "Molla Penah Vâgîf" adlı oyununu, Abdurrahim Bey Hakverdiyev'in "ğa Mehmed Şah Gacar" ve Samed Vurgun'un ünlü "Vâgîf" dramalarını, Ramiz Mustafayev'in "Vâgîf" operasını ve şairin şiirlerinden bestelenmiş onlarca şarkıyı gösterebiliriz. Dile ve yüreğe yakınlığı ve halkın gönülünden anlayabileceği bir dille yazıldığından Vâgîf'in eserleri her zaman Azerbaycan bestecilerinin ilham kaynağı olmuştur. C. Cahangirov'un, E. Bağirov'un şairin sözlerine besteledikleri "Tumalar", "Sevdiğim", "Sunalar Gibi", "Hayran Olmuşum" vb. şarkılar bu gün de ezbere bilinmektedir.

O, her zaman için Türk şiirinin parlayan ve hiç sönmeyen bir yıldız olarak kalacak; yaşadığı asırdan gelecek zamanlara ses verecektir. Aslında Vâgîf ölümsüz eserleriyle bizden her zaman bir adım öndedir. O, yarınlardan bize doğru ışık veren bir şiir güneşidir.

Azerbaycan toplumunun güzide şairi Molla Penah Vâgîf'in ölümsüz eserlerini kardeş Türkiyeli okuyuculara ulaştırabilirdimse, ne mutlu bana.

Kitap yayına, şairin 1968'de Azerbaycan Devlet Neşriyatı tarafından yayımlanan M.P. Vâgîf "Eserleri", 1975'te Maarif Neşriyatı tarafından yayımlanan M.P.Vâgîf "Seçilmiş Eserler", 1981'de Yazıcı neşriyatı tarafından yayımlanan M.P.Vâgîf "Eserleri", 1994'te Gençlik neşriyatı tarafından yayımlanan M.P.Vâgîf "Kurban Olduğum" ve 1968'de Azerbaycan Devlet Neşriyatı tarafından yayımlanan Prof.Dr.Aras Dadayzade'nin "Molla Penah Vâgîf "ki-taplarına dayanılarak hazırlanmıştır. Kitapta geçen adlar Azerbaycan Türkçe-si'ndeki kullanılan şekliyle verilmiştir. Örnek olarak: Vâgîf, Vidâdî, Mehemed vb. olduğu gibi. Bu şiirler, kiril alfabesinden Türk alfabesine geçirilirken Azerbaycan Türkçesi'yle yazan şairin diline dokunulmamıştır. Yalnız şive farklığı dolayısıyla okuyucu tarafından anlaşılmayacağını düşündüğümüz bazı kelimelerin manaları dipnotlarda açıklanmıştır. Ayrıca şiirleri, kiril alfa-besiyle yazılı şeklinden Türk harflerine aktarırken bazı seslerde değişiklik yapmayı uygun gördük. Çünkü, bu sesler aynen yazıldığı takdirde çeşitli yan-lış anlamlara gelebilirdi. Bundan dolayı "gerip, gem, gelem, ged, gezep vb." kelimeleri, "garip, gam, galem, gad, gazap vb."şeklinde yazdık. Azerbaycan Türkçesi imlâsında bağımsız iki ayrı kelime gibi yazılan birleşik fiilleri Türki-ye'deki şekliyle birleşik olarak yazdık;"keçire bilmez " yerine "keçirebilmez" gibi. Yine Azerbaycan imlâsında birleşik yazılan soru ekini kelimeden ayırdık; "varmı?" yerine "var mı?" gibi.

Azerbaycan Türkçesi'nde geçmiş zaman ile zarf fiil ekinde kullanılan "b" harfi, Türkiye'de söylendiği şekliyle, "p"harfi ile gösterildi."Gelip" ve "oya-dıp" kelimelerinde olduğu gibi. "Eşg, geder, gelem ve gem" gibi bazı kelime-lerde "g (ı)"sesinin kalın okunmasını kolaylaştırmak ve mânâ karışıklığına yol açmamak için, kalfiyenin bozulmadığı yerlerde "e"sesini "a" sesine dönüştü-rek; aşk, kader,kalem,gam" şeklinde yazdık.

Daha iyi anlaşılması açısından "hagın" kelimesini "hakkın", "öviad" ke-limesini "evlat" şeklinde verdik. Türkiye Türkçesi'ndeki "g"sesine karşılık kullanılan "k" sesi, "keçmek", "kônül" kelimelerinde olduğu gibi "geçmek" ve "gönül"şeklinde verildi. Yine "ahşam" ve "çıldım" kelimelerindeki "h(ı)" sesinin karşılığında Türkiye Türkçesi'ndeki "k(a)" sesini kullandık; "akşam" ve "çıkıtım" kelimelerinde olduğu gibi.

Şiirlerde Arapça veya Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler,ancak,her hangi bir şekilde yanlış anlamaya yol açıyorsa gösterilmiştir: Kar/kâr(kazanç); yar(uçurum) yârt(sevgili) vs gibi. İmlâ kurallarına uygun olarak g, k,l ünsüzle-rinin ince okunması gerektiği yerlerde de, bu ünsüzlerin önünde bulunan a, u, o ünlülerinin üzerinde(^) düzeltme işareti kullanılmıştır:gûr (gü), kôr(kör); kâ-tıp, imkân, lâle, lânet, lâkin vs. Çağdaş Azerbaycan imlâsında özel bir işaretle belirtilmeyen Arapça'da mensubiyet bildiren isimlerdeki"î"(nispetî f'si Türki-ye'de alışık olduğu gibi,ünlüler üzerine(^) düzeltme işareti konularak gös-terilmiştir.

EYLE

Ağla gözüm, ayrılırsan cânândan,
Her kesi ki, görsen şikâyet eyle!
Öldün getdin, belke yârı görmedin,
Kâ' beyi-küyini¹ ziyâret eyle!

Sen benim cânânım, rûh-i revânım,²
Lebleri şîrinim, gönca-dehânım,³
Bir saat görmesem, tûtfi-zebânım,⁴
Gonacag başıma giyâmet⁵ eyle!

Vâgîf bir şeydadır,⁶ dolanır bâği,
Hastadır, dermânı dilber⁷ dodağı.
O alma yanağı, billur buhağı,⁸
Allah, bednezerden selâmet eyle!⁹

¹ -yârın Kâbe gibi kutsal köyünü ziyaret et
² -ruhum, canım
³ -dudakları tatlım, tomurcuk ağzılı
⁴ -güzel söz söyleyen sevgilim
⁵ -felâket, kıyamet
⁶ -Vâgîf bir aşk çalgınıdır
⁷ -güzel
⁸ -billur boğazlı
⁹ -kötü bakışlıdan kuru

GIZLAR

Bir bölük yaşılbaş sunalar kimi,¹
Yığılıp gelibdir Gazağa² kızlar.
Ayna gabağında³ gara gaş ucun
Endirip getirmiş gulağa⁴ kızlar.

Her birinde minâ gerdân⁴, nâzik bel,
Size gurbân tamam ölke, tamam el,
Gülap ilen sıgallanmış gara tel⁵
Hûb yaraşmış beyâz buhağa⁶, kızlar.

Gamze kemân, müjgân hedeng⁷, göz elâ⁸,
Yüz gan olur eğer baksan hilâla⁹,
Sözleri gent, ağzları piyala¹⁰,
Şeker ezmiş dile, dodağa¹¹ kızlar.

Ey ağalar nasıl sitem etdiler,
Vâgîf'in cânını çok incitdiler,
Yene durup gatarlaşıp getdiler¹¹,
Sözlerin goydular gırağa¹² kızlar ..

¹ -yeşil başlı sunalar (ördekler) gibi

² -Kazak: Kuzey Azerbaycan'ın kuzey batısında bir ilçe.

³ -ayna önünde.

⁴ -bembeyaz boyun.

⁵ -gül suyu ile taranmış kara saçlar.

⁶ -güzelce yakışmış beyaz boğaza.

⁷ -bakış(lar) yay gibi, kirpik(ler) ok gibi.

⁸ -mavi

⁹ -hilâl gibi olan genç kıza.

¹⁰ -sözleri şeker gibi tatlı, ağzları kadeh gibi.

¹¹ -yine kalkıp katar katar (saf saf) olup gittiler.

¹² -kenara.

GEREK

Bulut zülfü, ay gabaglı gözelin¹
Duru-ban başına dolanmag gerek.²
Bir evde ki, böyle güzel olmaya,
O ev berbâd olub talanmag gerek.

Endâmı ağ gerek, sînesi mermer,
Siyâh zülfü gâmetine³ berâber,
Goynu içi guya müşk ile ele,⁴
Bastığı toprağı yalanmag gerek.

Sarhoş durup sarayından bahanda,
Ağ gerdâna⁵ hemayiller tahanda,
Göze sürme, gaşa vesme yahanda,⁶
Cânım aşk oduna galanmag gerek.⁷

Çiha sarayından cânlar alan tek,⁸
Hişme gele geh-geh gehri olan tek,
Şâhmâr zülfü dal gerdânda ilan tek,⁹
Herdem terpenende bulanmag¹⁰ gerek.

Vâgîf, senin işin müdâm¹¹ âh olsun,
Sek regîbin ömrü goy kütah olsun,¹²
Hemdemsiz¹³ kimsene eger şâh olsun,
Gedâdır¹⁴ o kimse dilenmek gerek.

¹ -bulut gibi siyah saçlı, ay gibi parlak yüzlü güzelin.

² -kalkıp kurban olmak gerek.

³ -boyuna.

⁴ -misk kokulu.

⁵ -ak boyuna.

⁶ -kaşa kalem çekince

⁷ -canım aşk ateşinde yanmalı, canımın aşkın ateşine katlanması gerektir.

⁸ -canlar alan (katil) gibi çıka.

⁹ -uzun saçı ensesinde yılan gibi.

¹⁰ -kendini kaybetmek.

¹¹ -daima, her zaman.

¹² -köpek rakibin ömrü kısa olsun.

¹³ -dostsuz, sevgilisiz.

¹⁴ -dilencidir.

PERİ

Boyun sürâhıdır, bedenin billür,
Gerdânın çekilmiş minâdan, Perî!¹
Sen ha bir sunasan, cüda düşüpsen²
Bir bölük yaşılbaş sunadan, Perî!

İhtilâın şîrin, sözün mezeli,³
Şeker gülüşünden cânlar tezeli,⁴
Eller yaraşığı, ölke gözeli,
Ne güzel doğupsan anadan, Perî!

Üz yanına⁵ tökülüptür tel nâzik,
Sîne meydân, zülf⁶ perişân, bel nâzik,
Ağız nâzik, dodağ nâzik, dil nâzik,
Ağ ellerin elvân hınadan,⁷ Perî!

Avcısı olmuşam sen tek maralın,
Heyâlîmdan çıhmaz hergiz⁸ heyâlin,
Enliyi, kirşanı neyler cemâlin,⁹
Sen öyle gözelsen binâdan,¹⁰ Perî!

Güneş teki her çıhanda sherden,
Alırsın Vâgîf'in aklını serden.¹¹
Duvaçınam, salma meni nezerden,¹²
Eksik olmayasan, senâdan,¹³ Perî!

¹ -boğazın camdan yapılmış gibi (düzgün ve şeffaf)

² -ayrı düşmüşsün

³ -sohbetin tatlı, sözlerin gönül açıcı

⁴ -lazelenir, yenilenir

⁵ -yüzünün yanına

⁶ -saç

⁷ -ak ellerin kınadan dolayı rengârenk

⁸ -asla, hiçbir zaman

⁹ -yüzünün güzelliği, allığı pudrayı ne yapar

¹⁰ -sen yaratılıştan güzelsin

¹¹ -aklını başından alıyorsun

¹² -beni unutma, gözden çıkarma

¹³ -övlümen az olmasın

II

Cemâln gözünden nühâl¹ olalı,
İsterem bahmayım dünyâya,Perî!
Heyâl eyledikce o servi geddin,
Döner ganlı yaşım deryaya,Perî!

Olsalar yüz melek,yüz hûri gılmân,
Yüz mînâ gerdanlı,zülfü perîşân,
Yüz lâle yanaglı,lebleri mercân,
Gönül dönmez senden kimseye,Perî!

Sen gedeli men ziyâda ağlaram,
Vermişem ömrümü bada,²ağlaram,
Her düşende geddin yâda,ağlaram,
Ünüm çihar erşi-elaya,³Perî!

Senden ayrı bağrım kebâba dönmüş,
Yıkılmış dil şehri haraba dönmüş,
Firgetin damu tek ⁴ezâba dönmüş,
Didârın cennet-ül-mevâ'ya,⁵Perî!

Bir göreydim senin gül cemâlımı,
Câdü gözlerini,yay hilâlını,
Müenber saçını,hindî hâlını,⁶
Yeterdi her derdim devâya,Perî!

Peyveste⁷ gurulsun gaşın kemânı,
Ohların sinemden geçsin nihânı,⁸
Gül bedenin heç görmesin yamanı,
Lütf eyle Vâgîf'i şeydaya,⁹Perî!

¹ -fıdan
² -eyle
³ -göge, asumana
⁴ -ayrılığın evi gibi
⁵ -güzel yüzün sekiz cennet bahçesinden birine benziyor
⁶ -benim
⁷ -damı
⁸ -güzlice
⁹ -ağktan aklım kaybetmişe

DURNALAR

Bir zaman havâda ganat sahlayın,¹
Sözüm vardır benim size,durnalar.
Gatarlanıp² ne diyârdan gelirsiniz?
Bir haber verseniz bize,durnalar!

Size müşâğ durur³ Bağdad elleri,
Gözleye-gözleye galıp yolları,
Asta ganat çalın,⁴gafil telleri,
Heyifdir⁵ salarsız düze,durnalar!

Heyli vahdır yârın ferâğındayam,⁶
Pervâne tek hüsnün çırâğındayam,⁷
Bir elâ gözlünün sorağındayam,⁸
Görünür mü,görün göze,durnalar?

Men sevmişem elâ gözün sürmesin,⁹
Bednezer kesi-ben,¹⁰ziyân vermesin,
Sagin gezin,laçın gözü görmesin,¹¹
Gorharam,sefiniz poza,¹²durnalar!

Nâzenin-nâzenin edersiz âvâz,¹³
Ruhlar tâzelenir,olur ser-efrâz,¹⁴
Vâgîf'in de gönülü çok eder pervâz,¹⁵
Herdem sizin ile geze,¹⁶durnalar!

¹ -bir havada durun

² -katar katar olup

³ -size hasrettir

⁴ -yavaşa kanat salın

⁵ -hayıftır,yazıktır

⁶ -sevgiliden uzağım

⁷ -pervane (küçük kelebek) gibi güzelliğinin ışığı etrafındayım

⁸ -peşindeyim

⁹ -mavi gözünün sürmesini

¹⁰ -kötü gözlü (yolunuzu) keserek

¹¹ -sakınarak gezin, doğanın gözü görmesin

¹² -safınızı bozmasından korkuyorum

¹³ -nazlı nazlı ötersiniz

¹⁴ -başı yüce olur

¹⁵ -gönlü kanatlanır,heveslenir

¹⁶ -arada bir sizinle geze

OYNASIN

Başına döndüğüm toy adamları,¹
Siz de deyin: toya ²gelen oynasın.
Adını demerem, elden ayıptır,
Filankesin gızı filan³ oynasın.

Ne müddetdir ona güvenen bizik,
Hasretin çekmekten cânımız üzük,
Her eline alıp bir tâne üzük,
Üzüğü destine ⁴alan oynasın.

Bir tûbâ⁵ boyludur; boyu növrete,⁶
Hasretin çekmekten olmuşam haste,
İşâret eylerem anlayan dosta,
Dostunun gedrini bilen⁷ oynasın.

Men Molla Vâgîf'em, eylerem efgan,⁸
Gözlerim de yaş yerine töker gan,
Uzun boylu, yeni yetme növcivân,⁹
Meni bu dertlere salan oynasın.

¹ -kurbanı olduğum düğüne katılan insanlar

² -düğüne

³ -adı anılmak istenmeyen şahıs

⁴ -eline

⁵ -kökü yukarıda, dalları aşağıda Cennet ağacı; en güzel, en iyi.

⁶ -bulûğ çağına ermiş, civan, genç

⁷ -dostun kadrini bilen, iyilikten anlayan

⁸ -ıstırapla bağırıp çağırılm

⁹ -yeni yetme, genç, civan

AYRILDIGI

Olmayaydı böyle sefere çıhmag,
Biz yâr ile gonusmamış, ayrıldığ.
Helâlleşip, hümmetleşip dost ilen,¹
Temenleşip² görüşmemiş, ayrıldığ.

Bilmem kime deyim derdim neçesi,³
Yârın ter memesi sine haçası,⁴
Yuhu⁵ meni aldı gelen gecesi
Gül üzünden öpüşmemiş, ayrıldığ.

Biz doymadıg yârın şîrin dilinden,
Şeker parçasından, lebi balından,
Minâ⁶ gerdânından, ince belinden,
Hayıf oldu, ⁷sarışamış ayrıldığ.

Vâgîf'em, üstüme gelmez has⁸ eli,
Silinmedi heç gönlümden pas⁹ eli,
Ne müddetdir, cânân bizden küseli,
Gönlün alıp barışmamış, ayrıldığ.

¹ -dost ile haklarımızı helâl edemedik, yardımlaşamadık

² -el ele vererek selamlaşmadık

³ -derdimin kaççı

⁴ -yârın taze memeleri göğsünü çatal yapmış

⁵ -uyku

⁶ -güzel

⁷ -yazık oldu

⁸ -saf, temiz

⁹ -sıkıntı, iç darlığı, dert, endişe

II

Heyli vahtdır ayrılmışg yâr ilen
Gördük,amma tanışmadıg,ayrıldıg.
Galdı cânda gizli-gizli derdimiz,
Birce kelme danışmadıg,¹ayrıldıg.

Garip-garip durduđ bî-gâneler tek,²
Soyug-soyug bahtıg divâneler tek,
Dönmedik başına pervâneler tek,³
Aşk oduna yanımadıg,⁴ayrıldıg.

Yarım saat bir arada galmadıg,
Aşk âteşin cânımıza salmadıg,
Yalvarı-ban yârın gönlün almadıg,
Öyle getdi,barışmadıg,ayrıldıg.

O ki,aşnalığı terk etdik,⁵
Cüdâ düştük,heyli ciğer berkitdik,⁶
Aralıktan gönül guşun hürkütdük,
Bir-biriyle konuşmadıg,ayrıldıg.

Vâgîf sevdi bir igrârsızbî-vefâ,⁷
Bada getdi tamam çektiyi cefâ,⁸
Görüşü-ben eylemedik hoş sefâ,
Gucaglaşıp sarışmadıg,ayrıldıg.

ZEYNEP

Menekşe tek enber zülfün buy verir,¹
Her yuyup² serende havâya,Zeyneb!
Onun etrin dimâğımdan üzmesin,
Emânet et bâd-i-sabâya³,Zeynep!

Gaşa vesme,göze sürme çekende,⁴
Siyâh zülfü dal gerdânına⁵ tökende,
Sallanı-ban keklük kimi sekende,
Oşarsan yaşılbaş sunaya,Zeynep!

Seni seven çoh belâya tuş olur,⁶
Egl gedir baştan,ferâmûş⁷ olur,
Âvâzın⁸ gelende cân bî-hüş⁹ olur,
Gurbânâm o nâzik sedâya,Zeynep!

Yanağı lâlesen,gâmeti¹⁰ dalsan,
Ağız şeker,dili,dodağı balsan,
Sanasan ki,yorgun,vehşi maralsan,
Olubsan yaraşig obaya,Zeynep!

Sensen pâdişahı,hanı Vâgîf'in,
Aklı,hüşu,din-îmânı Vâgîf'in,
Hasretinden çıhtı cânı Vâgîf'in,
Nolur ki,gelesin buraya,Zeynep.

¹-tek bir kelime bile konuşmadık

²-yabancılar gibi

³-pervaneler (kelebekler) gibi başı etrafında dönmedik; ona kurban olmadık

⁴-aşk ateşine yandımadık

⁵-dostluğu (aşnalığı) terk ettikten sonra

⁶-ayrı düştük, bir hayli dert çektik, (derde tahammül ettik)

⁷-Vâgîf sözünü tutmayan bir vefasızı sevdi

⁸-boşa gitti çektiği bütün ceфа

¹- güzel saçların menekşe gibi kokuyor

²- yıkayan zaman

³- sabah yeline

⁴-kaşa, göze siyah boya çektiğin zaman

⁵-boynuna

⁶- müptela oluyor

⁷- unutulmuş

⁸- sesin

⁹- haygın

¹⁰- boy bos

ŞAMAMA

Cân verip yüz minnet ile almışam,
Gönderirem seni yâra,şamama.¹
Tâze tağdan² üzülüşen,ohşarsan
Yarın goynundaki nâra,şamama.

Cismin ne nâziktir,gül beden kimi,
Bir hoş gohun gelir,yasemen kimi,
Neden saralmısın sen de men kimi,
Nedir derdin,ey bî-çâre,³şamama?

Haktır,sende vardır heyli nezâket,
Yârın şamaması bir gayri bâbet,⁴
Gorharam çekesen külli hecâlet⁵
Duranda onla berâbere,şamama.⁶

Yârın şamaması ohşar şekere,
Hayran olur melek,eger göstere,
Yaraşıktır ağ sinesi mermere,
Gılıp çok ciğerler pâre,⁷şamama.

Gribandan nâgâh olanda âşkâr,⁸
Dağılır ağılım,hûşum-her ne var,
Haste Vâgîf tifil⁹kimi gan ağlar,
Neçin gılmazsan bir çâre,şamama?¹⁰

II

Bir senemin sînesine müştâgam,¹
Çoh çekirem âh u zâr,²şamama!
Men ha galdım hasret,elim yetişmeze,
Sen get,gör cânânı bâri,şamama!

Metlebidir bir növrete-gönlümün,³
Olmadı dermânı haste gönlümün,
Onun için bu şikeste⁴ gönlümün
Ne sabrı var,ne gerâr,şamama!

Yaha açıp tâ ki,sîne gösterdin,
Serâser⁵ bağrımı gana dönderdin,
Menim derdimdendir senin de derdin,
Rengindir ne yavuz sarı,şamama!

Menim yârım bir ecâyip dilberdir,
Üzü tâze güldür,zülfü enberdir,
Sanasan ki,iki gend⁶ ü şekerdir
Goynundakı goşa⁷ nârı,şamama!

Gurbânâm Vâgîf'in bu hamesine,⁸
Ki,yazır derdini dost nâmesine,⁹
Yete bilmez yârın şamamesine,
Olsa bu dünyânın varı şamama!

¹ -çok güzel kokulu ve tatlı, genelde yenmeyen ve süs için eve konan kavun türü

² -kavun, karpuz, salatalık vs.bostan bitkilerinin toprakta uzanan kolları

³ -çaresiz

⁴ -orta halli

⁵ -bütünü utanmak

⁶ -onunla yan yana durunca

⁷ -çok ciğerleri param parça edip

⁸ -ansızın, gizlilik belirlenende

⁹ -zavallı

¹⁰ -niçin çözümü yolu bulmuyorsun

¹ -bir dilberin sinesinin hasretini çekiyorum

² -ah edip ağlıyorum

³ -gönlümün isteki bir yeni yetmedir

⁴ -kırık,kırılmış

⁵ -baştan başa

⁶ -şeker,çok tatlı

⁷ -çift

⁸ -kalemine

⁹ -mektubuna

MEHEMMED

Bir cavân tezeden gelip erseye,¹
Ecâyip oğlandır,adı Mehemmed.
Zâhiren özü tek pâk imiş aslı,²
Ola bilmez heç evlâd-ı Mehemmed.

Yeni gelip hetdi, ter menekşe tek,³
Gaşı,gözü ele bahdıgca gökcek,
Dânânde,fehmede,gabil-i zîrek⁴
Sâhip cemâl,⁵söz üstadı Mehemmed.

Sarhoş oturanda elinde sazı,
Bend edir guşları göyde âvâzi,
Yeni yeten iğidlerin şâhbazi⁶
Sanasan ki,bir sunadı Mehemmed.

Kalemde,kılıçta,sazda,sedâde
Berâberi yohdur dar-ı fenâde,⁷
Mehr ü muhabbeti hedden ziyâde⁸
Gösterir çoh etigadı Mehemmed.

Mehşer hekâyeti müşkül hekâyet,
Ya Hazret i Resül,⁹eyle inâyet,¹⁰
Vâgîf'emgulam-ı şâh-ı vilâyet,¹¹
Eyle mene bir imdadi,Mehemmed.

¹ -bir genç yeni olgunlaşmış

² -aslı de yüzü gibi safmış

³ -menekşe gibi yeni buluş çağına ermiş

⁴ -bilgili, becerikli

⁵ -güzellik sahibi

⁶ -yakışıklısı

⁷ -dünyada

⁸ -sevgisi, muhabbeti fazla olan

⁹ -Allah'ın elçisi, Hz.Muhammed

¹⁰ -yardım et

¹¹ -vilâyet şahının koleseyim

GABAĞINDA

O şûh gamzelerin,hencer kirpiğin
Günde olur yüz min gan gabağında,¹
Humâr-humâr² bahan elâ gözlerin
Gerektir veresen cân gabağında.

Gaşın gabağında sıgallı birçek,³
Sâye⁴ salmış üze şûle mübârek,
Amma iki deste gar menekşe tek
Goymuş al yanağın yan gabağında.

Zülfünden⁵ gohuşur gül ü reyhânlar,
Gurbân her müyuna⁶ yüz bin cavânlar,
Pişvâzına gelir hürî gilmânlar,⁷
Melayik durmuşlar san gabağında.⁸

Vâgîf gurbân zenehdânın çâhine,⁹
Şîrin gülüşüne,hoş niğahine,¹⁰
Gul olasan böyle hüblar şâhine,¹¹
Durasan her aşıman,tan gabağında.

¹ -önünde,karşısında,ilerisinde

² -süzgün süzgün

³ -güzellik için altına dökülen saç,kakül

⁴ -gölge

⁵ -saçından

⁶ -tilyüne

⁷ -cennette hizmet gösteren güzel kızlar ve erkekler görüşüne çıkarlar

⁸ -ün,şöhret önünde

⁹ -çene çukuruna

¹⁰ -tatlı gülüşüne,hoş bakışına

¹¹ -güzeller şahına

EVİNDE

Duru-ban eşgile güzâr eyledim,¹
Bir perinin oldum mehman² evinde.
Zerrece görmedim hümet,izzetin,
Galdım eyle,peşmân-peşmân evinde.

Tâ ki,meni gördü ol gelbi gara,³
Çekti yaşmağını o gül ruhsâre,⁴
Dönderdi⁵ üzünü,tutdu duvare,
Sanasan ki,yohdur insan evinde.

Dodağı şekerdir,güftârı şerbet,⁶
Ne fayda,eylemez şîrin mehebbet.
Mehlesi ki,⁷ yohdur onda bir lezzet,
Boldur ele acı gelyan⁸ evinde.

Çeçme o dilberin sen otağından,⁹
Ter menekşe gohar her bucağından,
Sanki bir güşedir cennet bâğından,
Açılıpdır gül-i elvân evinde.¹⁰

Vâgîf,bir kimse ki,bizden yaşına,
Yağın bil ki,¹¹ bizlen olmaz âşinâ,
Geldiyimiz heç gelmedi hoşuna,¹²
Tapdım men hâlini ürfân evinde.¹³

¹ -kalkıp aşkıyla yola çıktım

² -misafir

³ -kara kalpli, kıskanç

⁴ -o gül yanağının üzerine yaşmağını çekti

⁵ -çevirdi

⁶ -konuşması şerbet gibi tatlı

⁷ -kısacası

⁸ -nargile

⁹ -odasından

¹⁰ -evinde her renk çiçek açmıştır

¹¹ -yüpheşiz bil ki

¹² -hoşuna gitmedi

¹³ -ben onun hâlinin ne olduğunu irfan (tasavvuf) evinde buldum

BU YERDE

Siyhâ tel görmedim Kür gırağında,¹
Meğer hiç yaşılbaş olmaz bu yerde?
Terlan² gönlüm yine yüce dağlara
Havalamp,hergiz gonmaz bu yerde.

Bu diyârda kelağay³ yoh,ketan⁴ yoh,
Sinem buta,⁵ müjgân⁶ ohun atan yoh.
Serhoş durup bir nezâket satan yoh.
Heç sevdâ-kâr⁷ fayda bulmaz bu yerde.

Bezек bilmez bu diyârın gökçeyi,
Tamamaz al çargat,⁸ zerrin leçeyi,⁹
Ağ buhağ altundan helge biçeyi
Ter meme üstünden salmaz bu yerde.

Yârın heyâliyle bu gün men şâdam,
Garipliye düşsem,gan ağlar didem¹⁰,
Perîsi yanında almayan adam
Ne yahış¹¹ sağ gılır,ölmez bu yerde.

Deseler ki, Vâgîf ,ne oldu sene,
Rengi-ruyin dönüp ayvaya gene,
Eli ter¹² memeden üzülen kimsene
Saralı-ban nece¹³ solmaz bu yerde?

B-12251

¹ -Kür nehrinin kenarında

² -yağmalanmış

³ -çeşitli renkli,etrafı püsküllerle süslü ipek baş örtüsü

⁴ -bir tür kumaş

⁵ -gonca

⁶ -kirpik

⁷ -sevdaya düşen

⁸ -büyük başörtüsü

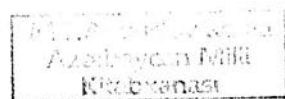
⁹ -altın işlemeli ipek,ince pamukludan vs. yapılan üçgen şekilde baş örtüsü

¹⁰ -gözüm

¹¹ -iyi ki

¹² -yeni,taze

¹³ -nasıl

BU GÜN BİR ECÂİP GÖZEL SEVMİŞEM

Bu gün bir ecâip güzel sevmişem,
Böylesi olamaz heç vilâyetde.
Sanasan ki,cemâlından nûr yağır,
Yaranıptır,ya Rep,ne hoş saatde.

Al çargatdan yaşmag tutup çeneye,¹
Simin yaraştırıp zer nimtencye,²
Deyildir berâber heç kimseneye,³
Hübların şahıdır şân ü şövkette.⁴

Gülabilen zülfün çığasın eger,⁵
Üzüne bahanda gan olur ciger,
Göyden yere enmiş melekdir meger,
Yohsa insan olmaz böyle sûrette.

Bileyi,bazusu,her bendi güzel,
Gerdânda zülfünün⁶ kemendi güzel,
Ayna tutdu,durdu,bezendi⁷ güzel,
Sallandı göresen ne giyâmetde.

Sona çığası tek serinde teli,⁸
Ağ gül yaprağı tek ayağı,eli,
Cismi dolu,nâzik bedeni,beli,
Görmemişem dilber bu nezâketde.

¹ çenesini yüz ortusu ile gizletmiş
² gümbüşünü altın işleme çömleğine yakıştırmış
³ hiçbir kimsene
⁴ şân şerefle güzellerin önünde gider
⁵ gül suyu ile saçının kakülünü süsler
⁶ saçlarının boyununda
⁷ süslendi
⁸ başında saçları süme kâkülü gibidir

Ayrıydın,obasından,elinden,
Bir helvetde tuta idin elinden,
Emeydin ağzından,şirin lebinden,¹
Göreysin necedir² dadda,lezetde.

Növcivânlar³goy hemîşe⁴ var olsun,
Amma ki,bizlerden haberdar olsun,
Vâgîf'in duâsı sene yâr olsun,
Seni Hak sahlasın ömrü devletde.

¹ -dudağından
² -nasıldır
³ -yeni yetmeler
⁴ -her zaman

MENEKŞE

Bir üzü gül, rengi lâle, zülfü ter,
Geşte¹ çıkıp, derer tâze menekşe.
Deste-deste sancıp buhag yanına,
Yaraşlıdır o şâhbaza² menekşe.

Cismi mermer, helge zülfleri gara,³
Onu gören mecnûn olur âvâra,
Hörüp saçlarını, salıp gatara,
Düzüp tele, hem gotaza⁴ menekşe.

Yaşı onsekize yenice yetmiş,⁵
Gözelliğe helgi tamam mat etmiş,⁶
Geşte çıkmış-yâr geldiğin eşitmiş
Dağa salıp bir âvâza⁷ menekşe.

Göksün açıp, ağ golların çırmasın,⁷
Öyle gezsün, onu regip görmesin,
Eğyâr⁸ ilen çihip seyre, dermesin,
Lâyig olmaz anlamaza menekşe.

Sen sallanıp gabağımından⁹ gedende,
Hergiz galmaz sebr ü ihtiyâr mende,
Vâgîf zülflerini¹⁰ târif edende,
Gerekdir ki, evvel yaza, menekşe.

¹ -gezip dolaşma
² -beyaz ve alıcı kuş, mec. Yakışıklı
³ -saçları siyah
⁴ -püsküle
⁵ -halkı büsbütün şaşkın bırakmış
⁶ -dağa ses salmış
⁷ -beyaz kollarını sıvasın
⁸ -rakıp
⁹ -önümden
¹⁰ -saçlarını

EKSİLMEZ

Bir güzel ki, şîrin ola binâdan,¹
Yüz yıl getse onun dadı eksilmez.
Tâzeliyi, köhneliyi² bir olur,
Gövher tek giymetde adı eksilmez.

Gözelliğden düşmez heç eslizada,³
Günbegün⁴ gâmeti döner şümşâda,
Mehr ü mehebbeti olur ziyâda,⁵
Etibârı, etigatı eksilmez.

Ne kadar ki, yüze yetirse yaşı,
Tâ ki hekten⁶ düşse, titreye başı,
Gene cân almaya göz ile gışı,
Gamzesinin heç cellâdı eksilmez.

Cevheri pâk⁷ olur tâze cavândan,
Hergiz el götürmez şevket ü şândan,
Müjgân hedenlerin⁸ geçirir cândan,
Peykânının heç poladı eksilmez.⁹

Vâgîf, ister isen göresen lezzet,
Gel sev bir dert bilen, ehl-i mehebbet,
Nöjivânlar seven heç olmaz râhet
Gece-gündüz heç feryâdı eksilmez.

¹ -başından, başından beri
² -eskiliyi
³ -soyulu evlat
⁴ -günden güne
⁵ -sevgesi, muhabbeti fazla olur
⁶ -güçten
⁷ -saf
⁸ -kirpik oklarını
⁹ -çelik temreni hiç az olmaz

SENE

I

Ey süsen sünbülüm,al zenehdânım,
Gurbân olsun lâle gül ilen¹ sene.
Bu neçe² gündür ki,senden ayrıyam,
Sanasan hasretem il ilen sene.

Demeli çoh gizli derd-i dilim var,
Gorharam ki,deyem,eşite eğyâr,
İsterem ki,yazam gönderim,ey yâr,
Sabah oğrun³ esen yel ilen sene.

Ağzı piyâlesen,gârdana minâ,⁴
Nâzik ellerinde innabı hına,⁵
Seni gören deyer yaşılbaş suna,
Ucu helge siyâh tel ilen sene.

Çohlar sana iyma⁶ ilen baş eyer,
Mum tek erir,olsa bağıri daş eğer,
Tübâ⁷ görse,ikram eyler,baş eyer,
Bu güzel boy ilen,bel ilen sene.

Yâdıma düşende zülfün enberi,⁸
Gullab⁹ girer ciğerimden içeri.
Men şâham,ey gözellerin serveri,
Gurbânım, Vâgîf tek gul ilen sene.

¹ -gul ile

² -kaç

³ -gizlice

⁴ -ağzın kadeh gibidir, boynun ise mine gibi parlak ve güzeldir

⁵ -innab meyvesi renginde kırmızı kına

⁶ -sevgi ile

⁷ -Tuba:koku yukarıda, dalları aşağıda Cennet ağacı

⁸ -saçlarının kokusunu hatırlayınca

⁹ -bir nefes çekimi, bir nefes, dumanı bir nefes içeri çekme miktarı

II

Servi boylum,bir çâh,görüm boyunu,
Onda gurbân edim cânı men sene.
Gaşlarının tağı¹ giblegâhımdır,
Feda gılım din-îmânı men sene.

Adam gerek görsün hakkı arada,
Hani senin gibi bir perî-zâda?!²
Melekten de seni billem ziyâda³
Tay etmemem⁴ heç insanı men sene.

Bahmag ilen doymag olmaz üzünden,
Konusanda şîrin-şîrin sözünden.
Onun için göz kesmerem⁵ gözünden
Müşâgam⁶ ey şeker kânı,men sene.

Ğaşa,göze sürme ne güzel çektin,
Cilvelenip zülfe hem siygel çektin.⁷
Sen ne için âhır menden el çektin?
Eylemezdim bu gümanı men sene.⁸

Gözel sen tek böyle şühî⁹ şen gerek,
Hemdemi¹⁰ de hem özüne ten gerek,
Sene Vâgîf kimi derd bilen gerek,
Lâyig bilmem her nâdânı¹¹ men sene.

¹ -kaşlarının çatısı

² -bir peri evladı

³ -artık, fazla

⁴ -eş bilmiyorum

⁵ -göz çekmiorum

⁶ -yürekten, candan severim

⁷ -nazlana nazlana saçlarını süsledin

⁸ -senden hiç bunu beklemezdim

⁹ -oynak, işveli, nazlı

¹⁰ -gönül dostu

¹¹ -anılamazı

III

Sensen, ey nâzânin¹ gözeller şâhı,
Ola bilmez kimse berâber sene.²
Serhoş durup sallananda her yana,
Mat galır,³ ey servi, senüber sene.

Bahtıgça bahışın şîrin, gözün şüh.⁴
Bir ecep cavânsan nezâketin çoh.
Kemâlinda, cemâlinda eyip yoh.⁵
Perverdigâr⁶ vermiş her hüner sene.

Söz yoh zenehdâna, zülfe, yanağa,
Gamete, gerdana, gaşa, gabağa,
Bir şîrin dilbersen baştan ayağa
Ne nabât⁷ benziyer, ne şeker sene.

Ya bedirlenmiş bir mâh-i tâbânsan,⁸
Ya cennet bâğında gül-i hendânsan,⁹
Ya melekse, ya da hürî-gilmânsan¹⁰
Ey sevdiğim, insân kim deyer sene.

Çohlar getdi iltimâsa,¹¹ gelmedin,
Üzüm üste gedem basa gelmedin,
Vâgîf öldü, neçin yasa gelmedin?
Ya zâhir¹² olmadı bu haber sene?

¹ -nazlı, isvelî
² -hiç kim sana eş, benzer olamaz
³ -hayret ediyor
⁴ -bakışın tatlıdır, gözlerin mutlu
⁵ -aklında, güzelliğinde kusur yoktur
⁶ -Allah
⁷ -şeker türü
⁸ -on dört gecelik ay gibisin
⁹ -meşeli, sen bir gülsün
¹⁰ -cennet güzelsin
¹¹ -çok adam yanına ricaya gitti
¹² -avakır

IV

Doldu dimâğıma zülfin enberi,¹
Valeh oldu gönül hevâden sene.²
Elim yetmez—nâme³ yazıp derdimi
Gönderirem bâd-i sabâdan⁴ sene.

Oturuşun güzel, duruşun güzel,
Sallanışın güzel, yerişin güzel,
Huyun, hülgün güzel, her işin güzel,
Behş olup bu hüblug Hudadân sene.⁵

Dodakların oşşar lel-i Yemene,⁶
Yâda düştü, bağrım çan oldu yene,
Siyâh tel düzersen beyâz gerdâne,
Düşüptür bu gayda sunadan sene.⁸

Fikr ü hayâlındır gönüm ziyetci,
Şîrin sözlerindir ağızım lezzeti,
Sensen benim ömrüm, günüm vahdeti,
Yetişmesin, yâ Reb, belâdan sene.⁹

Gam evinde saldın künce Vâgîf'i,¹⁰
Eyledin müyinden ince Vâgîf'i,¹¹
Neçin incidirsen bunca Vâgîf'i,¹²
Ne hâsil bu cövr ü cefâdan sene?¹³

¹ -saçının kokusu, ıtırı beynime, ruhuma doldu
² -gönüm sana havadan hayran oldu
³ -mektup
⁴ -sabah rüzgârından
⁵ -bu güzelliği sene Tanrı verip
⁶ -dudakların kıymetli Yemen taşına benziyor
⁷ -hatırladım
⁸ -bu alışkanlık sana sunadan geçmiş
⁹ -Tanrı yardım etsin, hiçbir bela sana ulaşmasın
¹⁰ -gam evinde Vâgîf'i köşeye attım
¹¹ -Vâgîf'i saçından ince yaptın
¹² -Vâgîf'e niçin bir bu kadar azap veriyorsun
¹³ -bu eziyetten, cefadan ne elde edeceksin

FATİME

I

Sıgallanıp-sıgallanıp siyâh zülf,
Ne güzel düştüptü üze,Fatime!
Cân alırsan yene bu ne sürmedir
Çekmişen ol humâr¹ göze,Fatime?

Men mâilem² senin zenehdânına,
Helge-helge zülf-i perîşânına,
Cavâhîrler herc eylerem³ şânına,
Eger müştâg olsan söze.⁴Fatime!

Cân mülküne vermem saçının dengin,
At cânıma kirkiklerin hedengin,⁵
Tâ ki,gördüm yanağının men rengin,
Düşmüşem men oda,köze,Fatime!

Yay kimi ne güzel çekmişen gaşı,
Ona söz yoh,her ne desem yaraşı,⁶
Sana peşkeş etmenem mi cân-başı;
Neçin bir gelmezsin bize,Fatime!

Aşkın âteşidir meni eriden,
Cân üzüldü baha baha geriden,
Dönmüşem melekten,tamam perîden,
Vâgîf'em sevmişem tâze Fatime!

¹ -suzgün
² -düşkünüm
³ -masraf ederim
⁴ -şayet sözün hasretini çeksen
⁵ -okunu
⁶ -yakışıyor

II

Saçın zencirine gönül bağladım,
Mecnun kimi düştüm dağa,Fatime!
Neçin meni görcek sarhoş ötürsen¹
Bir bahmazsın sola-sağa,Fatime!

Özün perî,hulgu hoyun ferîşte,²
Harda olsan ora döner behîşte,³
Sen gerektir günde çıhasan geşte,⁴
Gül düzesen gül buhağa,Fatime!

Haçana-cân⁵ cânım odlara yahım,
Her terefe dağsın seller tek⁶ ahım,
Çoh müştâgam aç üzünü,goy bahım
Enber zülfe,⁷gül yanağa,Fatime!

Lâig değil sene nâkes ü bî-gem.⁸
Adam gerek ola adama hemdem.
Cânım çihar seni görmesem bir dem,
Getme menden sen uzağa,Fatime!

Vâgîf seni sevdi hûblar içinde .
Bir tâze gönçesen gülzâr içinde,
Söz danışmağ olmaz eğyâr⁹ içinde,
Gel çekilek bir gırağa,¹⁰Fatime!

¹ -geçiyorsun
² -saf, temiz, melek boylusun
³ -nerde olursan orası cennete dönüyor
⁴ -gezip dolaşsın
⁵ -ne zamana kadar
⁶ -gibi
⁷ -güzel kokulu suçlara
⁸ -soysuz, gamsız, dertsiz, kedersiz
⁹ -dost olmayan(lar); rakip(ler), yabancı(lar)
¹⁰ -bir kenara çekilelim

BİR HELVET YER OLA EĞYAR OLMAYA

Bir helvet yer ola,eğyar olmaya,¹
Onda söhbet edek ikimiz bele.²
El-ele tutuşup deyek,gülüşek,
Tutag bir hoş ülfet ikimiz bele.

Gol-boyun oturag,sürtek üz-üze,
Bahag bir-birmize göz süze-süze.
Gâh-gâh¹ gucaglaşip köküş-köküşe⁴
Görek lebden⁵ lezzet ikimiz bele.

Sürmelensin elâ gözler şüh olsun,
Siyâh kirpik ucu elmâs oh olsun,
Sek regipler aralıktan yoh olsun,
Gezek bir ferâget⁶ ikimiz bele.

Doyunca zövg alag nâz ü gemzeden,
Endişe çekmeyer heç bir kimseden,
Her geceler,şirin-şirin,sühbeten⁷
Eyleyrek hekâyet ikimiz bele.

Vâgîf,yârdan eşit gelen cevâbı,
Açag üzden,gözden tamam nikâbı,⁸
Geh-geh⁹ içip sarhoş olag şerâbı,
Günde sürekl vahdet ikimiz bele.

¹ rakibin olmadığı güzel bir yer ola
² o zaman ikimiz böyle arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirelim
³ zaman zaman
⁴ sine sineye
⁵ bulaktan
⁶ sakın, sessiz
⁷ sabahın erken vaktine kadar
⁸ peşeyi yüzden, gözden birbütün açalım
⁹ bazen

OLABİLMEZ

Serâser bir yere yığılsa hüblar,¹
Senin bir müyine tay olabilmez.²
Güneş teki şüle verer cemâlin,³
Böyle güzellikte ay olabilmez.

Heç gözeli sen tek şüh görmemişem,⁴
Ne fayda hüsününü çoh görmemişem
Uzun kirpiyin tek oh görmemişem,
Gaşların terzinde⁵ yay olabilmez.

Hasretinden bağrım gan ile dolup,
Ayva kimi rengim saralıp,solup,
Bu hübluk ki,Hak'tan sana beş olup⁶
Heç kimsese böyle pay olabilmez.

Geddin şâhbaz,ağ bedenin semen tek,⁷
Yanağın lâleden ziyâda gökçek,
Üstat seni çekip mânend-i melek,⁸
Bundan artık hegg ü say olabilmez.⁹

Vâgîf'em,men sene heyran olmuşam,
Gaşların yayına gurbân olmuşam,
Derdinden didesi giryân olmuşam,¹⁰
Ganlı yaşım kimi çay olabilmez.

¹ -güzellerin hepsi bir yere toplansa

² -senin saçının bir teline eş olamaz

³ -güneş gibi ışık saçan yüzünün güzelliği

⁴ -hiçbir güzeli senin gibi şüh görmedim

⁵ -kaşlarının tarzında

⁶ -bu güzellik ki,Tanrıdan sana bahşedilmiştir

⁷ -ak bedenin yasemin gibi.

⁸ -Tanrı seni meleğe benzer şekilde çizmiş

⁹ -hak hesap (iyilik) olmaz

¹⁰ -derdinden gözü yaşlı olmuşum

AY GIZ

Dehânın sedefdir,¹dişlerin inci,
Sanasan² ağzın püstedir,³ay giz!
Humâr⁴ gözlerini sevenden beri
Derde düşüp cânım hestedir,ay giz!

Serâser endâmın⁵ tâze gar kimi,
Zülfün gerdâninde şâhimâr⁶kimi,
Rengi beyâz,özü hırda nâr kimi,
Goynundaki ccep nestedir⁷ ay giz!

Nigab⁸ çekip menden yaşınma,zâlim,
Perîşân oluptur benim ehvâlim,
Egl ü hûşum benim,fikr ü heyâlüm
Şüh gözde,gemzede bestedir ay giz!

Cemâlın güneştir,gemerdir⁹ üzün.
Şekerdir dehânın,şîrindir sözün,
Yağdır müjgâmin,câdüdür¹⁰ gözün,
Cellâd gibi gemzen gesdedir,¹¹ay giz!

Vâgîf'em,men Mecnun,sen benim Leylim,
Bahıgca,gözümden tökerem seylim.¹²
Men sene mâilem,sendedir meylim,¹³
Deme,senden geyri kesdedir,ay giz!¹⁴

¹ -ağzın sedef gibidir

² -sanki

³ -çam fıstığı ağacının kabuklu meyvesi.mec.Genelde şiirde güzelin ağzı, dudakları fıstığa benzetili

⁴ -süzgün

⁵ -vucudun baştan başa

⁶ -yılan

⁷ -gul

⁸ -duvak, peçe

⁹ -aydır

¹⁰ -büyüctür

¹¹ -nazım, işyen beni öldürmek niyetindedir

¹² -selim, yayım

¹³ -ben sana hayranım, seni istiyorum

¹⁴ -senden başkasında gözüm yoktur

GELEYDİ

Çohdan beri yârin ferâğındayam,¹
Ne olaydı bir buraya geleydi.
Çekeydi gönlümü künci-zülmetden,²
Döndereydi özün aye,geleydi.

Görmeye-görmeye gül-izârımı,³
Bülbül tek arırdım âh u zârımı,⁴
Tebibim olu-ban bu azarımı⁵
Yetireydi bir devâyâ,⁶geleydi.

Gedi-ben küyinde gıllam şiveni,⁷
Yığaram başıma dostu,düşmeni,
O ha billem gelmez görmeye meni,
Bâri genden⁸ tamâşâyâ geleydi.

Ünümden titredi tamam⁹ vilâyet,
Öyle sandılar ki,goptu giyâmet,
Ne gayım¹⁰ durupdur ol servi-gâmet,¹¹
Terpeneydi bu lerzeye geleydi.

Cem olsa yanımda tamam senemler,
Dağılmaz gönlümden fikr-i elemeler,
Ayağa salıptır Vâgîf'i gemler
Baş çekeydi bî-nevâyâ¹² geleydi.

¹ -sevgiliden uzun zamandır uzağım, ayrırım

² -zulmet köşesinden

³ -mec.sevgilinin yüzü ve yanağını, gül bahçesini

⁴ -bülbül gibi ah çekip ağlamayı arttırırım

⁵ -hastalığıma

⁶ -ilaç getireydi

⁷ -gidip de köyünde figan ederim

⁸ -kenarda

⁹ -büyük

¹⁰ -muhkem, sağlam

¹¹ -servi boylum

¹² -zavalıya

EYLEDİ

Bedenini gul yaradan İlahi,
Serâser etrim enber eyledi.¹
Gozellikde kimdir sene tay² ola,
Hüsünün melekleri çâker eyledi.³

Suretini çekdi ol gün ki,nakkaş.
Cemâhını gıldı her gözelden baş.
Cebnâme goydu bir mugavves gaş.⁴
Siyâh kirpiyini hencer eyledi.

Zulfünü benzetdi müşkı⁵ kemende,
Ucun helge goydu sîb-i zeğende,⁶
Lebiyın lezzetini benzetdi gende,⁷
Dehânını şehd ü şeker⁸ eyledi.

Seni helg eyledi gül destesi tek,⁹
Periden elâsan,melektin gökçek,
Cismindir münevver ağ ü nâzikrenk,¹⁰
Ol semen¹¹ sineni mermer eyledi.

Ey gozeller şâhi,kerem et mana,
Bahmagilen hergız eğyârdan yana,
Şûkr olsun Allah'a- Vâgîf'i sana
Gapında gulâmi-kemter¹² eyledi.

GELMEDİ

Bâd-i sebâ,'bir haber ver gönlüme,
Ol gül ü handânım neçin gelmedi?
Hayâlüm şehrinı koydu vîrâne,²
Serverim, sultânım neçin gelmedi?

Sarhoş yerişine gurbân olduğum,
Görmeyende deli-devrân olduğum,
Mînâ gerdânine heyrân olduğum,
Serv-i hurâmânım¹ neçin gelmedi?

Mehrâb u minberim,Kâ'be-i ülyâm,⁴
Eglim,hûşum,cânım,hem dinim, dünyâm,
Elim,günüm,obam,Misri Züleyhâ'm,⁵
Yûsuf-ı Ken'ân'im⁶ neçin gelmedi?

Nesrin binâgûşlum,⁷menekşe müylüm,⁸
Periler tel'etlim,melâik hoylum,⁹
Büllür letâfetlim,senüber boylum,¹⁰
Hûriy ü gilmânım neçin gelmedi?

Ağzı heyir sözlüm,dili dileklim,
Bir türfe¹¹ ağ elliim,gümüş bileklim,
Gariçgay¹² cilvelim,tâvus bezeklim,
Libâsı elvânım¹³ neçin gelmedi?

¹ -itrâmı baştanbaşa güzel koku yaptı
² -ey, beraber
³ -guzelliğin melekleri kul, kole yaptı
⁴ -alınma bir kavışlı, yay gibi bir taş koyup
⁵ -zot, çetin
⁶ -elma yanığına
⁷ -şekere
⁸ -ağzını petek balı yaptı
⁹ -seni gül demeti gibi yarattımı
¹⁰ -murlu vücudun beyaz renklidir
¹¹ -yavemin
¹² -daha aşağı bir kul,kele

¹ -sabah yeli
² -harabe
³ -yürüyen servi boylum
⁴ -mihrabım, minberim, Kâbe'm, kutsal ülküm
⁵ -Hz. Yûsuf'un refikası
⁶ -Hz. Yûsuf
⁷ -yaban gülünden kulak tozu olanım
⁸ -tüylüm
⁹ -peri yüzlüm, melek karakterlim
¹⁰ -parlak, ruhu okşayan karakterlim, güzel boylum
¹¹ -zarif
¹² -bir tür kuş
¹³ -elbiseleri rengarenk

Vâgîf ile döndü bir saatimiz,
Ne sebrimiz kaldı,ne tâgetimiz.¹
Olur innen² böyle giyâmetimiz;
Gelmedi cânânım,neçin gelmedi?

EFENDİ

Siyâh telli bir cânânın ucundan
Bâda getti din-îmânlar,efendi!
Ol oda ki,men düşmüşem yanırım,
Düşmesin heç müslümanlar,efendi!

Gönül değil sen gördüğün havâda,
Derdim olur günden-güne ziyâda,
Her düşende lebleri yâda¹
Tökülür gözümden ganlar,efendi!

Bilmem ne nehs² günde çıhdım bu dağa,
Bir lâle üzünden düşdüm irâğa,³
Yana-yana galdım böyle ferâğa,⁴
Ber-bâd⁵ olsun ol zamanlar,efendim!

Menim meylim yohtur sultândan,handan,
Yârımın ârzusun sahlaram cânandan,
Halg da bilir,menim gönlümdür andan⁶
Olsa yüz min növcivânlar,⁷efendim!

Molla⁸ odur her ne görse kitâpda,
Onu şerh eyleye⁹ hagda-hesapda,
Vâgîf deyir sene,mene bu bâbda,¹⁰
Hâlâ azdır bu dîvânlar,¹¹efendim!

¹ -dudaklar hatıra geldiğinde

² -uğursuz

³ -uzağa

⁴ -hicrana

⁵ -yok olsun,dağılsın

⁶ -ondan

⁷ -yeni yetme

⁸ -mec.Dinî yönü ağır basan kimse, dindar, âlin, hoca

⁹ -açıklaya

¹⁰ -ešte, benzer

¹¹ -mahkemeler

¹ -kuvvetimiz

² -bundan

KİMİ

Ey hûrî likâlım,melek simalım¹
Gözelliğe olmaz kimse sen kimi?²
Al yanağın helge-helge yanında
Menekşe zülflerin-yâsemem kimi.

Gerdânda teller ne güzel teldi,
Onların meskeni o nâzik beldi,
Ne seng-i mermerdi,ne berg-i güldü,³
Bu ağ endâm kimi,bu beden kimi.

Gâmetin tek heç bir gâmet biçilmez,
Dodagların ter gönçeden seçilmez,
Bülbül ceheç vurup güller açılmaz,
Böyle şîrîn-şîrîn⁴ sen gülen kimi.

Ne hoş sitemkârsan zâlüm ü hunhâr,⁵
Onun için senden çoh sitemim var,
Bilmenem ki,sana ne demiş eğyâr,⁶
Heyâlındır menden gene gen⁷ kimi.

Vâgîf'i möhnet ü ferâğa salma,
Eğyârın sözünü gulağa salma,
Meni öz derdinden gırağa⁸ salma,
Heç âşik bulunmaz mene sen kimi.

¹ -hürî yüzüm, melek benizim

² -gibi

³ -ne taş mermer, ne de yapraklı gül

⁴ -tatlı tatlı

⁵ -ne hoş sitem edensin, kan dökensin

⁶ -yabancı

⁷ -kenar

⁸ -kenara

GELİR Mİ

Bâd-i sabâ¹ bir haber ver gönlüme,
Görüm o yanağı lâle gelir mi?
Hasretinden gönül dönüpdür gana,
Baş çekmeye bizim hâle² gelir mi?

Sallananda eyler nâz ü gemzeler,
Üz döşer pâyine gören kimseler,³
Gaşa-göze çekmiş siyâh sürmeler,
Sıgal verip hetti hâle⁴ gelir mi ?

Allah muradını versin o yârin,
Regibi küyinden sürsün o yârin,
Mübârek gûşuna,⁵görsün o yârin,
Men çektiğim âh ü nâle⁶ gelir mi?

Oh kirpiğin ucu o yaşa dönmüş,
Gözlerin cellâdı tamâşâ dönmüş,
Seg regibin⁷ cânı ne daşa dönmüş,
Bir zevâla gör havâle gelir mi?

Vâgîf'em,yardım⁸ dosta,düşmene,
Tâ ki,cünun oldum yetiştim sene,⁹
Senin teki¹⁰ güzel seven kimsene,
Dehi¹¹ egle,bir kemâle gelir mi?

¹ -sabah yeli

² -duruma

³ -gören adamlar çıktığın merdivenlere yüzünü sürer

⁴ -güzelin yüzü anlamında

⁵ -kulağına

⁶ -feryat, ağlayıp sızlama

⁷ -akılsız rakibin

⁸ -faydalı,gerekli oldum

⁹ -sonra mecnun olup ulaştım sene

¹⁰ -gibi

¹¹ -daha, artık

BU NECE ZULÜMDÜ

Bu nece¹ zulümdü mene eylersin,
Adam meger bir insâfa gelmez mi?
Bir gün görersen ki,vallah ölmüşem
Bu geder dert çeken âhir² ölmez mi?

Hübların bazısı nece zâd³ olur,
Yârın gamgîn goyar,özü şâd olur,
Bir sevgi ki,sevgisinden yâd⁴ olur,
Meger onun yahşılığın⁵ bilmez mi?

Hüblarda âdetdir,nezâket satar,⁶
Gene hayâlımı heyâle gatar,
Gözel olan meğer başın dîk tutar,⁷
Âşigine doğru heç eğılmez mi?

Aşk oduna yandı cânı serbeser,
Allaha bah,ey zâlim-i sitemker,
Âşigine ganlar ağladan dilber,
Rehme gelip⁸ göz yaşım silmez mi?

Bir perî claydı bu demden ötrü,⁹
Özün öldüreydi ademden¹⁰ ötrü,
Gedr bilen yahşi hemdemden ötrü¹¹
Vâgîf,cân üzültür,bes¹² üzülmez mi?

¹ -nasıl

² -sonunda

³ -sey, bazen söylenmek istenen kelime hatırlanmadığı zaman onun yerine kullanılır

⁴ -uzak

⁵ -yılığın

⁶ -civvelendir,işye yapar

⁷ -başını, belini eğmeden dümdüz durmak

⁸ -merhamet edip

⁹ -yuzünden dolayı

¹⁰ -insanlar

¹¹ -değer veren bir dert bilenden dolayı

¹² -ed,Sonu çekimi veya bir düşünceyi kuvvetlendirmek için kullanılır

GEREK

I

Neden klüsüp tebi nâzik olan yâr,
Bilmenem ki,buna ne çâre gerek?¹
Ne demektir dost-dostundan eğılmek,
Gerektir düzele yol,ara gerek.²

Göresen ne demiş regib-i bî-pîr,³
Yâr olupdur menden ha böyle dilgir,⁴
Men ondan etmem cânımı teksir,⁵
Amma ki,özünden işâre gerek.

Eteклиyî⁶ altun,gesabesi zer,
Çehrayı çarğatı gedde berâber,⁷
Başında berg vurur gün kimi ziver,⁸
Onu gören düşe odlara gerek.

Eşrefiden⁹ yüzlük üzünde gökçek,
Boğazı altında sıgallı birçek,
Gabağ¹⁰ böyle beyâz,yanag lâle tek,
Göz elâ gerektir,gaş gara gerek.

Ohuyup Vâgîf'in hem evvelinden,
Şîrîn gafiyesinden,hem gazelinden,
Durup öpüp ayağından,elinden,
Barışmag yalvara-yalvara gerek.

¹ -lazım,ister

² -aramızdaki mesafeleri ortadan kaldırmak lazım

³ -pîrsiz rakip

⁴ -yâr benden böyle kalbi kırık olmuş

⁵ -saklamam,esirgemem

⁶ -süs için kadınların elbiselerinin etegine dizilen para

⁷ -pembe baş örtüsü vücuduna beraber

⁸ -başındaki süsü gün gibi parlak

⁹ -altın para

¹⁰ -yüz

II

Açığbaşda¹ eger olsa bir dilber,
Onda bu nişânlar müeyyen² gerek.
Endâmi ayine,geddi mötedil,³
Siyâh zülfü gâmetine ten⁴ gerek.

Yanağı lâley-i bahari kimi,
Lebleri yâgûten kenarı kimi,
Bir tâne nâ-süfte mirvari kimi,
Başdan ayağadek⁵ ağbeden gerek.

Temizlikde ola meyl ü hevesi,
Olmaya âşige nâz ü gemzesi,
Gül teki gohuya nitg ü nefesi,
Zülfü ya menekşe,ya semen gerek.

El-ayağı gaidede-düsturda,
Sâgi⁶ ferbeh,topukları çuhurda,
Bir gat et içinde,kemiği hırda,
Ağzı-burnu nâzik,üzü gen⁷ gerek.

Növreside,⁸on dörd,on beş yaşında,
Eyb⁹ olmaya kirpiğinde,gaşında,
Hayâsi üzünde,eglî başında,
Gullugda,söhbette müstehsen¹⁰ gerek.

Tâvus kimi cilvelene her seher,
Bezek vere cemâlina serbeser,
Dindirmemiş¹¹ vere gönülde haber
İşâre anlayıp hâl-bilen gerek.

¹ -açık fikirli
² -açık, belirtilmiş olmalı
³ -bedeni aynadır, boyu mütedil
⁴ -eş, beraber
⁵ -baştan ayağa gibi
⁶ -içki meclisine içki sunan kimse
⁷ -geniş
⁸ -yeni yetme
⁹ -kusur
¹⁰ -beğenilmiş
¹¹ -konuşmaktan

Yaşadığca cavânлана, enlene,¹
Bir hicâpta,²bir perdede eğlene,
Nitik ü nefesinden cânlar dinlene,
Şîrin danışı-ban³ hoş gülen gerek.

Gövlü sadig ola,her feli⁴ helâl,
Bilmeye kim,fitne nedir,mekr ü al,⁵
Şam kimi gabagda⁶ dura nitki lal,
Kesilse de başı dinmeyen⁷ gerek.

Vâgîf,yahşî⁸ cânân gerek cân için,
Nedir çoh çalışmag bu cahân için,
Bir gözel lazımdır bizim han için,
Vali gulluğunda arz eden gerek.

¹ -gençleşe,büyüye
² -örtüde
³ -tatlı konuşarak
⁴ -iş
⁵ -yalan, hile, tuzak nedir bilmeye
⁶ -mum gibi yüz yüze
⁷ -konuşmayan
⁸ -iyi

SÖZ VAHTI DEĞİL

Gettim elâ gözlü yârla danışam,
Dedi: oğlan, dur get, söz vahtı değil.¹
Arif çöhtür, etmek olmaz işâret,
Oynatma başını, göz vahtı değil.

Câdü gamzelerin menlen yağıdır,²
Bâd³ esir, zülfünü yüzdən dağıdır,
Bundan sonra öpüp, gucmag⁴ çağıdır,
İhtilât geçmiştir,⁵ söz vahtı değil.

Vâgîf deyir, yalvar yâra, gcnlün al,
Bir bûse⁶ dileyip, boynuna gol sal,⁷
Ara helvet iken, etme gil ü gâl,⁸
Tez ol,⁹ çihdi cânım, nâz vahtı değil.

¹ dedi, delikanlı git artık söz söylemek zamanı değil
² bana düşmandır
³ yel
⁴ kucığına almak
⁵ sohbet etmek
⁶ öpüy
⁷ sıkıca kucakla
⁸ münakaşa etme
⁹ çabuk ol

BAHMARAM

Bîvefâsan,¹ senden yüz döndermişem,
Yalançıya, büğrâra² bahmaram.
Seni oh kirpiğe hasret goymaram,
Bağrın olsa pâra-pâra, bahmaram.

Nerde görsen bir sevgili kimsene,
İster ki, heyâlün tez ona döne,
Menim yârim gerek baha bir mene;
Gayrı yüze bahan yâra bahmaram.

Nikab³ çekip üze, hâlî gizlerem.⁴
Siyâh zülfü, reng-i ah⁵ gizlerem,
Gönça kimi gülcemâlî⁶ gizlerem,
Sallam seni âh u zârâ⁷ bahmaram.

Yanımda etibâr sata bilmezsen,
Boynundan günâhın ata bilmezsen,
Bizimle ihtilât gata bilmezsen,⁸
Danışma ki o güftâra⁹ bahmaram.

Vâgîf'i, derlerdi çoh gözelseven,
Öyle bildim sen de onun kimisen.
Bildim indî¹⁰ vallah sendekini men:
Bîvefâsan, büğrâra bahmaram.

¹ -vefasızsin

² -kararı, sözü üstünde durmayana

³ -duvak, peçe

⁴ -yüze beni örterim

⁵ -kırmızıyı

⁶ -gül yüzü

⁷ -iniltiye, ah çekmeye

⁸ -bizimle sohbet edemezsin

⁹ -tatlı söze

¹⁰ -şimdi

TUTMUŞAM

Men yine hübların pâdişahından
Özüme dost bir nigârî¹ tutmuşam.
Seyyâd² olup gurup mehebbet torun,³
Laçın⁴ gözlü hûb şikârî⁵ tutmuşam.

Dal gerdândan düşüp tutup dalı zülf,⁶
Hoş gösterir zenehdânî,hâlî⁷ zülf,
Görmemişem böyle bir sefâlî⁸ zülf,
Çoh sünbül-i enberbârî⁹ tutmuşam.

Ağ üzünde siyâh saçı bürmeyi.
Dal gerdândan düşüp baş endirmeği.
Miyânında¹⁰ saçın ucun örmeği,
Bütün dünyâda bu yârî tutmuşam.

Vâgîf'em görmüşem bir türfe didâr,¹¹
Çekerem görmeğe bir de intizâr,
Her kesin dünyâda bir giblesi var,
Men de yönüm sene sarî¹² tutmuşam.

EYLEYEM

Nerede görsem bir şüh,kemân gaşlını,
İsterem cânımı gurbân eyleyem.
Tutam zülfün ucun,dönem başına,
Bağrımı oduna giryân¹ eyleyem.

Men bilirem gedrin sarhoş cavânın,
Helge-helge zülfün,ter zenehdânın,
Bu gül endâmlının,serv-i revânın²
Duram yerişine seyrân³ eyleyem.

Men onun derdine oldum mübtelâ,⁴
Şem-i⁵ heyâlîma o verir ziyâ,
Hüblardan ki,mene gelse her belâ,
İstemem ona men dermân⁶ eyleyim.

Hüblara vermişem din-îmânımı,
Şevket-i şânımı,⁷adı sanımı,
Cellâd tek gözleri alsa cânımı,
Nâmerdem,men eger amân eyleyem.⁸

Vâgîf'em,rehm eyle,⁹bârî İlahî,
Agâh et derdimden ol üzü mâhî,¹⁰
Gedem basıp bize gelsen nâgâhî,¹¹
Bir gece men onu mehman¹² eyleyim.

¹ -sevgiliyi

² -avcı

³ -ağım

⁴ -eskiden kuş avlamak için beslenen yahin cinsinden bir kuş,
edebi benzetmelerde güzelin gözlerine yapılan işaret

⁵ -güzel avı

⁶ -saçların boynuna, omuzlarına düşüp

⁷ -çeneyi, beni

⁸ -zevklî

⁹ -çiçeği, gülü

¹⁰ -belinde

¹¹ -ince, güzel yüz

¹² -sene taraf

¹ -göz yaşı, ağlayan

² -servi canlının

³ -bakayım, temaşa edeyim

⁴ -düşkün, âşık

⁵ -mum, ışık kaynağı

⁶ -ilaç

⁷ -ünümü, şöretimi, haşmetimi

⁸ -ondan af dileysem alçağım

⁹ -merhamet et

¹⁰ -o ay yüzlüyü derdimden haberdar et

¹¹ -ansızın ayak basıp bize gelsin

¹² -misafir

YARA AŐİGEM

Bir endâmi nesrin,¹dodađı gönç,
Bir gâmeti gülbün yâra âşigem.²
Olsa yüz üzü gül,girmez eynime,
Men ancag bir gül-izâra âşigem.³

Geceler sübhe tek eylerem nâle,⁴
Hergiz gönlüm düşmez özge⁵ heyâle,
Bir gerdâni minâ,ağzı piyâle,
Bir lehçesi şîrînkâra⁶âşigem.

Bir buhağı turunç,sinesi meydân,
Bir sözü cavahir,mırvari dendân,⁷
Bir maral bahaşlı,kırpiyi peykân,⁸
Bir gaşları zülfükara⁹âşigem.

Bir gülende leblerinden bal ahan,
Bir bezenip sarhoş tâvus tek¹⁰ çihan,
Bir nikâb altından pünhani bahan,¹¹
Bir ecâyip hoşüftâra¹²âşigem.

Vâgîf'em,bedenden cânım dağılır,
Mecnun kimi hânımanım¹³dağılır,
Görmeyende dîn-imânım dağılır,
Gece-gündüz men didâra¹⁴âşigem.

DEYİLEM

Behane tutu-ban,¹menden gen gezen,
Sir sözün yâdlara² diyen deyilem.
Gönül revâ görmez seni yâd göre,
Seni özgesine gıyan deyilem.³

Arzum budur,gözüm dikem gözüne,⁴
Danışasan,gulag verem sözüne,
Tâ ölünce baham güneş üzüne,
Arzum cânda galıp,doyan deyilem.

Vâgîf deyir,doymaz seven sevenden,
Tâ ölünce el götümenem⁵ senden.
Ebes-ebes⁶ niçin kaçırısan menden,
Men ki,zâlim,adam yiyen deyilim.

¹ -gül bedenli

² -vuruılmuyum

³ -ben yalnız bir gül yanaklıya vurgunum

⁴ -geceler sabaha kadar ilerim

⁵ -başka

⁶ -kâr:Türkçe kaideyle isme eklenir.Burada tatlı kâr anlamında

⁷ -sozleri yakut, dişleri inci

⁸ -bir bakışı ceylan, kırpıkları okun

⁹ -Hz Peygamberin Hz Ali'ye hediye ettiği çatal ağızlı kılıç.Burada kılıç anlamında

¹⁰ -tavus kuşu gibi

¹¹ -bir örtü, yastnak arkasından gizlice bakan

¹² -hoş sozlu ye

¹³ -evim

¹⁴ -güzel yüze

¹ -sebec arayıp

² -yabancılara

³ -seni başkasına reva gören değilim

⁴ -bakmak, gözünü üzerinde olmak

⁵ -vazgeçmem

⁶ -boş yere,boşuna

SEVDİĞİM

Yene meni yanar-yanar odlara
Dağılmış ayrılık saldı,sevdiğim.
Men ha gettim,möhnet ile,dert ile,
Cân senin yanında galdı,sevdiğim!

Siyâh zülfün buhag altda gaynır,
Elâ gözler cân almaya sıyrılır,
"Cânândan¹ ayrılan cânandan ayrılır"
Halğ içinde bir misâldı,²sevdiğim!

Serv geddin senübere ten değil,
Tamam senin kimi gül beden değil.
Dehi ezelki tek sen gören değil,
Şimdi hâlî yaman hâldı³,sevdiğim!

Gaşların gurulu⁴ yay tek çekilir,
Kırpıkların değer,ciğer sökülür,
Danışanda gend ü⁵ şeker tökülür,
Dilin,dodakların baldı,sevdiğim!

Ol Hadice hakkı⁶, Sekine hakkı,
Heyrennise hakkı,Emine hakkı,
Kâ'be,Mekke hakkı,Medîne hakkı,
Derdin bu Vâgîf⁷ i aldı,sevdiğim!

DÖNMÜŞEM

Ey üzü gül,geddi tûbâ¹Safiye.
Hasretinden men şeydaya² dönmüşem.
Gaşları eğrisin yâd eyledikce,³
Gâmetim⁴ eğilip yaya dönmüşem.

Sözün heç ayrılmaz benim sözümden,
Odlara yanmışam özüm-özümden.⁵
Ol geder yaş töktüm iki gözümden,
Derya tek ahı-ban çaya⁶ dönmüşem.

Sen gözelsen,geşt⁷ edersin bâğ ilen,
Ağ güle ohşarsan el-ayag ilen.
Güneş cemâllısan gül yanag ilen,
Men incelip yengi aya dönmüşem.

Gözün şühür senin-benzer cellâda,
Meni terk eyleyip,uyma gel yâda,
Sen ger⁸ benim olsan fânî dünyâda,
Öyle billem,pâdîşaha dönmüşem.

Lehçen,sözün bir ecâip lehçedir,
İşin tamam işve,nâz ü gemzedir,
Men Vâgîf⁹em, küyin⁹ mene Kâ'be'dir,
Şükri'llah,müsellaya dönmüşem.

¹ -sevgiliden
² -darp-ı mesel
³ -şimdi durumu kötü durumdur
⁴ -kurulmuş, hazır yay
⁵ -çok tatlı şey, şeker
⁶ -Hatice'ye yemin ederim. Hadice Hz.Muhammet'in ilk eşi

¹ -en güzel, en iyi
² -aşk delisine
³ -hatırladıkça
⁴ -boy bosum, belim
⁵ -kendi kendimden
⁶ -deniz gibi akıp ırmağa dönmüşüm
⁷ -dolaşıp
⁸ -şayet
⁹ -köyün

YETİŞDİM

İnden¹ böyle ölsem.arzu çekmenem,
Şükr Allah'a arzûmana² yetişdim.
Dostun cemâline nezer eyledim,
Sanasan.tezeden³ câna yetişdim.

Siyâh vesme zîver⁴ çekiptir gaşa,
Onu gören gözler ister gamaşa,
Bir lehze⁵ hüsnüne etdim tamâşâ,
Bihemdullah,din-imâna yetişdim.

Gözelliğe benzer o Züleyhâ⁶'ya,
Yanakları oşşar gül-i hemraya,
Gönül pervâz⁶ etdi galhdı havaya,
Yer üzünden asumana yetişdim.

Cari olup⁷ hüblar gelse bitmemam⁸,
Olmaz böyle güzel,böyle hoşendâm,
Gan ağlayıp,hasret çeken sübhü şâm,⁹
Bülbül kimi gülüstana¹⁰ yetiştim.

Her dem¹¹ oynadanda gözü gaşını,
Götirer firengin¹² ter savaşını.
Ne fayda,vermedim tez şâbâşını,¹³
Vâgîf deyir,çoh peşmana yetiştim.

¹ -bundan böyle

² -özlemim

³ -yeni baştan

⁴ -sus

⁵ -an

⁶ -kanatlandı

⁷ -bir araya gelip

⁸ -tamamen

⁹ -sabahı akşam

¹⁰ -gül bahçesine

¹¹ -her an

¹² -gencile batılıların

¹³ -düğünlerde dans edenlere veya çalgıcılara verilen para

GÖREYDİM

I

Çohdır yârın hasretindeyem,
Geleydi,bir onu bâri göreydim.
Bülbül tek feryâdım çıhdı feleğe,
Cennet iyli¹ gül-izârî göreydim.

Basaydı üzüme gül ayağını,
Öpeydim üzünü,hem dodağını,
Gâh açıydim, ağ sinenin bağını,
Goynundaki goşa nârî göreydim.

Gâh alaydım gerdânını gucağa,
Gâh üzüm sürteydim zülfe,buhağa,
Gâh da oturaydım gabag-gabağa,²
Danışaydı,hoş güftârî³ göreydim.

Bilirmola bağrımdaki yârânı,⁴
Nasıl yakmış men tek günü garânı,⁵
Yâr menden kesmezdi böyle arânı,
Bu goymayan kimdir,bâri göreydim.⁶

Vâgîf'em,hicrândır⁷ menim mehşerim,
Gece-gündüz cânân olmuş ezberim,
Kerem eyleyi-ben gelse dilberim,
Kesilir mi âh u zârî göreydim?

¹ -kokulu

² -yüz-yüze

³ -sözlüyü

⁴ -bağrımdaki yaradan haberi var mı

⁵ -benim gibi durumu fenalaşanı nasıl yaktı

⁶ -bu imkanı sağlamayanın kim olduğunu görsydim

⁷ -ayrılıktır

II

Sevdiğim alaydı üzünden nikâb,¹
Bir de bahup o cemâli göreydim.
Tamâşâ edeydim gaşa,gabağa,²
Helge zülfü,hetdi hâlî ³göreydim.

Olmuşam men ona âşig-i dîdâr,⁴
Bulunmaz bir böyle gözleri humâr,
Lebinden nuş etmek⁵ heyâlimde var,
Yâr bilir mi bu heyâli göreydim.

O hûblar serveri,⁶sarhoş salatin,
Açaydı serâser güzel suratın,
Goyaydı emeyim gendin,nabatın,⁷
Ağzındaki şeker balı göreydim.

Gönlünü ayna tek eyleyeydi pâk,⁸
Bir söz desem,olmayaydı gazapnak,⁹
Duraydı garşında sarhoş,sineçâk,¹⁰
Hoş ikbâldır,o ikbâlî göreydim.

Gâh¹¹ nârın dereydim,gâh güllerini,
Gâh siyâh zülfünün sünbüllerini,
Gâh da bir tutaydım ağ ellerini,
Vâgîf der,ne mülkü malî¹² göreydim.

ÖPEYDİM

Elde ayna,göze sürme çekende,
Elâ gözün bulağından¹ öpeydim.
Zenehdânın çevresinden,hâlîndan,²
Gelem gaşın gabağından öpeydim.

Zülf ilen bezenip,gelende üzün,
Gest edir³ yine cân almağa gözün,
Vâgîf-zebanından çıhanda sözün,⁴
Dilin-dişin,dodağından öpeydim.

Alaydım yaşmağın,açıp kemerin,
Çıharıp eğininden zerbafın,zerin,⁵
İyleyip-ıyleyip zülf-i enberin,⁶
Üzden sonra buhağından öpeydim.

Gece-gündüz duâm budur Tanrı'ma,
Nola seni sala bir güzârıma,⁷
İyleyip-ıyleyip basıp bağrıma,
İki gülgez⁸ yanağından öpeydim.

Vâgîf'in bağrını dönderdin köze,
Yâr odur ki, yârin cevruine döze,⁹
Yârim sallanı-ban¹⁰ gelende bize,
Düşü-ben el-ayağından öpeydim.

¹ -yüz ortusunu

² -yüze

³ -güzel yüzünü

⁴ -ben onun güzel yüzüne vurulmuşumdur

⁵ -dudaklarından içmek

⁶ -o güzeller başçısı

⁷ -şekerini-dilini, dudagım

⁸ -saf

⁹ -ofkeli, kızgın

¹⁰ -sinesi açık

¹¹ -kimi zaman

¹² -mal mülk

¹ -pınarından

² -beninden

³ -katkıdır

⁴ -Vâgîf adı dilinden çıkan zaman

⁵ -altın sırmalı kumaştan olan elbisesini vücudundan çıkarabilseydim

⁶ -kokluya kokluya saçlarının tırını

⁷ -yoluma

⁸ -gül renkli

⁹ -zulmüne tahammül edebilsin

¹⁰ -nazlı nazlı

SEVDİĞİM

Bahıp cemâlina gurûr eyleme,
Sen de bir yol-erkan gözet,¹sevdiğim!
Yârin dili şîrîn² gerek,üzü hoş,
Ede âşigine izzet,³sevdiğim!

Gözel çohdur,melek,perî-zât⁴ da var,
Gelsin görüm,hangi sen sifette var.
Ne şeht-i şekerde,ne nabâta var⁵
Leblerinde olan lezzet sevdiğim!

Helge goy üzüne zülf-i pürtabı,⁶
Görenler beğensin,desin hesabı,
Aldtan gülgez,üstden yaşıl türâbı,
Bu rengilen özün bezzet,⁷sevdiğim!

Endâmın güldür,ey senem, serâser,⁸
İsterem başına dönem, serâser,
Delik-delik oldu sinem serâser,
Genze ohun mene az at,sevdiğim!

Vâgîf tek derdiment⁹ az düşür ele,
Ne fayda gedrini bilmedin hele,¹⁰
Üzünü bürüyüp örtme gel böyle,
Menimle özünü düzelt,¹¹sevdiğim!

OLDUĞUM

I

Sallana-sallana devlet-hânedan¹
Bir çîha boyuna gurbân olduğum,
Göyde melek,yerde insan gözeli
Sensen,hoş huyuna gurbân olduğum,

Hüsünün kitâbını bülbüller ohur,
Yay gaşın bağrıma hedengin² sohur,
Helge birçeğinden yasemin gohur,
Menekşe müyuna³ gurbân olduğum,

Leblerin şîrindir şerbetten artık,⁴
Üzünü görmektir devletden artık,
Eşiğindir⁵ senin cennetten artık,
Kâ'be⁶-i küyine gurbân olduğum.

¹ -örf-âdetleri koru

² -tatlı

³ -ikram

⁴ -peri yavrusu

⁵ -ne balda, ne şekerde var

⁶ -nurlu saçını

⁷ -bu renklerle kendini süsleyebilirsin

⁸ -dilberim, vücudun baştan başa güldür

⁹ -dert bilen

¹⁰ -daha

¹¹ -kendini behirlî bir düzene koyma

¹ -evden, konuktan

² -okun

³ -kokuna

⁴ -dudakların şerbetten de tathirdir

⁵ -çölün

II

Sefâlar getirip,teşrif buyurdun,¹
Gedem² bastın bize,gurbân olduğum.
Az gala³ ki,senin hasretin bizi
İnceltmişti.üze gurbân olduğum.

Sen geldin nûr doldu eve-otağa,⁴
Geldiğin yollara cânım sadağa,
Durup gurbân olmak sen tek gonağa,⁵
Nuştur cânımıza⁶,gurbân olduğum.

Men mâyilem,senden düşmerem çaşa⁷
Bulut zülfe,ay gabağa,⁸ay gaşa,
Goy doyunca bahsın,etsin tamâşâ,
Heyrândi göz-göze,gurbân olduğum.

Sen geddine yaşıl allar geyici,⁹
Vâgîf dehi sene gazel deyici,¹⁰
Şükr Allaha,değil adam yeyici,¹¹
Nolur gelsen¹² bize,gurbân olduğum.

¹ -hoş geldin
² -ayak
³ -az kalsın
⁴ -odaya
⁵ -senin gibi misafire
⁶ -canımıza hoş olur
⁷ -ben sene bağlıyım şaşı olamam
⁸ -ay yüze
⁹ -senin yeşil, kırmızı elbiseler giydiğin zamandan
¹⁰ -Vâgîf artık sana gazel yazınkla uğraşıyor
¹¹ -adam yiyen değil
¹² -ne olur gelsen

MENİM

Ey melek huylu,ey tûbâ¹ boylu yâr,
Küyindir cennet-i rizvânım benim.²
Hürî gilmân olsa,girmez gözüme,
Sensen cândan eziz cânânım benim.

Perîm,senüberim,gül-berg-i terim,³
Gövherim,yakutum,lâl-i ehmerim,⁴
Hikâyetim,fikrim,zikrim,czberim,
Heyâlimde şîrîn nihânım⁵ benim.

Hurşit rûhsârım,gemer cebinim,⁶
Baharım,gül zârım,huld-i berinim,⁷
Yârım,gam-güsârım,hoş nâzeninim,⁸
Gözelim,gökçeğim,cavânım benim.

Vahdetim,hoş günüm,söhbetim,demim,⁹
Fegfûr'um,¹⁰Kayser'im,¹¹Cemşid'im,Cem'im,¹²
Hüsrev'im,Hâkan'im,şâh-ı a'zâmim,¹³
Pâdşâhım,hem e'lâ¹⁴ sultânım benim.

Zevkim,sefâm,seyrim,bağım,çemenim
Susenim,sünbülüm,lâlem,semenim,
Hâtev ü Hoten'im,¹⁵Çin'im,Yemen'im,
Hindistân'im,Rûm'um,İrân'im benim

¹ -güzel
² -küyün benim cennetimdir
³ -tâze gül yaprağı
⁴ -elmasım, yakutum, kıymetli taşım
⁵ -saklı tatlım
⁶ -güneş yüzlüm, ay alınlım
⁷ -yüce cennetim
⁸ -sevgilim, gam yiyenim, cilveli yârım
⁹ -nefesim, esrarım
¹⁰ -Çin'im
¹¹ -Roma ve Bizans'im
¹² -hükümdarım, sultanım
¹³ -hükümdarım, hakanım, büyük şahım
¹⁴ -en güzel
¹⁵ -Hoten doğu Türkistan'da şehir. Hoten'in cömerdi

Sözüm,ihtilâtm,her gâl ü gilim,¹
Metlebim,muradım,hâtirim,meylim,
Şekkerim,Şîrin'im,Gülşâh'im,Leyl'im,
Züleyhâ'm, Yûsuf-i Ken'ân'im benim.

Hablülmetin zülfün,Kâ'be üzündür,
Mehrabım,minberim gaşın-gözündür,
Vâgîf'em,ey senem,senin sözündür
Gece-gündüz fikr ü heyâlim benim.

SEVDİĞİM

I
Bedenin serâser¹ gül hırmanıdır,
Gametin² gözeldir,gözel sevdiğim.
Heç ne istemirem iki dünyâda,
Sensen benim âhır-ezel³ sevdiğim!

Gul demişem bu cânımı cânına,
Harda olsam,⁴gönlüm geler yanına,
Ne geder söylesem senin şânına,
Yaraşar⁵ muhammes,gazel.sevdiğim!

Irak durma,menden cüdâyı gezme,⁶
Sevirsen,ey nâzlım,hudâyı⁷ gezme.
Eyri oturup böyle kinayı⁸ gezme,
Gel şimdi benimle düzel,⁹sevdiğim!

Âhımı göklere her seher çektim,
Kem¹⁰ çekmedim,amıma muteber çektim,
Goynunda nâr derdi o geder çektim,
Oldu rengim âhır hezel,¹¹sevdiğim!

Humâr¹² gözlerini oyağ¹³ goymasın,
Yihılan gönlüme dayag¹⁴ goymasın,
Dermân eylemeye ayag goymasın,¹⁵
Şikeste Vâgîf'den üz el sevdiğim!¹⁶

- ¹ -baştan başa
² -boyun bosun
³ -eninde sonunda
⁴ -nerede olursan olayım
⁵ -yakışıyor
⁶ -benden uzak gezme, kenarda durma
⁷ -hidayete ermiş, doğru yola girmiş
⁸ -sitemli
⁹ -benimle ilişkilerini düzenli hale getir
¹⁰ -az
¹¹ -sonunda rengim hazan yaprağı gibi sarardı
¹² -süzgün
¹³ -uyanık, uykuya dalmamış
¹⁴ -himaye etmek, yardımcı olmak
¹⁵ -ilaç eylemeye yardımcı olmasın
¹⁶ -kalbi kırılmış, yüreği yaralı Vâgîf'den elini yüz

¹ -her şeyim

II

Onun için uymaz geyriye¹ gönlüm,
Bir ecep zibâdır benim sevdiğim.
Hûri nedir, gilmân nedir, melek ne?
Hamîdan² elâdır benim sevdiğim.

Zülfleri sümbüldür, yanağı lâle,
Bahışı te'n eder³ vehşi gazale,⁴
Gözleri mestâne,⁵ ağzı piyâle,⁶
Gerdânı minâdır benim sevdiğim.

Ayna tutar, zenehdâna gül düzer,
Her müyine yüz min fitne-fe'l⁷ düzer,
Beyâz gerdânına siyâh tel düzer,
Sanasan sunadır benim sevdiğim.

Boyu yaraşıklı serv-i hurâmân,
Endâmıdır ağ gül, sinesi meydân,
Kelağay: gülgez,⁸ libâsı elvân,
Bir gül ü re'nadır⁹ benim sevdiğim.

Vâgîf¹⁰ em, zülflerin bendivâniyem,¹⁰
O kemân saçların men gurbâniyem,
Mene gedre ele kim,¹¹ gövher kâniyem,¹²
Deme ki, molladır¹³ benim sevdiğim.

¹ -başka birisine

² -bütün insanlarda

³ -azarlamak, kinamak

⁴ -diyi geyik

⁵ -mestçesine, sarhoşçasına

⁶ -ağızları kadeh (gibi)

⁷ -fitne fesat

⁸ -gül renkli ipek bay örtüsü

⁹ -güzel gül

¹⁰ -zulûflerine bağlıyım

¹¹ -gereği kadar değer vermek, birinin önemini anlayıp onu korumak

¹² -gevher kaynağıyım

¹³ -molla Müderrislikten sonra kadılık payesi kazanan ulema, büyük kadı, birinci derecede kadı mec Dini yönü ağır basan kimse, dindar, samimi seslenme hitabı

MENİM YÂRIM

Menim yârim sıgallanıp¹ gelende,
Sanasan² gan süzür dodaglarından,
Şüle verir zenehdânın³ çevresi,
Nur tökülür gökçek⁴ yanaglarından.

Gerdân çekip, te'ne gılır gullara,
Hasretinden bağrım dönür sulara,
Perîler evlâdi derler bulara,⁵
Bular da gözeldir ocaglarından.

Ağ sinen gözeldir, gerdân gözeldir,
Serâser endâmın birden gözeldir,
Serv geddin senüberden gözeldir,
Golların, topuğun buhağlarından.⁶

Dehânın sedefdir,⁷ dişlerin inci,
Sen meni eyledin eller gülüncü,⁸
Libâsın elvândır, çargat nârmıcı,⁹
Saçaglar yaraşır giraglarından.¹⁰

Vâgîf'in derdini bileydi yârı,
Derdine bir dermen gileydi¹¹ yârı,
Gedem basıp mundan¹² geleydi yârı,
Öpeydim elinden, ayaglarından.

¹ -bezenmek, süslenmek

² -sanki

³ -çenenin

⁴ -çok güzel

⁵ -bunlara, böyle adamlara

⁶ -kolların, topuğun gerdanından gözeldir

⁷ -ağzın inci (gibidir)

⁸ -sen beni herkesin gülmesi için hedef yaptın

⁹ -turunc renkli eşraf

¹⁰ -saçaklar, püsküller elbisenin kenarına yakışıyor

¹¹ -ilaç bulaydı

¹² -yine ayak basıp

ALTINDAN

Zülfün başı tahtalanıp gabagda,
Gırag verir gesabenin altından,¹
İlan guyruğu tek goşa gıvrılmış,²
Ucu çıkmış zenehdânın³ altından.

Gaşın işâresi,⁴ gözün humârı,
Her birisi yüz nin fil kemândarı,⁵
Ter sinede ağ memenin kenarı
Şüle verir giribânın⁶ altından.

Senin husnün mat eyleyip feleği,⁷
Cennetde hürini, göyde meleği,
Altın golbağları, yanar bileği,
Gucaglayıp kehribanın⁸ altından.

Aparıpdır menden rûh-i revânı,⁹
Tamam aklı, hûşu, dini imânı,
Ağaranda gülgez yanağın yanı,
Titrer zülf-i perîşânın altından.

Vâgîf' em, cânâna gönderdim peygâm,¹⁰
Gözüm yollarında kaldı sübh ü şâm,¹¹
Gelmedi ol serv-geddi gül-endâm,¹²
Bir çıhaydıg bu hicrânın¹³ altından.

¹ -almına dökülen saçlarının ucu baş ortusunun altından çıkıp

² -yılan kuyruğu gibi yan yana kıvrılmış

³ -çenenin

⁴ -kaş atma

⁵ -yüzün fil yayı

⁶ -gomleğin

⁷ -feleği yenmiş

⁸ -kehribar **mec.** Teşbihlerde kullanılır

⁹ -benden ruhumu alıp götürmüş

¹⁰ -haber

¹¹ -her zaman, gün boyu

¹² -servi boyulu güzel

¹³ -ayrılığın, ıstırabın

UTANMAZSAN

Ey zulmi çoh, gelbi gara büigrâr,¹
Utanmazsan, amma heç utanmazsan!
Ne anlağın vardır, ne bir kemâlin,²
Onun için hergiz sözü ganmazsan!³

Ne hürkürsen menden, dönüp ovlara,⁴
Dad eylerem, yetişmezsin havlara,⁵
Sen de benim kimi bu alovlara⁶
Âhır yanacaksan, deme yanmazsan!⁷

Görtüm senin neden oldu eyerin,⁸
Menden midir, ya gayrıdan çekerin,⁹
Ay bîmürvet,¹⁰ meğer daşdır ciğerin
Mudâm¹¹ sızıldaram, heç usanmazsan!

Lanet gelsin o hüsnünün bağına,¹²
Salmaram gözünü bağrım yağına,
Dözürsen döz bu ayrılığ dâğına,¹³
Men dayannam, ama sen dayanamazsan!¹⁴

Vâgîf, lanet gelsin yârın cânına,
Ne derdine meyl et, ne dermânına,
Onun teki bî-vefânın¹⁵ yanına,
Eğer iğit olsan, heç dolanmazsan!

¹ -ikrarsız, ahde vefa etmeyen

² -anlayışın, aklın yoktur

³ -anlayışsız, düşüncesizsin

⁴ -sav gibi benden neden ürkersin

⁵ -feryadıma cevap vermezsin

⁶ -alevlere

⁷ -demek ki, sonunda sende yanacaksın

⁸ -ihtiyaç duyulan şey

⁹ -çektığın çile kindendir

¹⁰ -insafsız

¹¹ -devamlı, ara vermeden

¹² -güzellik bahçene

¹³ -tahammül edebilir misin bu ayrılık azabına

¹⁴ -ben tahammül etsem de sen edemezsin

¹⁵ -onun gibi vefasızın

ÜSTÜNDEN

Gülgün ser-endâzın tâze gül kimi,
Efşân¹etmiş ay gabagın² üstünden.
Yanağın yanında zülfe tov³ vermiş,
Ucun salmış ter buhağın üstünden.

Gâh zaman⁴ başına tırme şal bağlar,
Gâh olur ki,zülf gizleyip,hâl⁵ bağlar.
Kalağayın gabağına al bağlar,⁶
Yaşılın altından alın üstünden.

Ne güzel adamsan,ay saçları yay.
Heç növcivân gele bilmez sene tay,⁷
Gülebatın gıydr,⁸yohsa yeni ay,
Öper,gucar gül yanağın üstünden.

Bizim ile olup haçagdan aşna,⁹
Gene her görende ister yaşına,
Hicab eyler.¹⁰ketan salar başına,
Oğrun¹¹ bahar o yaşmağın üstünden.

Vardır şîrîn-şîrîn¹² hoş ihtilâtin,
Ne fayda, Vâgîf'e yoh iltifâtın,¹³
Tâvus kanadı tek ucu çarğatın,¹³
Pervâz eyler¹⁴ solu-sağın üstünden.

¹ -saçan

² -ay yüzün

³ -bezek, süs

⁴ -kimi zaman

⁵ -ben

⁶ -pek baş ortusunun önüne kırmızı tutturur

⁷ -haçbir yeni yetme sana eş olamaz

⁸ -altın veya gümüşten yalut onlara benzetilen metallerden yapılan iplik.Yün veya iplikle dokunarak⁹

yuvarlak veya yassı iplik

⁹ -bizimle ne zamandan arkadaş oldu

¹⁰ -utanır

¹¹ -gizli

¹² -tatlı tatlı

¹³ -eşarhın

¹⁴ -kanatlıyor

DEĞİNER

Nâme,¹geder olsan yârın küyine,
Derd-i dilim² o cânâna değinen!
Bülbülyem gönçe gülünden ayrı,
Bağrım dönüp kızıl gana değinen.

Gurbân olum kipriğine,gaşına,
Sel olu-ban garış³ ahan yaşına,
Pervânele⁴kimi dolan başına,
Ateş tutup yana-yana,değinen!

Din-îmânım düz ilgara⁵ bağlıdır,
Hasret cânım bir çift nâra bağlıdır,
Mürg-i rûhum⁶ zülf-i yâra bağlıdır,
Çok çekmesin zülfe şâne,⁷değinen!

Gılmış hüsnün şövgü derdimi efzûn,⁸
Ayrılıg gaminde göz yaşım Ceyhun,⁹
Aglım başdan getmiş,olmuşam Mecnun,
Bu Vâgîf'e sen divâna¹⁰ değinen!

¹ -mektup

² -yürekteki sıkıntımı, sırrımı

³ -birleşmek, kavuşmak

⁴ -kelebekler

⁵ -ahde sadık

⁶ -kuş ruhum

⁷ -tarak

⁸ -çok fazla

⁹ -Ceyhun nehri

¹⁰ -deli

MEN

Bir fitne fellinin¹,üzü hâllinin,²
Bir şîrin³ dillinin gurbânıyam men.
Bir gend megâllının,leb zûlâllının,⁴
Bir ağızı ballının gurbânıyam men.

Bir süsen müylunun,semen boylunun,
Ferîşte huylunun,melek soylunun,
Bir cennet küylunun,tübâ boylunun,
Bir şümşat⁵ gollunun gurbânıyam men.

Bir gözü şerlinin,cenk nezerlinin,
Zülfü enberlinin,müşki terlinin,⁶
Bir semenberlinin,zer kemerlinin,⁷
Bir ince bellinin gurbânıyam men.

Bir çok ülfetlinin,mehebbetlinin,
Bir merhametlinin,şefeggetlinin,
Bir perî tellinin,gül tel'etlinin,
Bir mehcemâllinin⁸ gurbânıyam men.

¹ -hile, tuzak
² -benlinin
³ -tatlı
⁴ -bir şeker sözlünün, saf dudaklımın
⁵ -şimşir
⁶ -zülfü amber, teri misk kokan
⁷ -bir ak göğüsünün, altın kemerlinin
⁸ -ay yuzlunun

KESİBSEN

Ey kirpiği hencer,gaşı zulfikar,¹
Neçin menden heyâlını kesîbsen?
Goymazsan bahmağa hetdi-hâlına,
Tamâşa-yi cemâlini kesîbsen.²

Seğ³ regibin fitnesine uyubsan.
Neylemişem,⁴menden ne tez doyupsan,
Gece-gündüz meni teşne⁵ goyupsan,
Şirin lebden zûlâlımı kesîbsen.

Yaşınıpsan,tamam durmusan gende,
Zülfün⁶ yaşmag altında,saçın gerdânde,
Görünmez,her yerin salıpsan bende,
Bu galını,o galını kesîbsen.⁷

Bu boyda,gâmetde,şevketde,şânda,
Sen tek güzel yohdur cümle⁸ cahânda,
Serâser bağrımı,geçen zamanda
Gösteripsen hilâlini, kesîbsen.

Meğer ki,âşşigin gamın yemezsen,
Bu cövr ü cefâdan⁹ sen incimezsen,
Heste Vâgîf, hâlin nedir?-demezsen
Cevabını,suvalını kesîbsen.

¹ -kılıç
² -güzelliğine bakmağa imkan sağlamıyorsun
³ -köpek
⁴ -ne yapmışım
⁵ -susamış, susuz
⁶ -saçın
⁷ -o yanını, bu yanını (her tarafını) örtmüşsün
⁸ -bütün
⁹ -azap, dert, keder

GELDİN

Gedem¹ basıp sen sefâlar getirdin,
Gözüm üste,ey mestâne,²hoş geldin!
Baş ü cânım senin pâ-y-endâzındır,³
Peşkeşindir bu gemhane,hoş geldin!⁴

Teşrif ki,buyurdun götürdüm gedem,⁵
Gerektir pâ-yine üz incap edem,⁶
Dolanam başına,dönem dembedem,⁷
Ne ki,gulluğundu⁸-câna hoş geldin!

Men gurbânâm züifindeki gülâba,⁹
Gohusu te'n edir ol mişk-i nâba,¹⁰
Meni derdin döndermişdi kebâba,
Galmış idim yana-yana hoş geldin!

Ohlar vurdun mene göz ü gaş ilen,
Nâmeler¹¹ yazardım ganlı yaş ilen,
Buyur,tâ bendelik edim baş ilen,
Her ne gulluğundur,¹²câna,hoş geldin!

Men Vâgîf¹³em,şükür,yettim murada,¹³
Dehi¹⁴ârzûm yohdur fânî dünyâda,
Çoh-çoh kerem etdin,ey hûrî-zâde,¹⁵
Yetirdim derdi dermâna¹⁶, hoş geldin!

¹ -ayak
² -sarhoşum
³ -büyük kimselerin geçeceği yerlere salınan halı ve benzeri şeyler
⁴ -bu gam evi-benim varlığım sana bahıştİR
⁵ -ayak
⁶ -gerçek ayağına yüzümü süreyim
⁷ -her an
⁸ -hizmetinde olmak
⁹ -saçındaki gül suyuna
¹⁰ -tırı saf miski azarlıyor
¹¹ -mektuplar
¹² -senin için ne hizmet gerekiyorsa yapayım
¹³ -arzuma ulaştım
¹⁴ -dahi
¹⁵ -guzelden doğan
¹⁶ -derde ilaç götürdün

GELİN

I

Düğün oldu bütün hûblar¹ yığıldı,
Gelmedi bir bizim gülbeden gelin,
Sen gelmedin deyin,²yasa batmışam,³
Gel gör,ey zülfü⁴ yâsemen gelin.

Bir gedem⁵ bas ki,toy⁶ senin toyundur,
Toylar yaraşığı⁷ senin boyundur,
Mollalar meskeni ser-i küyundur,⁸
Onu gören döner Kâ'be'den,gelin!

Câm⁹ içmişem men,mestâne¹⁰ gelmişem,
Eyleyip bağrımı şânc¹¹ gelmişem,
Senin hasretinden câna gelmişem,¹²
El götür¹³ bu nâz ü gamzeden,gelin!

Saz tutulup yüz min senem oynasa,
Cem olu-ban¹⁴ rûm ü ecem oynasa,
Göyde melek,yerde adem oynasa,
Hezzim olmaz hergiz özgeden,¹⁵gelin!

¹ -güzeller
² -için
³ -üzülüyorum
⁴ -saçı
⁵ -ayak
⁶ -düğün
⁷ -düğünlere yakışan
⁸ -köyünün baş ucudur
⁹ -kadeh
¹⁰ -sarhoş
¹¹ -parça parça, delik delik
¹² -bizar olmuşum
¹³ -vazgeç
¹⁴ -bir araya gelip
¹⁵ -başkasından

Gel oyna,eline keleşay¹ dola,
Buyur,şâbâş² versin Vâgîf tek gula,³
Mat galp⁴ desinler:kimindir ola
Keklik kimi sekip bu süzen gelin?!

¹ -ipek baş örtüsü

² -dağınlerde dans edenlere veya çalgıcılara verilen para

³ -Vâgîf gibi kula

⁴ -şayırıp

II

Siyâh zülfün geddin ile berâber,¹
Nâzik ağ endâmın beyâz gar.gelin!
Sallanışın² tamam cahâna değer,
Senin tek bir gözêl harda var.gelin?!³

Melayikeler gelir seni salama,⁴
Gamzen meni çaptı.gel bah yârâma,
Şeker gubbesidir,yohsa şamama,⁵
Goynun içindeki goşa⁶ nâr gelin!

Seni seven ağı, kemâlî neyler,
Dehi görmüş özge⁷ cemâlî⁸ neyler,
Bu dünyâda mülkü o malî neyler,
Her kim olsa senin ilen yâr.gelin!

Geyipsen eġnine gül pirâhene,⁹
Cemâlin şûlesi tutmuş çevreni,
Nâgehden¹⁰ gözlerim görende seni,
Galmadı cânımda ihtiyâr.gelin!

Hasretinden Vâgîf düştü derde.gel,
Heç eglenme irelide.gerde,¹¹ gel,
Bir gelmişsin.kerem eyle.bir de gel,
Gönlüm çekir sene intizâr,¹² gelin!

¹ -siyah saçların boyun ile beraber

² -işve nazın

³ -senin gibi bir güzel nerede var

⁴ -melekler saygı işareti olarak yanına gelir

⁵ -güzel kokulu kavun türü

⁶ -çift

⁷ -gayrı

⁸ -yüz güzelliğini

⁹ -gül gömleği

¹⁰ -ansızın

¹¹ -önde, arkada

¹² -hasret

III

Humâr¹ gözlerini sevenden beri,
Dehi özgesine uyanam,² gelin!
Horyat ile böyle cân-cân olmuşsun,
Meğer ki, men onu duymanam,³ gelin!

Cefridar⁴ sürmeni çekipdir göze,
Havalanıp dehi endirmez bize,⁵
Men ha billem,⁶ gamın gaynar tüksüze,⁷
Men tutduğum elden goymanam gelin!

Başına döndüğüm⁸ suların yolu,⁹
Gedende boş geder, gelende dolu,
Memelerin üstten çatının zolu,¹⁰
Sen giysan men sene giymanam, gelin!

Başına döndüyüm telli, tokkalı,¹¹
Gaşların cânımı hakk nâ-hakk alı,¹²
Ağarıptır gırhmag olmaz sakkalı,¹³
Vallah, uzun üste¹⁴ goymanam, gelin!

Tahtına çıhmanam,¹⁵ tahtın yücedir,
Koynuna girmenem, yarı gecedir,
Demeğinen¹⁶ Molla Penah gocadır,¹⁷
Seni tamam yesem, doymanam, gelin!

¹ -baygın, süzgun

² -daha başkasına uymam (âşik olmak)

³ -acaba ben onu duymaz mıym

⁴ -falcı

⁵ - (gozunü) daha bize indirmez; tenezzül edip bakmaz

⁶ -ben ki, bilirim

⁷ -tüysüze (yeni yetme gence)

⁸ -kurban olduğum

⁹ -suyunun yolu

¹⁰ -apın ızı

¹¹ -kemerli tokalı

¹² -haklı veya haksız canımı alır

¹³ -sakalı kesmek uygun değildir

¹⁴ -yuzun üstüne

¹⁵ -çıkınam

¹⁶ -soyleme ki, deme

¹⁷ -ihtiyardır

ŞİRİN

Bir sen kimi güzel yohdu dünyâda,
Ağzı şîrîn,¹ dili-dodağı şîrîn.
Doymak olmaz didârından² bir, zaman
Tamâşası, gaşı, gabağı³ şîrîn.

Siyâh zülfün⁴ üz yanına dolanmış,
Onun her müyine⁵ yüz cân calanmış,
Sanasan⁶ şekkere, gende bulanmış,
Memesi, sînesi, buhağı⁷ şîrîn.

Terpenende⁸ her terefi gül gohar,
Müşk ü⁹ enber gohar, siyâh tel gohar,
Bastığı yerlerden mihek, hil¹⁰ gohar,
Nâzik eli şîrîn, ayağı şîrîn.

Gaşlar vesmelenir, göz sürmelenir,
Göz tek¹¹ yanagları hoş şülenenir,
Bagdıca üzüne cân cilvelenir,
Olur bu Vâgîf'in damağı şîrîn.

¹ -tatlı

² -güzel yüzünden

³ -görünüşü, kaşı, yüzü

⁴ -saçın

⁵ -tüyüne

⁶ -sanki

⁷ -boynu

⁸ -kımıldamak

⁹ -misk

¹⁰ -karanfil, zencefil

¹¹ -gibi

GÖZLERİN

Ne güzel sürmeden cila getirdi,
Döndü bir âfet-i cânâ gözlerin.¹
Apardı ağlını,din-îmânımı
Senin böyle bu mestâna² gözlerin.

Gamze tiğ'in³ çekti,çaldı cânımı,
Bir cellâda döndü,aldı cânımı,
Gene yanar oda saldı cânımı,
Goydu meni yana-yana gözlerin.

Elâ gözler humârlanır,süzülür,
Her gıya bahanda cânım üzülür,
Müjgânların⁴ sînem üste düzülür,
Meyl edende bu mekâna gözlerin.

Hüsnün güle benzer,boyun minâye,⁵
Cânım gurbân olsun böyle sunaya
Kırpiğin hedengin⁶ vurdu sîneye,
Etdi bağrım şâna-şâna⁷ gözlerin.

Heyâlin gönlümde,gözümde gezer,
Humâr-humâr⁸ bahar,cânımı üzer,
Şikeste⁹ Vâgîf'den kesmesin nezer,
Rehm eylesin men mehmana¹⁰ gözlerin.

¹ -gözlerin cânâ belâ oldu
² -sarhoş
³ -kılıcı
⁴ -kırpıkların
⁵ -gök yüzüne
⁶ -okunu
⁷ -parça parça
⁸ -suzgun suzgun
⁹ -kalbi kırılmış
¹⁰ -misafire

ZÜLFÜN

Gerdânında,gâmetinde ayıp yoh,¹
Amma ne gözeldir perişân zülfün!²
Etrinden dinlenir serâser ervah,³
Ya müşk ü enberdir,ya reyhân zülfün!⁴

Gülâp sepiî-ben deyende şâna,⁵
Gohusu çulğâşır cümle⁶ cahâna,
Dönderiptir meni Şeyh Senan'a,⁷
Ne din goyup mende,ne imân zülfün!

Ağ elin ki,değer o müşk ü nâba,⁸
Benzer bulut içre giren mâhtâba,⁹
Helgelenir,dönür ucu gullaba,¹⁰
Asar günde bin-bin dil ü cân zülfün.¹¹

Yastılanıp ay gabağın yanında,¹²
Başı çihar ter buhağın¹³ yanında,
Siyâh hâlim,¹⁴al yanağın yanında,
Eksik olmaz hergiz,her zaman zülfün.

Vâgîf'em,olmuşum zülfe giriftâr,¹⁵
Gönlüm virân,hâlim harâp,günüm zâr,¹⁶
Bir nazar kıl mene,ey çeşmi-humâr,¹⁷
Eyleyiptir meni sergerdân¹⁸ zülfün.

¹ -boyunda, boynunda kusur yok

² -saçın

³ -itrından dinlenir bütün ruhlar

⁴ -saçların misk, amber, reyhan kokuyor

⁵ -gül suyu serpilip tarak değince

⁶ -bütün

⁷ -bir halk hikayesinin kahramanı

⁸ -o saf miske

⁹ -bulut içine giren aya benziyor

¹⁰ -olta,çengele

¹¹ -saçların günde bin bin gönlül asar

¹² -ay yüzün yanında

¹³ -genç, güzel boyunun

¹⁴ -benin

¹⁵ -tutkun

¹⁶ -gönlüm dağılmış, hâlim perişan, günüm ağlar

¹⁷ -sarhoş gözlüm dönüp bana bak

¹⁸ -sersem

VÂGİF'İN

Ey Mekke'ni, Medîne'ni yaradan,
Bir fikir çek ehvâlna¹ Vâgîf'in.
Ol gaşı gibleye üz sürmek ister,
Meded' eyle igbâlna Vâgîf'in.

Gözünden irağa² düşüptür yârı,
Kesilip gönülün sebr ü gerârı,³
Üz çevirmiş yene Medîne sarı,⁴
Ne düşüptür heyâlna Vâgîf'in.

Menim yârım değil ol Kâ'be'den kem,⁵
Hâl hecer-i esved, dehâni zem-zem,⁷
Bir zaman olsaydım onunla hemdem,⁸
Het çekiler vebâlna⁹ Vâgîf'in.

Sarhoş durup minâ boylu sağıdan,¹⁰
Yaralıdır gemzesi ol yağıdan,¹¹
Zülfü enber-ağlı başdan dağıdan,¹²
Ne sözü var kemâlna Vâgîf'in.

Yüz zülfü perişân, hindü hâl¹³ olsa,
Yüz şeker güftârı,¹⁴ lebi bal olsa,
Yüz şirindil,¹⁵ enberbü maral olsa,¹⁶
Yete bilmez marâlna Vâgîf'in.

¹ -durumuna

² -yardım

³ -uzaga

⁴ -sabrı, havsalası, kararı

⁵ -taraf

⁶ -az değil

⁷ -beni Kâbe'nin duvarında bulunan meşhur kara taş, ağzı Kâbe'nin yakınında bulunan kuyu ve bu kuyunun kutsal suyuna benziyor

⁸ -dost, arkadaş

⁹ -gunahına, kötü akıbetine son veriler

¹⁰ -içki meclisinde içki sunan kimseden

¹¹ -düşmandan

¹² -kovan, kaçırın

¹³ -Hint benli

¹⁴ -sozlu

¹⁵ -tatlı dilli

¹⁶ -amber kokulu güzel olsa

GELİN

Derdin meni ayvalara dönderdi,
Ey saçları sıyâh, üz ağ gelin!
Tâ ki, gördüm cemâlinin şülesin,
Eridi bağrında tamam yağ, gelin!

Senin hasretini vilâyet çeker,
Gamzen yayı değer, melâlet¹ çeker,
Cemâlinden melek hecalet çeker,²
Hüsün eyler aya, güne dağ, gelin!³

Ne olur, üzünden nikâb⁴ alasan,
Bir lehze⁵ hâlime nezer salasan,
Seherden açılmış taze lâlesen,
Senin seyrângâhın⁶ olur dağ, gelin!

Geddin tek ne er-er, ne şümşâd⁷ olur,
Onu görecek gemden cân azâd olur,
Menim gönülüm senin ile şâd olur,
Sen eylersin damağımı çağ,⁸ gelin!

Belalardan seni sahlâsın, Hudâ
Sen tek güzel elden olmasın cüdâ,⁹
Haste Vâgîf ölse, başına fedâ,
Teki¹⁰ olsun senin cânın sağ, gelin!

¹ -can sıkıntısı

² -mahcup olur

³ -güzelliğin ayı, güneşi mağlup eder, kederlendirir

⁴ -peçe

⁵ -bir an

⁶ -gezinti yerin

⁷ -şimşir ağacı

⁸ -beni mutlu edersin

⁹ -senin gibi güzel ilinden ayrı düşmesin

¹⁰ -yeter ki

BU GÜN

Yene bayram oldu hüblar elinde,¹
Sanasan² açılıp taze gül bu gün.
Menekşe zülfleri alasan ele,
Şâna tek³ gezesen tel be tel bu⁴ gün.

Kim öle,kim gala bu bayrama dek,⁵
Ceht eyle yetesen gül-endâma dek,
Geceler sübhe dek,⁶tâ ahşama dek,
Yârın gerdânında ola gol bu gün.

Sanasan üzünü ereg nemidir,
Ele bahar fesli,gül şebnemidir,
İhtilât bâzârı,⁷söhbet demidir,
Gerek düşe dost küyine⁸ yol bu gün.

Tamâşâ gılasan gaşa,gabağa,⁹
Sürtesen üzünü zülfe,buhağa,¹⁰
Yâr bezenip durup cânlar almağa,
Ölmeli günündür, Vâgîf ,öl bu gün!

¹ -guzeller yurdunda-boyuna
² -sanki
³ -tarak gibi
⁴ -tuy tuy
⁵ -bayrama kadar
⁶ -sabaha kadar
⁷ -karşıp görüşme pazarı
⁸ -köyüne
⁹ -kaşa,yüze seyredesin,bakasın
¹⁰ -boyuna

AĞLADIN

Meni gerg eyledin gam deryasına,
Ey çeşmi humârım,neçün ağladın?¹
Ey gözüm,ne deyip köyrek gönlüne,²
Ey şîrîn güftârım³ neçün ağladın?

Gerdânında zülfün ter sümbül kimi,⁴
Sunadan üzülmüş gara tel kimi,⁵
Sen gerek gülesen gızıl gül kimi,
Ey lâle ruhsârım⁶ neçün ağladın?

Olmaya sen meni bügrâr⁷ sandın,
Zarafat eyledim,⁸ona inandın,
Ne deydi gönlüne,neden bulandın,⁹
Dışleri mirvarım¹⁰ neçün ağladın?

Bağrım başın şân-şân¹¹ eyledin,deldin,
Dönüm gözlerine,¹² az ağla—öldün;
Deyerdin,gülerdin,böyle deyildin,
Menim cādûgarım,¹³ neçün ağladın?

Her kes gören demde öz sırdaşımı,¹⁴
Meğer töker gabağımı,gaşımı?¹⁵
Oda yadın ciğerimin başımı,
Vâgîf der,dıldârım,¹⁶neçün ağladın?

¹ -gözü süzgütüm,ne için,neden dolayı ağladın

² -hazin gönlüne ne dokunmuş

³ -sözlüm

⁴ -boynunda saçların yeni sümbül gibi

⁵ -suna kuşundan kopmuş siyah tüy gibi

⁶ -yüzlüm

⁷ -vefasız

⁸ -şaka yaptım

⁹ -bozuldun

¹⁰ -incim

¹¹ -parça parça

¹² -kurbanın olayım

¹³ -sihirbazım

¹⁴ -kendi sırdaşımı gören anda

¹⁵ -kaşlarını çatarak,alınını kırıştırarak,derin düşünceye dalarak veya hiddetlenerek

¹⁶ -kaşlarını toplamak,çatmak

¹⁷ -sevgilim

ETDİN

Oğrun¹ baha-baha ey çeşmi² nergis,
Derde saldın meni, hastehâl etdin.
Hasretinden öldüm, öldüm, dirildim,
Ne bir yola saldın, ne sual etdin.

Her meni görende ey çeşmi yağı,³
O geder eyledin cânlar almağı,
Gâh gösterdin, gâh gizlettin yanağı,⁴
Âhır meni derde saldın, al etdin.⁵

Uzun yıllar sana galdım men hasret,
Zerrece görmedim mehr ü mehebbet,⁶
Her zaman ki, senden umdum şefegget,⁷
Bir dava başladın, galmagal⁸ etdin,

Ezelden var idi lütfü keremin,
Gâh ba gâh beriyе seyr ü gedemin,⁹
Vara-vara arttı zulmü sitemin,
Bilmedim sonradan ne heyâl etdin?

Hemîşe¹⁰ bu idi fikr-i heyâlim,
İkimiz bir yerde hemdem¹¹ olalım,
Neylemişdi sene Vâgîf 'â, zâlim,¹²
Onu gam elinde pâyimâl¹³ etdin!

OLSUN

Bir beyâz gerdânlı, mermer sineli,
Gerdânına gurbân minâlar olsun,
Ucu ter çığalı siyâh tellerin¹
Sedgesi² yaşıl baş sunalar olsun.

Ne dedim men sene, ey üzü mâhim,
Sen menden küsmüsen, ey giblegâhim,
Öldür meni, ger var ise günâhim,³
Al ganım ellere înnalar olsun.⁴

Nece ki, görürsen özün filmesel,⁵
Cemâlidir cahân içre bi-bedel,⁶
Özün kimi gerek huyun da gözeli,
Senden niçin böyle edâlar olsun.

Dost dost ile ecep yere savaşmaz,
Sevenin sevenden gönü buluşmaz,
Bikeyf olmag gözellerle yaraşmaz;⁷
Gözelde gerek hoş sefâlar olsun.

Eşitdim küsmüsen, terpendi⁸ derdim,
Yalvarıp gönlünü almağ isterdim,
Gulluğuna nâme yazıp gönderdim,⁹
Bizden sene çoh-çoh duâlar olsun.

Vâgîf, cânân ile pert¹⁰ oldu ara,
İmdad sene galdı, cyle bir çäre,
Bir gafiyе gayır,¹¹ gönder ol yära,
Belki derdimize devâlar olsun.

¹ -gizlice

² -pozu

³ -gözleri düşman

⁴ -yanağımi bazen gizlettin, bazen gösterdin

⁵ -sonunda beni derde salıp, bana hile yaptın

⁶ -sevdim, muhabbetim

⁷ -merhamet bekledim

⁸ -kavga

⁹ -arada bir bize doğru adım atışın vardı

¹⁰ -her zaman

¹¹ -dost olalım

¹² -Vâgîf sana ne yapmıştı, zalim?

¹³ -çığnenmesine imkan sağladın

¹ -ucu ıslak, kâküllü siyah saçların

² -sadakası

³ -suçum var ise eğer

⁴ -kırmızı kanım ellere kına olsun

⁵ -nasıl ki görürsün kendini meselâ

⁶ -benzersiz, eşsiz

⁷ -keyifsiz, gamlı olmak gözellerle yaklaşmaz

⁸ -canlandı derdim

⁹ -huzuruna mektup yazıp gönderdim

¹⁰ -kırgın

¹¹ -bir şiir yazıp

ZÜLFÜN

Ay kenarı gabağına gıy¹ kimi,
Görünür,çulğanır yanağa zülfün.²
Sanasan bulutdur,enver³ üzünü
Bedr ayı tek⁴ almış gucağa zülfün.

Şâhmâr teki⁵ gerdânında bulanır,
Gülap ile sıgallanıp,sulanır,
Helge düşüp,buhağ altıda dolanır,
Baş goyur sarılır gulağa zülfün.

Etrin götürüpdür müşk ü reyhândan,⁶
Ucu cığalanır çitir dört yandan,
Açılarda çarğat ter zenehdândan,⁷
Ne ecâip durur girâğ⁸ zülfün.

Göz doymaz vesmeli kemân ebrûdan,⁹
Cân üzülmez semen iyli keysudan,¹⁰
Mest eder âlemi enberin bûdan,¹¹
Her gelende sendel darağa¹² zülfün.

Haste Vâgîf onun sergeştesidir,¹³
Bağrı gızıl ganın âğuştesidir,¹⁴
Her târi müetder,cân riştesidir,¹⁵
Goyma ki,tökülsün ayağa zülfün.

¹ -yun veya iplikle dokunarak yapılan yuvarlak veya yassı iplik

² -saçların yanağını kaplıyor

³ -çok parlak,nurlu

⁴ -on dört gecelik ay gibi

⁵ -zehirli yılan gibi

⁶ -tırını reyhândan alır

⁷ -yaşmağın ,çenenden açılınca

⁸ -kenarı

⁹ -kaştan

¹⁰ -yasemin kokusundan

¹¹ -var olan güzel kokun

¹² -sandal ağacından yapılmış tarağa

¹³ -Vâgîf onun uğruna hastadır,başı dönüyor

¹⁴ -kucağıdır

¹⁵ -taze can ipliği,cân bağıdır

ÖP

Bir minâ gerdânı,gül üzlü yârın,
Her aḫşam,her sabâh ayağından öp,
Durup dolan pervâne tek¹ başına,
Sıgalla tellerin,gabağından öp.²

Bir güzel görmüşem bu gelen geşte,³
Ferâğı başında,sevdâsı başda,
Her aḫşam,her sabâh sultânı çaştâ,⁴
Galdırıp çenesin,buhağından⁵ öp.

Ne ola ohuya,hem yaza Vâgîf,
Müşâtâğ oldun gelen bu gıza, Vâgîf,
Bir böylesi gelse ger⁶ size, Vâgîf,
Eyle secde,ikram,ayağından öp.

¹ -kelebek gibi

² -okşa saçlarını yüzünden öp

³ -dolaşmış,gezmiş

⁴ -kuşluk vakti

⁵ -boynundan

⁶ -eğer

VAR

I

Ey şâhi hübların,şühu dilberi¹
Senden senüberin hecaleti var.
Hoş yaraşır sene dibâ nîmene,²
Bu bezeyin yene elameti³ var.

Bu zîbu zînetin,şânı şövketin,⁴
Merâc-ı rif'atın,bâb-ı deletin,⁵
Hüsnu-melahetin,çeşmi âfetin,⁶
Bu gedd ü gâmetin⁷ giyâmeti var.

Malûbüb-i munteheb, bir âli nesep,⁸
Gemzesinde gezep,sen sahla,yâ Reb,
Gül rûhlu,gönçe leb,turuncu gebgeb,⁹
Lisânında ecep,hekâyeti var.

Olmaz böyle adam,yığılsa âlem,
Melekten mükerrrem,elav ü ezem,¹⁰
Özü bir şüh senem,istignası kem,¹¹
Bize amma herden nezâketi var.

Gaşı yay,çeşmi şüh,müjgânları oh,¹²
Cümle kesten artık,berâberi yoh,¹³
Cemâlin yanında ay ve gün mensûh,¹⁴
Vâgîf'in ondan çoh şikâyeti var.

¹ -güzellik şâhi nazlı güzel

² -ipekli kumaştan kollu yelek

³ -sembola,ışareti var

⁴ -bu süslü bezegün,ünin,azametin

⁵ -baş vurulacak yücelğin,buyukluğun devlet kapısı

⁶ -güzel yüzünün,güzel gözlerinin

⁷ -bu boyun

⁸ -sevilmüş,seçilmiş bir yüce soylu

⁹ -gönca dudacı,turuncu çene altı,gıftı olan

¹⁰ -hürmet gören,ulu ve büyük

¹¹ -tokgozluluk gösterir

¹² -gozu şen,kırpığı ok

¹³ -insanlar arasında eşi benzeri yok

¹⁴ -ta's,nesh'den,mesh olunmuş,hükmi kaldırılmış

II

İntizâr çekmekten,yol gözlemekten,¹
Gönlümün ne tâbî,ne tageti var.²
Yazan ola ayrılığın derdini,
Ferhât ü Şirince³ hekâyeti var.

Bir kimse ki,müşâtâğ⁴ ola cemâla,
Görenler bilir ki,düşür ne hâle,
Ol gâmetin⁵ her gelende heyâle,
Göresen ki nece giyâmeti var.

Aşkın salır cânımıza bir âteş,
Zülfü kimi hâlimizdir müşevveş,⁶
Ey tûbâ-yi cennet,senedir peşkeş⁷
Karabağ'in her ne vilâyeti var.

Üz görsek de eğer özge heremden,⁸
Gurtulmarız hergiz fikr ü elemden,⁹
Sen gel hilas eyle bizi bu gamden,¹⁰
Senin gedinin saâdeti var.¹¹

Hicrân çekmeyenden derdimend¹² olmaz,
Seveni sevmeyen dilpesend¹³ olmaz,
Dost-dosta gelende yolda bend¹⁴ olmaz,
Eşgin teriginin¹⁵ bu âdeti var.

¹ -hasret çekmekten,yol beklemekten

² -gönlümün gücü,gücü kalmamış

³ -Ferhat ve Şirin kadar

⁴ -seni yürekten seve

⁵ -boyun bosun

⁶ -durumumuz saçı gibi karışık,düzensizdir

⁷ -bil cennet ağacı sana hediye dir

⁸ -başka güzellerden hizmet görsek de

⁹ -dertten,fikirden kurtulamayız

¹⁰ -gel de bizi bu derdin elinden kurtar

¹¹ -senin ayağının uğuru var

¹² -hâlden anlayan

¹³ -hoşlanılan

¹⁴ -takılmaz,bağlanmaz,ilişmez

¹⁵ -aşk yolunun

BAHAR

Müşk ü çargat kenarında humâr göz,¹
Süzüler,süzüler gâh ba gâh bahar.²
Heybetinden lerze düşer cânıma,
Sanasan guluna pâdişâh bahar.

Sürmeli gözlerin hoş hedengi¹ var,
Bir gün mehebbetin yüz gün cengi var.
Özge bahar gözün gayri rengi var,
Bu bahanda amma simsiyâh bahar.

Huyu melaikedir,özü perî-nâz,⁴
Cilvesi garıçgay,cıggası şâhbaz,⁵
Çekiptir üzüne siyâh ser-endâz,⁶
Bulut arhasından sanki mâh⁷ bahar.

Gızıl hena goymuş el dirmağına,⁸
Gönçeler düzuptür sol ve sağına,
Sigal verip yay gaşların tağına,⁹
Şükr Allah 'a,bize giblegâh bahar.

Vâgîf cândan muştâk olur muştâga,¹⁰
Muştâk olmayandan kaçır ırğa,
Bahar bahmak gerek gabag-gabağa,¹¹
Göz ucile bahar baikrâh bahar.¹²

¹ -mîs kokulu çarp kenarında süzgün göz

² -zaman zaman bakıyor

³ -okunu

⁴ -peri gibi,peri gibi nazlı

⁵ -cilvesinden tarla kuyuna,taca benzeyen kıymetli taşlarla süslenmiş başlığı şahine benziyor

⁶ -çekinmezlik,ledakârlık örtüsü

⁷ -ay

⁸ -el dirmağına altın,kırmızı kına sürmüştü

⁹ -çatısına

¹⁰ -sevgilisini özleyor

¹¹ -baktıkta yüz yüze durup bakmak gerek

¹² -göz ucu ile bakana tiksinierek bakmak gerek

HEBER

Göz galdı yollarda,cân intizârda,
Gelmedi cânândan tâze bir haber.¹
Menim tagetim yok.gelem tutmağa,²
Kim ola ki,yâra yaza bir haber.

Ne geder ki men ağlaram demadem,³
Ehvâlim bilir mi ola o hemdem.⁴
El tamam yağıdır,yohdur bir adem,⁵
Vere menden perînâze bir haber.

Gör hesabın men çektiğim âzârın,
Bu dâd ü feryâdın,bu âh u zârın,⁶
Bâd-i sabâ,⁷eğer düşse güzârın,⁸
Söyle helvet bu hem-râza bir haber.⁹

Ezelden gâmeti böyle değildi,
Bir yay gaş ohundan sonra eğildi.
Bağrım delindiğin her yeten bildi,
Yetişmedi tîr-endâza¹⁰ bir haber.

Bülbülü gönçe-i hendân¹¹ öldürdü,
Pervâneni şem-i süzân¹² öldürdü,
Vâgîf 'i âteş-i hicrân öldürdü,
Aman,verin o şâhbaza bir haber.

¹ -haber

² -benim kaleme tutmaya gücüm yok

³ -ne kadar ki ben anbean ağlarım

⁴ -o gönül dostu durumumu biliyor mu?

⁵ -toplum bana düşmandır,bir insan oğlu bulamıyorum

⁶ -imdat istememi,ağlayıp sızlamamı

⁷ -doğudan esen hoş rüzgâr

⁸ -yolun

⁹ -gizlice fikir arkadaşına bir haber götür

¹⁰ -ok atana

¹¹ -tamamen açılmış gül

¹² -kelebeği mum ışığı

GEDER

Ey cânânım,sen bezenip gelende
Ay ü gün garşına pişvaza¹ geder.
Kâ-be-i küyine günde min kere²
Melekler yığılıp namâza geder.

Ağ gül teşbehidir bedenin bütün,
Derdinden âleme salmışam bir ün,
Seni seven cavân olur günbegün,³
Garımaz,başatan ter-tâze geder.⁴

Senüber gâmetin ne hoş huramdır,
Hasretinden sızıldayan yâramdır,
Senden ayrı dirlik⁵ mene hârâmdır
Âhır bir gün ömrüm güdâza⁶ geder.

Sinesi mermerdir,servidir gâmet,⁷
Üzünü görmesem gopar giyâmet,
Oturup zülfünden⁸ etsem hekâyet,
Derdim artar tül-i diraza⁹ geder.

Sen gülsen,bülbül sev,harî¹⁰ isteme,
Hergiz kemâl¹¹ iste, varî isteme,
Meyl eyle Vâgîf'e,sarı¹² isteme,
Özü şâhbaz¹³ olan şâhbaza geder.

¹ -onüne çıkar
² -bin kez
³ -her gün seni gören gençleşiyor
⁴ -sona kadar ihtiyarlamaz,genç kalıyor
⁵ -sağlamlık
⁶ -bedbaht,mutsuz olur
⁷ -boy bos
⁸ -saçından
⁹ -uzun müddete
¹⁰ -dikeni
¹¹ -akıl
¹² -rakıba
¹³ -kendî şahın olan

YETER

Güneş üzlü,hoş gılığlı cavânsan,¹
Gaşların benziyir hilâle,Yeter,
Nigab² atıp sarhoş-sarhoş gezende,
Ohşayırsan yorgun marala,³Yeter.

Sensen benim tûbâm,servim,şumşâdım,⁴
Gamzesi harâmî,çeşmi cellâdım,⁵
Dün gece feleğe çıktı feryâdım,
Rişmedi guşine bu nâle,⁶Yeter.

Ne güzel yaraşıp al, yanağına,
Nâziktir değmesin al⁷ yanağına;
Zülfü buhağına,⁸gül yanağına ,
Ne menekşe benzer,ne lâle,Yeter.

Men bir gulam,cânım oda salmışam,
Yaslanı-ban dost küyinde galmışam,⁹
Vâgîf kimi molladan ders almışam,
Gel yetirsin seni kemâle,¹⁰Yeter.

¹ -güzel huylu gençsin
² -peçe
³ -ceylana
⁴ -şimşir ağacı
⁵ -gözü celladım
⁶ -bu feryat kulağına yetişmedi
⁷ -hile
⁸ -saçın boynuna
⁹ -gam içinde dost köyünde kalmışım
¹⁰ -kamillîğe

GÖZLER

Yay gaş bucağında,al yanag üste
Ne hoş humârlanır mestâne gözler,¹
Sürmeli kirpikten ohlar çekilip,
Eyleyip bağrımı nişâne gözler.

Gemze peykân² ile tökdü gamımı,
Hatalara saldı din-imânımı.
Eğri durdu,süzgün bahdı,cânımı
Aldı o şüh³ gözler,amma ne gözler.

Simâsi şehlä î,terh-i bādâmî,⁴
Bahışı mehribân,özü harâmî,
Guldur ona siyâh zülfün⁵ tamamî,
Ola bilmez böyle şâhane gözler.

Semen iyli,se'bah-i zülf,ay gabag,⁶
Gönçe dehân,dür diş,⁷erğuvân dodag,
Münevver üz,lâle zeneh,ter buhag,⁸
Tamam bir yanadır,bir yane gözler.

Vâgîf ki,düşüpdür egl-i kemâldan,⁹
Eksik olmaz başı govgadan,galdan,¹⁰
Ne zülfelerden bilin,ne hetdi hâldan,¹¹
Eyleyibtir onu divâne gözler.¹²

¹ -neşelenen sarhoş gözler

² -kirpigi ile

³ -şen

⁴ -yüzün bâdem biçiminde,şehla gibi

⁵ -saçın

⁶ -yasemin kokulu yedi örgülü saçı olan,ay yüzlü

⁷ -gonca ağzılı,inci dişli

⁸ -lâle çene,taze boyun

⁹ -aklımı kaybedip

¹⁰ -kavgadan,tartışmadan

¹¹ -ne güzel saçlardan ne güzel yüzdən bilin

¹² -onu divane yapan gözlerdir

TELLER

Ey maral¹ bahışlı,sona sıgallı,
Ne gözeldir sende o gara teller.²
Kement kimi tökülüptür gerdâna,
Dönüptür serâser şâhmâra³ teller.

Sene sıgal verip,ecep ter⁴ düşüp,
Örülüp geddilen berâber⁵ düşüp,
Sanasan melekten bâl-ü per⁶ düşüp,
Düzülüp dalında gatara teller.

Menekşeden tâze,sünbülден gözêl,
Ötüp ucu düşüp o belden gözêl,
Heç tel görmemişem o telden gözêl,
Olmayıptır böyle âşkâra⁷ teller.

Sana heyran olup halgın çohusu,
Görenlerin kesiliptir yuhusu,
Müşkü enber⁸kimi gelir gohusu,
Dönüp Çin'den gelen eitara⁹ teller.

Zülflerini çin-çin¹⁰ goyup üze sen,
Sallan serhoş,seyrâna çih¹¹ düze sen,
Sen gerektir Vâgîf ilen gezesen,
Görünmeye hergiz egyptara teller.¹²

¹ -ceylan

² -siyah saçlar

³ -saçların baştan başa zehirli yılanı benziyor

⁴ -taze

⁵ -örgün boyunla beraber olup

⁶ -kanat

⁷ -açıkça

⁸ -misk

⁹ -kokulu şeylere,baharata

¹⁰ -saçlarını kat kat yüze yayıp

¹¹ -seyre çık

¹² -saçlarını asla görmesin

EYLER

O tubu bahışın¹ yahdı âlemi,
Humâr² gözlerin ne giyâmet eyler.
Kâ-be'yi-küyini gören kimsene
Ne gibleyi ziyâret eyler.

Durma telli, topğun terlan³ cilveli,
Görmemişem sen tek⁴ nâzlı-gemzeli,
Serâser⁵ yahası altın düğmeli,
Bahdıgca özüne fâhâret⁶ eyler.

Eyip yohdur şövketine, şânında,⁷
Gaşı gabağında, hem dehânında,⁸
Şert değildir yatıp-durum yanında,
Genden bahmag mene kifâyet eyler.⁹

Vâgîf bahar zülfü-perişânına,¹⁰
Terk eyler mesciti, geler yanına,
Sıtkı-dilden¹¹ cânın gatsa cânına,
Hûrî'yi gilmâna melamet¹² eyler.

¹ -o güzel bakışın

² -suzgün

³ -yurtıcı kuş

⁴ -gibi

⁵ -baştan başa

⁶ -kendisine bakıp kıbrılenir

⁷ -azametinde, şöhretinde

⁸ -kaşında, yüzünde ve ağzında

⁹ -kenardan bakmak bana kâfi geliyor

¹⁰ -saçı perişânına

¹¹ -sadakatle

¹² -cennet kızım ayıplar

NEDENDİR

Men sene olmuşum didâr¹ âşığı,
Sen üzünü bürümeysin nedendir?
Şîrin sözleriyyin hoş müştâğıyam,²
Danışmayıp kirimeysin³ nedendir?

Elin dala tutup başın yanında,
Hergiz tel görünmez gaşın yanında,
Menim kimi bir sirdaşın yanında,
Gayım-gayım⁴ yaşınmağın nedendir?

Aşkî gerek güzel olan kimsenin,
Tâ gilmaya terkün nâz-ı gemzenin,⁵
Yârlıgda kı,⁶ yohdur heyâlin senin,
Bes⁷ dünyâda yaranmağın nedendir?

Enber zülfün⁸ bele töktün mü yana,
Bir beri bah-sene cânın giyana,
Oturup-oturup üzü o yane,
Durup-durup⁹ yerimeysin¹⁰ nedendir?

Vâgîf'em, çoh elâ bir gövher¹¹ idim,
Sâflıkta polada¹² berâber idim,
Tâ ki, seni gördüm mum tek eridim,
Heç demezsen erimeysin nedendir?

¹ -güzel yüz

² -tatlı sözlerinin vurgunuyum

³ -konuşmayıp dinlemen

⁴ -muhkem muhkem

⁵ -şyesini, gamzesini

⁶ -yâr olmakta

⁷ -peki, acaba

⁸ -gül ıtrlı saçını

⁹ -kalkıp, boylanıp

¹⁰ -yürülmen

¹¹ -inci

¹² -çeliğe

NEDİR

Eğer yârsan gel sarmaşag gol boyun,¹
Durup daldalardan bahmağın nedir?²
Yâr değılsin, çek ayağın geri dur,
Cânımı odlara yahmağın³ nedir?

Aşkın sevdâsına heç kes pis demez,⁴
Mehebbet yolundan ayag kes⁵ demez,
Göz görmese deli gönül istemez,
Bezenip garşıma çıhmağın nedir?

Vâgîf'in bağırını gana dönderdin,
Seg rekibi üstümüze enderdin,⁶
Mene gizli bir nişâne gönderdin,
Aşkâra başıma mağın⁷ nedir?

¹ -kol boyun olup sarmaşalım
² -kalkıp (boyunup) tenha yerlerden bakman nedir?
³ -yakman
⁴ -aşkın sevdasına hiç kimse kötü demez
⁵ -vazgeç, ayağımı kes, gitme
⁶ -kopek rakibi üstümüze "saldırttın"
⁷ -açıkça başıma kakman nedir?

İBÂDETİMDİR

Ey Kâ-be'm, Kerbalâ'm, Mekke'm, Medine'm,
Bir zaman küyünde¹ ziyâretimdir,
Gible deyip, gaşlarına baş eymek,
Gece-gündüz benim ibâdetimdir,

Her ne desem, sen incime sözümden,
Sarhoşunam, yoh haberim özümden,²
Şol gâmetin yayınında gozümden,³
Sanasan ki, haşr ü giyâmetimdir.⁴

Bağlamışam din-imânı zülfüne,⁵
Menim kimi heyrân hanı zülfüne?
Tapşırıp gedirem cânı zülfüne,
Yahşı⁶ sahla sende emânetimdir!

Sensen benim ayım, günüm, hilâlîm,
Devletim, ikbâlîm, cahım, celalim,⁷
Gözel üzün dâim fikr ü heyâlîm,
Sözün dilde şîrin hekâyetimdir.

Sonalar hecildir⁸ siyâh telinden,
Tütîler⁹ lal olur şîrin dilinden,
Şikeste¹⁰ Vâgîf'em, senin elinden
Her kime ki, yetsem, şikâyetimdir.

¹ -küyünde
² -kendimden
³ -boyun gözümden kaçınca
⁴ -kıyamet günüdür
⁵ -saçına
⁶ -iyi, gerektiği gibi
⁷ -talihim, ihtişamım, devletim, her şeyim
⁸ -utanır
⁹ -dudu kuşları
¹⁰ -gönülü kırık

GÖZELİN

Hublarda¹ ki, zevk u safâ deyirler,
Ferbeh gül endâma, ağ bedenedir.
Gönül asayışı, cânın râheti
Gülgün zehhdânda, ter zeğenedir.²

Bir yoğun baldırlı, yumuşag dizli,
Bir sarhoş yerişli, mestâne³ gözülü,
Bir ayna gabaglı,⁴ bir güneş üzü,
Gözelin hasreti, derdi mendedir.

Evvel gözellerde gerekti çağlıg,⁵
Ondan sonra ola sadelik, ağlıg;
Ne ağzında yaşmag, ne üzde yaylıg,⁶
Çirkinlik⁷ üzünü bürüyendedir.

Gaşilen, gözilen ciğer gan olur,
Zül⁸ sevende ne din, ne îmân olur,
Cân guşu hâllarda bendivân⁹ olur,
Dirlik zevk-î lebde, hem dehenedir.¹⁰

Eyipsiz¹¹ gözelin hoş olur huyu,
Gizlemez cemâli, gâmeti,¹² boyu,
Görende Vâgîf tek hoş göft ü güyî,¹³
Mehebbet eyler ki, bu güyendedir.¹⁴

SEVDİĞİM, LEBLERİN YÂĞÜTA BENZER

Sevdiğim, leblerin¹ yâğüta benzer,
Serâser dişlerin dürdânedendir.²
Sedef dehânından³ çihan sözlerin,
Her biri bir geybi-hezânedendir.⁴

Nendendir sözüme cevâp vermemek,
Hep cemâl⁵ gizletip, üz göstermemek,
Geceler gözlerim hâbı görmemek,⁶
Ol siyâh nergis-i mestânedendir.⁷

Men ha seni nûr-i ilâhi sanmam,⁸
Cemâlinin şûlesine dolanmam,⁹
Ateşine merd ü merdâne yannam,¹⁰
Bu hasiyet mene pervânedendir.¹¹

Bir nâme¹² yazmışam cân üze-üze,¹³
Bâd-i sabâ apar sen o gül üze,¹⁴
Soruşsa¹⁵ yâr ki, bu kimdendir bize?
Söylegilen¹⁶: -Sizin divânedendir.

¹ -güzellerde
² -pembe gamzede, tâze yüzdedir
³ -süzgun, sarhoş
⁴ -alımlı
⁵ -dertsiz, kedersiz, mutlu, keyfi yerinde olmak
⁶ -mendil
⁷ -kotülük
⁸ -saç
⁹ -gönümü benlerine bağlanıp kalır
¹⁰ -hayat çabuk anlayan dudaklarda ve ağzıdadır
¹¹ -kusursuz
¹² -boyu, vücudu
¹³ -Vâgîf gibi hoş, güzel, düzgun laf söyleyeni gördüğünde
¹⁴ -hoş söyleyendir, razı olmuştur, boyun eğmiştir

¹ -dudakların
² -dişlerin baştan başa inci tanesindedir
³ -(sedef gibi) ağzından
⁴ -her biri bir başka hazinedendir
⁵ -yüz güzelliğini
⁶ -geceleri gözlerimin uykuyu nedir bilememesinin (sebebi)
⁷ -o siyah sarhoş göz sebebiyledir
⁸ -seni ilâhi nur sayıyorum
⁹ -yüzünün güzelliğinin ışığında dolanırım
¹⁰ -yananım
¹¹ -bu huy bana pervaneden (küçük kelebekten) geçmiştir
¹² -mektup
¹³ -canımı heder ederek, canımı tüketerek
¹⁴ -sabah yeli, sen o gül yüzüye
¹⁵ -sorsa
¹⁶ -söyle, de

Humâr humâr bahmag göz gaydasıdır,¹
Lâle tek gızarmag üz gaydasıdır,²
Perîşânlıg zülfün³ öz gaydasıdır,
Ne bâd-i sabâden,ne şânedendir⁴

Muştaktır üzüne gözü Vâgîf'in,⁵
Yolunda payendaz üzü Vâgîf'in,⁶
Sensin fikri,zikri,sözü Vâgîf'in,
Geyri söz yanında efsânedendir.

¹ -süzgün süzgün bakmak gözün âdetidir

² -yüzün âdetidir

³ -saçın

⁴ -ne sabah rûzgârından,ne de taraktandır

⁵ -Vâgîf'in gözü yüzüne hasrettir

⁶ -Vâgîf'in yüzü yolunda (ayaklarının altında) yolluktur (sergidir)

YASEMİN GÖZLERİN

Yasemin tellerin,nergis gözlerin,
Menimle,gözelüm çohtan yağdır.¹
İnsâf et,öldürme günâhsız gulu,
El-elden üzülür yaman çağdır.

Kemâllî gözele hatâ kem² gerek,
Sevgi gerek,söhbet gerek,dem gerek,
Âşige vefâlı bir hemdem³ gerek,
Hemdemsiz bal yese ona ağıdır.⁴

Bahar-i ömrünü⁵ verse de başa,
Âşig meşugeden usanmaz,haşa!⁶
Ferhât,Şîrin için sığındı daşa,
Mecnunun ovlağı Leyli dâğıdır,

Aşnasından üz çevirse bir gafil,
Onda vefâ olmaz,onu yeğîn bil.
Suna keklîk sara uysa neçe il,⁷
Laçın galhar⁸ yuvasını dâğıdır.

Gışın şiddetinden çekinmezse yaz,
Çalhanmaz göllerde ne ördek,ne gaz,
Vâgîf'in köksüne baştan çar-çarpaz⁹
Çekilip haçandan-cânân dâğıdır!¹⁰

¹ -düşman

² -az

³ -hemdert

⁴ -zehirdir

⁵ -bahar ömrünü

⁶ -Âşik sevgilisinden usanmaz asla

⁷ -suna kuşu sar kuşuna (rakibe) kaç yıl uysa

⁸ - kuşu uçup

⁹ -çapraz şekilde

¹⁰ -ne zamandır yüreken yaralamış

DOLANIR

Al giyinip çıhsan gülşen seyrine,
Yığılıl¹ başına güller dolanır.
Mâhtâb-i hüsnüne bende fermândır,²
Gulluğunda³ aylar, iller dolanır.

Görmemişem sen tek bir melek-zâda,⁴
Derdini çekerem hedden ziyâda⁵,
Kırpiklerin ucu düşende yâda⁶
Bağrımın başında miller⁷ dolanır.

Men bir Ferhât, sen bir Şîrin dehânsan,⁸
Derdin zehir, amma özün nehansan,⁹
Gözellik babında şah-i cahânsan,¹⁰
Eşîğinde¹¹ yüz bin gullar dolanır.

Eylemişen meni aşğa giriftâr,¹²
Gündüzüm bî-gerâr, geceler bidâr,¹³
Röze-yi-küyinde gezende eğyâr,¹⁴
Çeşmim¹⁵ girdabında seller dolanır.

Leblerin bağrımı pür-hûn¹⁶ eylemiş,
Ahitmiş göz yaşım Ceyhun eylemiş,
Hasretin Vâgîf'i Mecnun eylemiş,
Onun için gezir çöller dolanır.

¹ -toplaşır
² -fermanlı köfesidir, emir kuludur
³ -hız/metinde
⁴ -melek çocuğu, melek çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel
⁵ -son derece çok, sınırsız
⁶ -hatırıma gelince
⁷ -çorap dokumak için kullanılan şış
⁸ -ağzı
⁹ -kendin tatlısın
¹⁰ -dünyanın güzellik şahısın
¹¹ -kapında
¹² -aşka müptela
¹³ -güdümler kararsız, gece uykusuz
¹⁴ -senin cennet bahçende gezince düşman
¹⁵ -gözüm
¹⁶ -kan içinde

BAYRAM OLDU

Bayram oldu heç bilmirem neyleyim,
Bizim evde dolu çuval da yohdur.
Düğüyle yağ hamı çohdan tükenmiş,¹
Et heç ele düşmez, motal² da yohdur.

Allah'a bizmişik³ naşükür bende,⁴
Bir söz desem dehi goymazlar kende,⁵
Halğ batıp noğula,⁶ şekere, gende,⁷
Bizim evde ahta zoğalda yohdur.⁸

Bizim bu dünyâda ne malımız var,
Ne de evde sâhip-cemâlimiz var,⁹
Vâgîf, öyünme ki, kemâlimiz var,
Allah'a şükür ki, kemâl de yohdur.

¹ -pirinçle yağ hepsi çoktan tükenmiş
² -et hiç ele geçmez, tulum peyniri de yoktur
³ -(meğer) biz imişiz
⁴ -şükürünü bilmeyen (nankör)
⁵ -köye sokmazlar
⁶ -noğul (bir çeşit şeker): içerisine kıymış tohumu konularak üzeri şekerli bir tabakayla kaplanmış bir meze çeşidi
⁷ -şekere
⁸ -çekirdeği çıkartılıp kurutulmuş kızılca bile elimizde yoktur
⁹ -güzel bir eşimiz, sevgilimiz var

YOHDUR

Kür gırağının¹ eceb seyrângâhi var²
Yaşılbaş sunası hayıf ki,³yohdur!
Ucu ter cığalı siyâh tellerin⁴
Herden tamâşası hayıf ki,yohdur!⁵

Gış günü kışlağı Gıragbasan'ın,⁶
Gözüdür aran'ın,⁷cümle-cahânın,
Böyle güzel yerin,güzel mekânın
Bir güzel obası,hayıf ki,yohdur!

Çohdur ağ bedenli,büllür buhağlı,⁸
Lâle zenehdanlı,gönçe dodağlı,⁹
Amma şirin dilli,açığ gabağlı¹⁰
Gönül âşinâsı,hayıf ki,yohdur!

Öyle gözeller var bunlar içinde,
Ele düşmez hergiz Çin ü Maçin'de,¹¹
Söylegen,oynağan,¹²dürüst biçimde
Bezeyi,libası,hayıf ki,yohdur!

Havasından toprağının,yerinin,
Dadızmaz dehânın,leb-i-şirinin,¹³
Peri çohdur,ne fayda heç birinin
Adamıg edâsı,¹⁴hayıf ki,yohdur!

Ucu eşrefili,¹bulud kimi saç,
Dal gerdânda her örüyü bir gulaç,²
Kelağayı³ elvân,gesabe gıygac⁴
Altundan cunası⁵ hayıf ki,yohdur!

Zer hâşıye al nımtene üstünde,⁶
Hâllar üz yanında,⁷çene üstünde,
Buhağın altında⁸,sine üstünde,
Zülfün burulması⁹ hayıf ki,yohdur!

Laçın teki başta ala tomağa,¹⁰
Yaşmağı tutmaya dişç,dodağa,¹¹
Cellât kimi durup gabag-gabağa¹²
Bahup cân almağı hayıf ki,yohdur!

Çünkü yorgunuyam men bu yolların,
Gaydasını billem¹³ her usulların,
Gümüş bileklerin,beyâz golların,
Sarı kehrebasi¹⁴ hayıf ki,yohdur!

Ayna tutup herden cemâl görmesi,¹⁵
Zülfe,zenehdâna sıgal vermesi,¹⁶
Seher elâ gözün siyâh sürmesi,
Elinin hınası hayıf ki,yohdur!

¹ -Kür veya Kura nehri: Türkiye'den Gürcistan'a ve Azerbaycan'a doğru akıp Hazar denizine dökülen nehir.Kür kıyısının,Kür nehrinin

² -çok güzel gezilip görülecek yerler var

³ -ne yazık ki

⁴ -ucu ıslak,kökülu siyah saçların

⁵ -arada bir seyri,ne yazık ki yoktur

⁶ -Gıragbasan Azerbaycan'da yer adı

⁷ -duz yerin,ovanın

⁸ -büllür boğazlı

⁹ -lâle benzeri çene çukuru olan,gonca dudaklı

¹⁰ -guler yüzlü

¹¹ -Çin ve Maçinde bile ele geçmez,benzerine rastlanmaz

¹² -oynamayı seven

¹³ -tadına bakılmaz ağzın,tatlı dudakların (bu yerlerin havasından aldığımız tadı, ağızlardan,tatlı dudaklardan alamıyoruz)

¹⁴ -insanca tavrı

¹ -ucu altın paralı Eşrefi: (eskiden) altın para,sikke

² -ensesinde her belliği bir gulaç

³ -Kelağayı: (Azerbaycan'da daha çok gelinlerin ve kızların kullandığı hafif,ipek, kenarları haşiyeli milli başörtüsü) rengârenk

⁴ -gesabe eğri; gesabe:eskiden kadınların elbiselerinin yukarısından aşıya doğru uzanan yakalık kısmı

⁵ -altan (giydiği) tülü,çok ince tokunmuş gömleği

⁶ -kırmızı gömlek üstünde altın işlemeli kenarlık

⁷ -benler yüzün yanında (yanağında)

⁸ -çenesinin alt tarafında

⁹ -saçın kıvrılması

¹⁰ -atmaca gibi başında kırmızı ibiği

¹¹ -yaşmağını dişçyle,dudağıyla tutmaya (yüzünü örtmeye,yaşmaklanmaya

¹² -yüz yüze

¹³ -kaidesi (kuralını) bilirim

¹⁴ -sarı boncuğu,kehribar taşından bileziği

¹⁵ -her an yüzünün güzelliğini görmesi

¹⁶ -saçını,çenesinin çukurlarını okşaması

Vâgîf hağdan diler lütf ü keremler,
Böyle yerde galan vallah,veremler.
Yene yâda düştü bizim senemler,¹
Getmeyin binâsı,²hayıf ki,yohdur!

¹ - yme bizim güzeller hatıra geldi
² - gitmek ihtimali,gitme durumu

İKİSİNE DE

Seher-seher hasret ilen gezerdim,
Cüt¹ goşa nâr gördüm iki sinede.
Birisî gız idi,birisî gelin,
Cân gurbân eylerem ikisine de.

Gelin bulagda el-üzünü yuyur,²
Gız deyir:gel gidek herifler duyur,
Böyle güzel seven elden mi goyur,
Cân gurbân eylerem ikisine de.

Gelin dodağdır Tebriz'in meti,³
Elli-altmış tümen⁴gızın giymeti,
Böyle güzel seven neyler cenneti,
Cân gurbân eylerem ikisine de.

Gelinin yahası polad⁵ iğneli,
Gızın yahasıdır çapraz düğmeli,
İkisin de gerek güzel öymeli,
Cân gurbân eylerem ikisine de.

Kebâbım olaydı,közüm olaydı,
Yâr yanında ötkün⁶ sözüm olaydı,
Vâgîf diyer:iki gözüm olaydı,
Bahaydım bunların ikisine de.

¹ -çift

² -gelin pınarda elini,yüzünü yıkıyor

³ -malı

⁴ -para birimi,on bin

⁵ -çelik

⁶ -geçen, etkili

DİN-İMÂN YOHDUR

Ey cânım cellâdı,ömrüm yağısı,¹
Meğer² sende,zâlim,din-imân yohdur?
Gece-gündüz hasretini çekmekten
Üzülüptür,mende dehi³ cân yohdur.

Seg⁴ regibin bir daş düşsün başına,
Goymaz ki,yâr ilen olag âşinâ,
Hegdir,yanan çohdur aşk ataşına,
Menim tek⁵ od tutup alışan yohdur.

Ey gaşları hilâl,yanagları gül,
Ey zülfleri reyhân,hâlları fülful,⁶
Âşigin öldüren bî-rehm ü bî-dil,⁷
Senin tek⁸ âlemde ev yihan yohdur!

Seni seven olur hemîşe dil-şâd,⁹
Soyun ademidir,cinsin peri-zâd,¹⁰
Gametin er-erdir,golların şümşâd,¹¹
Bu şen ü şövkette¹² heç insan yohdur.

Vâgîf, hâlin sitemkâra demeye,
Yalvarı-ban vara-vara demeye,
Bu hestenin erzin¹³ yâra demeye,
Meğer¹⁴ bu arada müslüman yohdur?

¹ -duşmanı

² -soyle

³ -dahi

⁴ -kopek

⁵ -gibi

⁶ -benleri karabiber

⁷ -merhametsiz,gönülsüz

⁸ -gibi

⁹ -seni sevenin gönlü her zaman şen oluyor

¹⁰ -peri çocuğu gibi,çok güzel

¹¹ -boyun dağ servisi,kolların şimşir

¹² -bu unde,yohrette

¹³ -dileğini

¹⁴ -peki

OLUR

I

Her yeten gözele gözel demenem,¹
Gözelde bir geyri elâmet olur;²
Zülf³ bir yana düşer,gerden⁴ bir yana,
Özün bilmez,bir özge bâbet olur.⁵

Oynayanda pervâz eder nimtene,⁶
Zülf dağılar,üzde dönür hermene,⁷
Serendazın ucu düşer gerdâne,⁸
Açılsa bel-buhun giyâmet olur.⁹

Müjgân onun¹⁰ atar,yay gaşın çeker,
Deler bağrım başın,üreğim söker.
Sözü duzlu olar,dodağı şeker,
Hekâyeti şîrin hekâyet olar.

Gerdânine müşkin teller düzülür,¹¹
Her gıya bahanda cânlar üzülür,¹²
Sürmelenmiş siyâh gözler süzülür
Oturup durmağı giyâmet olur.

¹ -demem

² -bir başka alâmet olur

³ -saç

⁴ -boyun

⁵ -bir başka hâlde,durumda olur

⁶ -gömleği kanatlanır

⁷ -saç dağılır,yüzde harmanlanır

⁸ -baş örtüsünün ucu boyuna düşer

⁹ -beli boy açılırsa kıyâmet kopar

¹⁰ -kirpik okunu

¹¹ -boynuna misk kokulu saçlar sıralanır

¹² -bir yan bakışında canlar ötür

Gözel olan böyle âli- şân¹ gezer,
Nikab çeker,² zülfî perîşân gezer,
Seher seyre çihar, gülüşân gezer,³
Sevmeyinde tamam harâret olur.⁴

Vâgîf gurbân olsun goşa tağına,⁵
Zülfü üz yanında,⁶ üzü ağına,⁷
Böyle gözel düşe ay gabağına,⁸
Tamâşâ eyleyen bî-taget⁹ olur.

¹ -yüce şanlı
² -peçe örter
³ -(gülşen) gul bahçesini gezer
⁴ -sevmest çok ateşli olur
⁵ -çift memelerine
⁶ -saçı yuzunun yanında olan
⁷ -yuzunun akına (beyazlığına)
⁸ -böyle bir güzel ay ışığının altında görünse
⁹ -takatsız kalır, gücünü kaybeder, dayanamaz

II

Menekşe gohulu yârdan ayrılan,
Günde yasa batâr, günü zâr olur.
Canında ihtiyâr¹ galmaz zerrece,
Gece bî-dâr, gündüz bî-gerâr olur.²

Aynlığ bir yanar oddu, gazılar³
Yazılmasın görüm böyle yazılar.
Ol gümüş bilekler, şümşat bâzûlar⁴
Yada düşer, işim âh u zâr olur.⁵

Bahadır demezler hergiz⁶ sayana,
Görüm, lanet olsun yârdan do yana,
Gözel seven kimse gerek dayana,
Dost yolunda çovgun⁷ olur, gar olur.

Bahışı mest olur çeşmi humârın,⁸
Cennetden artıgdır zövğü didârın,⁹
Ağ şineli, şeker memeli yârin,
Cefâsını çekmek şîrin kâr olur.

Vâgîf yâr yanağı yaman âfetdir,¹⁰
Aynık zulümdür, bir kıyâmetdir,
Gözlerinde böyle bâbet bâbetdir,¹¹
Kimi doğru, kimi bî-igrar¹² olur.

¹ -güç

² -gece uykusuz, gündüz kararsız olur

³ -kadılar

⁴ -kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı, mec. güç, kuvvet ve istidat

⁵ -feryat etmek

⁶ -asla yiğit kahraman demezler

⁷ -rüzgârla birlikte yağan kar veya yağmur

⁸ -gözü süzğün olanın bakışı sarhoş olur

⁹ -güzel yüzün

¹⁰ -beladîr, derttir

¹¹ -durum kötü değil

¹² -sözünden dönen, vefasız

GÖRÜNÜR

Gaynar gözlerinden,şüh bahışından
Ecâyip fitneler,feller¹ görünür.
Sef-sef² duran siyâh kirpiklerindir,
Yohsa ki,gözüme miller³ görünür.

Ağzı piyâlesen,geddi minâsen,⁴
Niçin oturursan menden yana sen,
Sen meğer ki,yaşıl başlı sunasan,
Sende ter cığalı teller⁵ görünür.

Geden,getme,bir beri bah,ay geden,
Gözüm doymaz sen tek⁶ güzel kimseden.
Gâh⁷ yahadan şüle verir ağ beden,
Gâh olur ki,nâzik eller görünür.

Geddin te'ne vurur o serv-i nâza,⁸
Can gurbân eylerem sen tek şâhbaza,⁹
Üzün kimi,zülfin kimi ter-tâze
Ne lâleler,ne sünbüller görünür.

Vâgîf,yâd et seni yâd eleyeni,¹⁰
Men sevirem mene yârim deyni.
Goymaz göz önünden seven seveni,
Gönülден gönüle yollar görünür.

¹ -hileler

² -sıra ile

³ -şiş

⁴ -ağzı kadeh,boyu bosu gökyüzü

⁵ -taze süslü saçlar

⁶ -gibi

⁷ -bazen

⁸ -boyun uzun boylu servileri azarlar

⁹ -senin gibi şahine, alıcı güzele

¹⁰ -Vâgîf,seni hatırlayanı sen de hatırla

GEREKDİR

Hagdır,gözel çohdur cahân içinde,
Gözelde bir nâz ü gemze¹ gerekdir.
Dîdârını² görmek îmân tâzeler,
Gaşı gible,üzü Kâ'be gerekdir.

Boyu minâ gerek,sînesi mermer,
Beyâz ola gül endâmı serâser,³
Elinde al hîna,zülfleri enber,⁴
Gaşında,gözünde sürme gerekdir.

Sallana sultân-i dibapuş kimi,⁵
Üzünü döndere bir sarhoş kimi,
Sigallana herdem⁶ terlan guş kimi,
Tamam kemiğinde cilve gerekdir.

Barmağında hâtem,güşinde tene,⁷
Gîpeh-gîpeh zülfün töke gerdâna,⁸
Gülebetin köyneke,abı nimtence,⁹
Yahasına altın düğme gerekdir.

Pervâne tek özün oda salmağa,¹⁰
Yaslanı-ban eşiyinde galmağa,¹¹
Bir böyle gözele gurbân olmağa
Vâgîf kimi gellaş¹² kimse gerekdir.

¹ -işve,süzgün bakış,cilve

² -güzel yüzünü

³ -gül bedeni baştan başa beyaz ola

⁴ -elleri kırmızı kınalı,saçları gül kokulu

⁵ -bedenine sultânı kumaştan elbise giyip nazlına

⁶ -her zaman

⁷ -parmağında yüzük,kulağında küpe

⁸ -saçlarını deste deste döke gerdâna

⁹ -altın sarısı renkte gömlece,mavi yelek

¹⁰ -kelebek gibi kendini aleve salmaya

¹¹ -yaslanıp avlusunda kalmaya

¹² -serseri

AĞLAYIR

Gâsîd,tezce yârdan getir bir haber,¹
Ol gül-i hendânîm² niçin ağlayır?
Zâlimin torundan³ çıhmış kenara,
Hup tûlek terlan⁴ tek niçin ağlayır?

Menekşe etr alır zülfi müyundan,⁵
Bahan doymaz gâmetinden,boyundan.
İnsâf değil gurbân deyim goyundan,
Ona gurbân cânım,niçin ağlayır?

Vâgîf,çohdur derdin,men de bilirem,
Bir gün görmeyende yegin⁶ ölürem,
Ağlasan ağlaram,gülseñ gülürem,
Hesteyem,dermânım niçin ağlayır?

¹ -elçî yârdan bana acele bir haber getir
² -o gule gulüm
³ -ağından
⁴ -o guzel,yoğit alıcı kuşum
⁵ -saçın kokusundan menekşe itir alıyor
⁶ -çüphestiz

EYLER

Bir böyle cavânın ağı kem olsa,¹
Baharsan ki,sevgisine nâz eyler.
Can gurbân edeni goyar burada,
Geder özgelere ser-efrâz eyler.²

Ezel özü deyer:di dur gel beri,
Sen durarsan,ayag goyar o geri,
Ne özün yarıdır³,ne sevenleri,
Bir para adamı kerkevaz eyler.

Durguzarsan,üzün duvara tutar,
Fikr edip,fikr edip mürgüler yatar,⁴
Dindirersen,dinmez,ağırlıg satar,
Sinesinde şık-şık pul âvâz eyler.

Özünün⁵ ha bağı olanda kebâp,
Gece eyler adam görende hicâp,
Nagis-nagis çeker üzüne nigab,⁶
Yüngül-yüngül gaçar etirâz eyler.

Seveni severem cân ü başınan,
Gözüm düşmanıdır gaçıp yaşınan,
Bir yâr ki danışa gözü gaşınan,
Vâgîf ona cânın payendaz eyler.

¹ -bir böyle gencin aklı az olsa
² -gidip başkalarını alını açık,başı dik yapar
³ -yapmak zorunda olduğu bir işi,bir ricayı,emri gereğince yerine getirmek.yapmak
⁴ -uyur
⁵ -kendinin
⁶ -kusurlu kusurlu yüzüne peçe çeker
⁷ -palas, paspas

YOHDUR BERÂBERİN

Ey simâsı terlan,sînesi topgun,
Suna tek tellerin çığalanıdır.
Başına dönmekten el mi götürrem,¹
Can mürğü zülfünde² yuvalanıdır.

Yohdur berâbberin insanda senin,
Hûrîsen,perîsen—behişt meskenin.
Şümşât³kimi çekiliptir gerdânnın,
Surâhiye⁴dönüp minâlanıdır.

Tutiler⁵ söz tehrin konuşa yüz kez,
Böyle şîrin-şîrin⁶ konuşa bilmez,
Ağ ellerin olup ecâip gülgez,
Gana batıp,yohsa hınalanıdır?⁷

Gaşın cellât,gözün şûh-i sitem-kâr,⁸
Her bahanda yüz gan eyley âşikâr,
Yene cân almağa heyâlin mi var?
Mest-âne gözlerin alalanıdır.⁹

Vâgîf'cin,ey senem,cövrü az eyle,¹⁰
Heyâlini heyâlime saz eyle,
Bundan böyle bize ser-efrâz¹¹ eyle,
Canım çoh yolunda cefâlanıdır.

¹ -vazgeçemiyorum
² -gonul kuşu saçında
³ -şimşir ağacı gibi
⁴ -incelik,zarflık
⁵ -dudu kuşları
⁶ -tatlı tatlı
⁷ -kınalanmış
⁸ -ışveli zalim
⁹ -suzgun bakışların
¹⁰ -ey dilber zulmü az eyle
¹¹ -şereflendir

DÜRÜST

Bir elâ gözlünün,servi-revânın,¹
Gerek gulluğunda durasan düürüst.
Hınalı² ellerin,nâzik barmağın,
Yetirip destinden³ tutasan düürüst.

Goymayasan çıha yârın sesini,
Eynin⁴ soyasan toy⁵ libâsını,
Öpesen,gucasan ter⁶ sînesini,
Müşk-enber⁷ iyine batasan düürüst.

Yahasının bağ ü bendin üzesen,
Çengeleyip⁸ ağ memesin ezesen,
El uzadıp baş bezeyin pozasan,
Her birin bir yana aze⁹ an düürüst.

Vâgîf deyir:gözel sevmek âreste,⁸
Öpesen,gucasan,düşesen heste,
Üzünü goyasan üzünün üste,
Mest olup yanında yatasan düürüst.

¹ -servi ruhtu
² -kınalı
³ -elinden
⁴ -dügün elbisesini vücudundan çıkarasın
⁵ -taze
⁶ -misk kokusuna
⁷ -alıp
⁸ -süslenmiş güzel

BİR AYNA GABAĞLI

Bir ayna gabaglı,¹ter sineli yâr,
Çoh müştâğdır² sizin cemâla Vâgîf.
Hasretin çekmekten yanıp odlara,
Görgünen düşüptür ne hâla³ Vâgîf.

Hasretinden elif geddi dal⁴ olup,
Mat galıpdır,şîrîn dili lal olup,⁵
Bir derde düşüpdür hestehâl olup,
Çoh belâya olur hevale⁶ Vâgîf.

Cemâlin müştâği âh u zâr çeker,⁷
Derdini bir çekmez,sed hezâr⁸ çeker,
Üzünü görmeye intizâr⁹ çeker,
Ne gül dermek ister,ne lâle Vâgîf.

Olsa yüz bin tûbâ boylu gül beden,
Hezz eylemez senden gayrı kimseden,
Senin cânın için,ölen güne-cen,
Hergiz düşmez özge¹⁰heyâle Vâgîf.

Her kesin yoh ise aglı,kemâlî,
Dünyâda alıpdır sâhip-cemâlî,
Çünkü böyle imiş dünyânın hâli,
Ebes ki,yetişdin kemâle Vâgîf.

¹ -yüzlü
² -can atar
³ -duruma
⁴ -beli bukulup
⁵ -şaşkınlık içinde tatlı dili konuşamaz olup
⁶ -uzerine almış
⁷ -cemalini seven ah çeker
⁸ -yüz defa
⁹ -hasret
¹⁰ -başka

BAH

I

Neylemişem,¹menden üz dönderipsen
Allahı seversen,bir kez beri bah!²
Aç üstün gabağın zer gasebenin,³
Zülfün tehtesini görgez,⁴beri bah!

Ey gözleri cellâd,kırpiği almas,⁵
Gör ne derem,bir sözüme gulag as,⁶
Âhır sene men cylemem iltimâs,⁷
Buraya tek⁸ nâz istemez,beri bah!

Söyle götüm,ne demişem sene men,
Bî-demâğ⁹ olupsan ebes yere sen?
Bu geder incitmez seveni seven,
Dosdlug yolu bele olmaz,beri bah!

Men senin vesfini,ey mâh-i kerem,¹⁰
Hafiz'den,Cami'den¹¹ artık söylemem,
Hakk bilir ki,seni nece¹² isterem,
Ay bî-vefâ,gedirbilmez,¹³beri bah!

Bu nece¹⁴ âdetdir,nece erkândır,
Demezsən filani bize mehmandır,¹⁵
Vâgîf öz gulundur,¹⁶sene gurbândır,
Öldürsen de,vallah,dinmez,beri bah!

¹ -ne yaptım ki
² -bir defa bu tarafa
³ -altın işlemeli süslü yakanın önünü aç
⁴ saçlarının ayrımını bana göster
⁵ -almas
⁶ -sözümü dinle
⁷ -rica ederim
⁸ -şuraya kadar
⁹ -akılsız olmuştun
¹⁰ -ben senin ay soyluluğunu methetmek için
¹¹ -klasik Fars şairleri
¹² -nasıl
¹³ -insanın kadrini bilmeyen vefâsız
¹⁴ -nasıl
¹⁵ -adı belli olmayan bize misafirdir
¹⁶ -kendi kölendir

II

Elâ gözlü, serv boylu dilberim,
Hasretin çektiyim cânân, beri bah!
Gece-gündüz fikrim-zikrim, ezberim,
Üzüldü tagetim,¹ aman, beri bah!

Kim dözer benim tek bele firgete,²
Renc ü meşegete, bar-i möhnete,³
Haçandır düşmüşem târ-i zülmete,⁴
Çekilsin üstümden duman, beri bah!

Payibendim, gam-ı aşka giriftâr⁵
Hicrân âteşinden car oldu bîmâr,⁶
Raz-i dilim ede bilmem âşikâr,⁷
Çekerem derdini pünhan,⁸ beri bah!

Günbegün gönlümün artır gubârı,⁹
Perişandır, tapmaz o gam-güsârı,¹⁰
Ölsün, itkin olsun böyle eğyârı,¹¹
Gezmesin arada yaman, beri bah!

Çoh çekir hicrini Vâgîf-i heste,
Leyl ü nahar, şâm ü seher peyveste,¹²
Ey yanağı lâle, lebleri püste,¹³
Ağzı nabât, şeker-zebân, beri bah!¹⁴

¹ - gücüm
² - kim böyle hasrete benim gibi tahammül edebilir
³ - ağır meşakkate, üzüntülü mihnete
⁴ - ne zamandır karanlık zulmete düşmüşüm
⁵ - bir engelim, aşka, gama müptela
⁶ - hasta
⁷ - gizli gönlümü belli edemem
⁸ - gizli
⁹ - günden güne derdi artar gönlümün
¹⁰ - gam ortağım
¹¹ - rakıbu, düşmanı
¹² - gece gündüz, akşam sabah dâimâ
¹³ - dudakları fıstığa benzeyen
¹⁴ - ağzı ve dili şeker olan

GÖNDERMİŞ

İki tâne ecep hüsrev-i şâhi,¹
Lutf eyleyip lebi şîrin göndermiş.²
Gözellik bâğında meyve yetirmiş,
Onun bize hoş noberin³ göndermiş.

Evi abat o lebleri nabâtın,⁴
Candır telafisi bu iltifâtın,
Bilir ki, bilirem gedrin sovgatın,⁵
Berekallah bulmuş yerin, göndermiş.

Gedin deyin o lebleri⁶ Yemen'e,
Buhağı billûra, sedri semene,⁷
Elece⁸ şâd oldu, sanasan mene,
Yerin, göyün sîm u zerin⁹ göndermiş.

Allah'a şükr olsun, o melek-zâda,¹⁰
Adam bilip bizi salıptır yâda,¹¹
Şefgeti var bize hedden ziyâda,¹²
Hâlâ şimdi mühteserin¹³ göndermiş.

Ya Rep, ola, o cânâna kim demiş,
Filani¹⁴ hastedi meyve istemiş,
O ki, bize meyve enam¹⁵ eylemiş,
Vâgîf ona peşkeş serin göndermiş.¹⁶

¹ - sultanı, hükümdarı

² - merhamet edip dudakları tatlı olanı göndermiş

³ - ilk, yeni meyvesini

⁴ - dudakları şekerin

⁵ - armağanın değeri

⁶ - dudakları

⁷ - boynu yasemin, göğsü inci gibi olan sevgiliye

⁸ - öylece

⁹ - altın ve gümüş

¹⁰ - melek yavrusu

¹¹ - bizi hatırlamış

¹² - son derece çok

¹³ - kısaca, özet olarak

¹⁴ - adı anılmak istenmeyen şahıs

¹⁵ - bahşiş

¹⁶ - başını bahşiş göndermiş

YARAŞMIŞ

I

Ne gözeldir bu cavânın cemâli,
Gaşı,gözü gabağına yaraşmış.¹
Siyâh kirpiğinde cavahir² sürme,
Elâ gözün gırağına³ yaraşmış.

Men âşik olmuşam o hoş sufata,
Gerektir bizimle ihtilât gata,⁴
Danışanda ağzı döne nabâta,⁵
Dili,dışı dodağına yaraşmış.

Saçın çığaları nimtenesinde,⁶
Mermer memeleri ter sînesinde,
Helge-helge birçek⁷ ağ çenesinde
Çin-çin⁸ olmuş buhağına yaraşmış.

Serâser batıpdır müşk ü gülâba,⁹
Hasretinden bağrım döndü kebâba,
Ağ üz cöhresinde altın gullaba,
Al çargatın¹⁰ gırağına yaraşmış.

Vâgîf tâ ki,dura tamâşasına,
Bilmez baha bezeyinin hansına,
Billûr bilekleri kehrebasına,¹¹
Gül elinde golbağına yaraşmış.

¹ -yakışmış
² -yakut
³ -kenarına
⁴ -muhabbet etmek
⁵ -konuşunca ağzı şekere döne
⁶ -yeleğinde
⁷ -kakul
⁸ -kat kat
⁹ -baştan başa miske,gül suyuna batıp
¹⁰ -çarp
¹¹ -kehribar

II

Ey yanağı lâle kimi al gözeli,
Siyâh zülfün zenehdâna yaraşmış.¹
Gül bedenini,gümüş cemâlin senin,
Beyâz memen giribâne² yaraşmış.

Söz yoh danışanda³ şîrin sözüne,
Nergiz gurbân olsun humâr⁴ gözüne,
Buhağına⁵ gerdânine,üzüne
Hurda hâllar dene-dene yaraşmış.⁶

Görmemişem sen tek gözeli kimsene⁷
Tâ ki,gördüm heyrân oldum men sene,
Saçı gucag ile düşüp gerdâne,
Ucu ne hoş ol miyâne⁸ yaraşmış.

Ağ sinendir teht-i Süleyman kimi,⁹
Sallanırsan sultân kimi,han kimi,
Perişân zülf sene yaraşan kimi¹⁰
Ne meleye,ne insane yaraşmış.

Bele getmez,devrân âhır ezeldir,¹¹
Bizim ilen aralığı düzeldir.¹²
Vâgîf, bunun özü çünkü gözeldir,¹³
Her ne geymiş növcivâna yaraşmış.¹⁴

¹ -siyah saçları gamzesine yakışmış
² -yakana
³ -konuşunca
⁴ -süzüğün
⁵ -çenenin alt kısmı
⁶ -küçük benler tane tane yakışmış
⁷ -senin gibi güzel birisini görmemişim
⁸ -bele
⁹ -beyaz sinen Süleyman tahtı gibidir
¹⁰ -Perişan saçın sana yakıştığı gibi
¹¹ -eninde sonunda devran böyle gitmez
¹² -aramızı iyileştirir
¹³ -onun kendisi güzeldir
¹⁴ -ne giymişse yeni yetmeye yakışmış

SERHOŞ

I

Yene seni gördüm,bağrım ohlandı,
Ey ef'i bahışlı,havali serhoş!¹
Üzün göyçek,gaşın cellâd,gözün şüh,²
Görmedim senin tek maralı³ serhoş!

Didârına müştâg olup⁴ galmalı,
Başına dönmeli,⁵derdin almalı,
Bir ayna gabaglı,⁶eyri çalmalı;
Elvân kelağaylı,⁷sefâlı serhoş!

Gözleri sürmeli,yanağı hâllî,⁸
Bir laçın sevdâlı,terlan heyâllî,
Golları bezbendli,⁹boynu heykelli,
Ağ elleri elvân hınalı¹⁰ serhoş!

Oturuşu Şîrîn,duruşu Leyli,¹¹
Gemzesi sitemli,yârî gileyli,¹²
Gece-gündüz zövg¹³ü sefâda meyli,
Hem özü,¹⁴hem fikri heyâlî serhoş!

¹ -yılan bakışlı,havali sarhoş

² -şen

³ -senin gibi ceylani

⁴ -güzel yüzüne hayran olmalı

⁵ -sevgiyle yalvarma,rıca etme ifadesi

⁶ -yuzlu

⁷ -çeşitli renkleri olan ipek baş örtüsü

⁸ -benli

⁹ -kolçaklı

¹⁰ -kınalı

¹¹ -Leyla ve Mecnun efsanesinin kahramanı

¹² -şikayetçi

¹³ -eğlence,sefada

¹⁴ -kendi

Eglin aldın,yâram,-deyin Vâgîf'in,¹
Yanıltın elifin,beyin² Vâgîf'in,
Üz gösterdin,yıldın evin Vâgîf'in,
Ola bilmez sen tek³ belâlı serhoş!

¹ -sevgilim deyip Vâgîf'n aklını aldın

² -tüm fikrini şaşırtın

³ -gibi

EY CEMÂLİ GÜNEŞ

Ey cemâli güneş,zülfleri dilkeş,¹
Câna saldın âteş,çihanda serhoş!²
Galdım yana-yana misli pervâne,³
Olmuşam divâne,getdi egli hûş⁴

Çeşmin aldı cânı,zülfün imâni,⁵
Kırpiklerin ganı töker pünhanı.⁶
Ey Yûsuf-i sâni,melahet kâni,⁷
Sana benzer dilber hani lebinüş.⁸

Zehi perî peyker,⁹geddi senûber,
Âlem sene yekser gulam-i kemter,¹⁰
Sensen ecep server,serdâr-i leşker,¹¹
Sultân -i ziefser,şâh-i dîbâpuş.¹²

Hicrinde bizârn,zelif ü hârn,¹³
Müştgâ-i didârın,o hidmet-kârın,¹⁴
Çekip âh u zârın,çoh intizârın,
Gövlüne eğyârın gel eyleme guş.¹⁵

Boyun servi cennet,gülşene zînnet,¹⁶
Gaşın medi âyet,gabağın taet,¹⁷
Vâgîf -i pürmöhnet,¹⁸çoh çekip hasret,
Tâ seninle helvet ola hemağuş.¹⁹

TÖKÜLMÜŞ

Şâhmâr¹ kimi gördüm saçın ucunu,
Helgelenmiş miyânına tökülümüş.
Gend ü nabât,şeker,şehd-i müseffa
Dodağına,dehânına tökülümüş.

Kûyin gülîstân-i behište benzer,²
Açılmış dört yanda güller serâser³
Evin,eşyindir tamam müetter⁴
Müşk ü enber⁵eyvânına tökülümüş.

Sen çihanda serhoş devlet-hanâdan,⁶
Gaşların cân alır men divânenen,⁷
Nemli zülfün tâze çıhmış şânadan,⁸
Bu yanına,o yanına tökülümüş.

Ne güzel adamsan,ey gül-i hendân,⁹
Sene gurbân olsun hûrî-yi gilmân,¹⁰
Yüz Züleyhâ,yüz min Yûsif-i Ke'nân¹¹
Gul olmağa meydânına tökülümüş.

Geddin mevzun,saçın misl-i selâsil,¹²
Bir kez gören olur hüsnüne mâyil,¹³
Neçe¹⁴ Vâgîf kimi âşig-i kâmil,
Ol âteş-i süzânine¹⁵ tökülümüş.

¹ -gönül çeken
² -sarhoş olup çıktığında
³ -kelebek gibi
⁴ -aklım,düşüncem gitmiş
⁵ -gözlerin canımı,saçların imanımı aldı
⁶ -gizli
⁷ -Yusuf'u Yusuf yapan güzellik kaynağı
⁸ -lebi hoş ola
⁹ -güzel yüzü,çehresi
¹⁰ -âlem sana bir baştan bir başa kul, köle
¹¹ -başkan,asker başı
¹² -sultan taçlı,şah libaslı
¹³ -mahcubun
¹⁴ -yüzüne hayranın o hizmetçinin
¹⁵ -rakibin sözlerine kulak verme
¹⁶ -bezek
¹⁷ -kaşına âyet söylemeli,yüzüne ibadet etmeli
¹⁸ -dert,mihnet ustası
¹⁹ -seninle gizlice kucak kucaka olmak ister

¹ -yılan
² -muhtin cennetin bahçesine benzer
³ -baştan başa
⁴ -ıtrılı,güzel kokulu
⁵ -misk kokulu
⁶ -evden
⁷ -deliden
⁸ -taraktan
⁹ -güler yüzü
¹⁰ -cennet kızına
¹¹ -yüz Züleyha-Hz. Yusuf'un radikası,yüz bin Hz. Yusuf
¹² -düzgün boyun,saçın zincire benzer
¹³ -bir defa hüsnünü gören ona hayran kalıyor
¹⁴ -kaç
¹⁵ -yakıcı ateşine

GOYMADI

Hubların yâsemen gohulu zülfü,¹
Dehi² mende din ü îmân goymadı.
Mestâne gözleri,humâr bahışı³
Apardı ağlımı,aman...goymadı.

Heyran olmasaydım yanağa,hâla,⁴
Elbette yeterdim egl ü kemâla,
Men ha döndermedim geddimi dala,⁵
Neyleyim,bir gaşı kemân goymadı.⁶

İhtilâtum düştü bir eğyâr ilen,⁷
Gece-gündüz yandım âh u zâr⁸ ilen.
Yahşı⁹ bir olmuştü gönül yâr ilen,
Düştü aralığa yaman goymadı.

Duydular bağrımın şân¹⁰ olduğunu,
Yanar od içinde cân olduğunu,
Kim bilirdi çiğer gan olduğunu,
Böyle gözlerimden daman¹¹ goymadı.

Vâgîf meğer baştan kem üreg idi,¹²
Böyle ha değildi,o bir beg idi.
Bu gün cânân bize geleceğ idi,
Onu yine regip güman goymadı.¹³

¹ -guzellerin yasemin kokulu saçları
² -dahi,daha
³ -sarhoş gözleri,süzgün bakışı
⁴ -yanağında ben olana hayran olmasa idim
⁵ -belim kendi başına eğilmedi
⁶ -ne yapayım bir kaşları keman imkan sağlamadı
⁷ -her rakiple ilişki de bulundun
⁸ -fıgan
⁹ -iyi
¹⁰ -parça parça
¹¹ -damla damla akan yaş
¹² -önceden yüreksiz idi
¹³ -ona ihtimal ki,rakıp imkan sağlamadı

ÇIHİPDİR

Ay ağalar,size bir erz eyleyim;
Bu gün gar¹ yağıptır,dize çihıpdır.
Bir gözelin hasretini çekerdim,
Tâze-tâze gelip bize çihıpdır.

Bahtın etvarine—bir tülek terlan,²
Bahışın görende men oldum heyrân.
Duruşu maraldı,yerişi ceylan,
Ya bir mest âhudur, düze³ çihıpdır.

Bir melahet kâni,Yûsuf-i cânî,⁴
Görmemişdi gözüm böyle insanı,
Şükür taktirine keremin kâni,⁵
Sanasan bir aydır tâze çihıpdır.⁶

Giya bahdı mene, gerg oldum geme,⁷
Gelmedi kemende,söhbete,deme,
El atdım gerdâna,açıldı meme,
Soruştü Vâgîf'den meze⁸ çihıpdır?

¹ -kar
² -hal ve hareketlerine baktım bir alıcı kuş gibidir
³ -çöle
⁴ -güzellik kaynağı,Yûsuf'tan aziz
⁵ -yardımın kaynağı
⁶ -sanki bir ay gibi yeni doğmuş
⁷ -bana eğri baktı boğuldum gama
⁸ -naz,gamze,işve,lezzet

BAĞLIDIR

Tamam¹ gözellerden seni baş bildim,
Onun için gönlüm sene bağlandı.
Heyâlından üzme olmaz heyâlî
Neçe yollar döne-döne bağlandı.²

Bize meylin ezelki tek³ neden yoh,
Seni ha sonradan bir öğreden yoh,
Heyli vahdır sizden gelip-geden yoh;
Aralıq ne yaman yene bağlandı?!

Evvel sıgal verdin siyâh tele sen,
Ağ üzünden tâ goyasan böyle sen,
Bir ecâip görünüür ki,ele sen,⁴
Gül destesi⁵ yasemine bağlandı.

Sen ha benim öldüğümü eşitdin,
Gelmedin üstüme ne yana getdin?
Sebeb noldu,birden meni terk etdin,⁶
Meğer meylin özgesine⁷ bağlandı?

Vâgîf'em,men ruhsârını⁸ görmerem,
Bu yana bir güzârını⁹ görmerem.
Neçe gündür didârını görmerem,¹⁰
Rûzîgârım gara güne bağlandı.¹¹

¹ -butün
² -kaç defa teker teker kapandı
³ -önceki gibi
⁴ -sanki
⁵ -demeti
⁶ -vehep ne oldu ki,ansızın beni bırakıp gittin
⁷ -başkasına
⁸ -yüzünü
⁹ -bize doğru gelişini
¹⁰ -kaç gündür yüzünü göremiyorum
¹¹ -talihim,yaşayışım siyah,kötü güne bağlandı

BİRBİRİNE HEMDEM İKİ NÖVCİVÂN

Birbirine hemdem iki növcivân,¹
Biri güldür,biri gülgez yanaglı,²
Biri ter sineli,³ayna endâmî,
Biri nûr memeli,nesrin buhağlı.⁴

Biri laçın⁵ gözlü,terlan gemzeli,⁶
Biri gırgı baş,⁷suna cilveli,
Biri şekker sözlü,⁸şîrin kelmeli,⁸
Biri gend⁹ ağızlı,gaymag dodaklı.

Biri serâser ağ,¹⁰hem siyâh telli,
Bir buğdaydır,amma şekilli;¹¹
Biri hoş gılığlı,¹²melek misilli,
Biri serv boylu,şümşâd budaglı.¹³

Biri beste boylu,narınç örtüklü,¹⁴
Biri şüh bahışlı,hencer kirpikli,
Biri dal gerdânî,¹⁵süzgün kemikli,¹⁶
Biri uzun gaşlı,hem gen gabaglı.¹⁷

¹ -bir birine dost (eşdeğer,sevgili) iki genç

² -gül yanaklı

³ -biri yeni gelişmeye başlamış göğüs sahibi; memeleri yeni yeni terlemiş

⁴ -çenesinin altı beyaz yaban gülü (nestere) gibi beyaz ve kokulu

⁵ -doğan

⁶ -atmaca gülüşlü;cilveli

⁷ -biri al doğan başlı

⁸ -tatlı kelimeli

⁹ -şeker

¹⁰ -biri baştan başa beyaz

¹¹ -biri buğday tenli,ama güzel biçimli

¹² -biri hoş görüşlü,iyi huylu

¹³ -(biri de) düzgün dallı (kollu)

¹⁴ -turuncu (renk) elbiseli

¹⁵ -ensli

¹⁶ -oynak kemikli

¹⁷ -hem de geniş alınlı

Âhır cânâ yetirersiz Vâgîf'i,¹
Ağlayı-ban götürersiz Vâgîf'i,²
Bir gün olur itirersiz³ Vâgîf'i,
O geder gezersiz eli çırağlı.⁴

¹ -sonunda Vâgîf'i canından bezdirirsiniz
² -ağlayarak
³ -kaybedersiniz
⁴ -elinizde mum onu çok ararsınız

GÖZLERİ CÂN ALAN

Eyipdir geddimi,¹delip bağrımı,
Bir kirpiği ohlu,gaşı kemânlı.
Gözleri cân alan,cellâd-i sermest,²
Bahışı harâmî,gamzesi ganlı.

Bir nâzik kemâllı,bir nâzik işli,
Şîrîn³ geleceli,şeker gülüşlü,
Bir mercân bahışlı,dürdâne⁴ dişli,
Bir cevahir⁵ sözlü,sedef dehânli.⁶

Bir sarhoş gezişli,gizli îmâli,
Bir Kâ'be ziyâret,gible nümâli,⁷
Bir melek şekilli,hûrî simâli,
Bir cennet eşikli,elâ mekânli.

Bir durna âvâzlı,bülbül nevâlî,
Bir İsâ nefesli,Logman devâlî,
Bir menekşe iyli,⁸enber havâlî,
Bir tâze çemenli,ter gülüstanlı.

Vâgîf'em,sevmişem bir şüh⁹ dilberi,
Gözeller serdârî,hûblar serveri,¹⁰
Ağızlar terifi,diller ezberi,
Vilâyet içinde hem adlı-sanlı.

¹ -belimi
² -sarhoş,kendinden geçmiş cellat
³ -tatlı
⁴ -inci
⁵ -elmas
⁶ -ağzından
⁷ -gösterili
⁸ -kokulu
⁹ -şen
¹⁰ -gözeller önderi

SAHLA

Gel,ey gelbeyi ¹Mehemmedhan Bey,
Eğer seyyâd² isen, bereni sahla,³
Nağarahananın⁴ yolların gözle,⁵
Boşşalıdan⁶ gelen dereni sahla.

Evlerde mest,başmağ satanı goyma,⁷
Çahır⁸ içip serhoş yatanı goyma,
Özüne⁹ gardaşlıg tutanı goyma,
Gonag¹⁰ için çörek vereni sahla.

Dost dostun yolunda düşer ziyâna,¹¹
İğit gerek tâb getire dayana,¹²
Nağarahanadan bir az bu yana,
Zâlim,sen ceht eyle,¹³oranı sahla.

Sen benim sözüme heç getirme şek,¹⁴
Bizim evlerde de gel görün tek-tek,¹⁵
Dirrik-tereveze yahşi keşik çek,¹⁶
Kişniş,şüyüt,tâze tereni¹⁷ sahla.

¹ -kale beyi

² -avcı

³ -av beklenen yeri sakla

⁴ -Azerbaycan'da yer adı

⁵ -bekle

⁶ -Azerbaycan'da yer adı

⁷ -evlerde ayakkabi,terlik satana imkan sağlama

⁸ -şarap

⁹ -kendine

¹⁰ -misafir

¹¹ -zarara

¹² -yiğit gerek tahammül edip dayanabile

¹³ -gayret göster

¹⁴ -şüphe

¹⁵ -arada bir

¹⁶ -bostanı,yeşillik ekilen yeri iyi kuru

¹⁷ -kışniş,şüyüd,tere yeşillik adları

Ağgız oğlu Piri,¹sen meni ekme,²
Özgenin yurdunda o damı tikme,³
Gayrı gözellerden heç fikir çekme,
Sen ele o gözü çereni ⁴sahla.

¹ -şairin arkadaşı

² -sen beni başından savma

³ -başka birisinin yurdunda o evi yapma

⁴ -şası

SAĞ OLA

Hûblar arığından yarımag olmaz,¹
İğidin hemdemi gerek çağ ola.²
Beste boylu gerek,mînâ gerdânlı,³
Zülfü siyâh,⁴var endâmı ağ ola.

Scher dura⁵ sürme çeke gözüne,
Birçeklerin helge goya üzüne,⁶
Cilvelene,sıgal vere özüne,⁷
İşi,gücü gülüp-oynamag ola.

Döşün⁸ açıp el değende yahaya,⁹
Ağ gümüş bağrına peykân tohuya,¹⁰
Bedeninden müşk ü enber gohuya,¹¹
Zülfü gerdânında bir gucag ola.¹²

Bir maya-bud gerek,baldırı yoğun,¹³
Serâser¹⁴ et basa dizin,topuğun,
El deyende dura bugün ba bugün,¹⁵
Titreye,guyrudan çoh yumşag ola.

Hayası üzünde,¹⁶ağlı başında,
Öldüre Vâgîf'i göz ü gaşında,
Ya on üç,ya on dört,on beş yaşında,
Ne ondan büyükrek,ne uşag ola.¹⁷

T ECNİSLER

¹ -güzellerin zayıfından bir fayda olmaz

² -yiğidin sevgilisinin sağlam (sağlıklı) olması gerekir

³ -mine boğazlı (halk arasında güzelin boğazı şeffaf billür sürahi gibi düşünülür)

⁴ -saçı siyah

⁵ -sabahleyin kalka

⁶ -purçeklerini (zülüflerini) yüzünün üzerine kıvrak olarak bıraka

⁷ -kendisine çok duzen vere

⁸ -göğsünü

⁹ -yakaya el atınca

¹⁰ -gümüş gibi ak bağrına kirpiğinin oklarını ata (kendi göksüne baka)

¹¹ -bedeninden misk amber kokuları gele

¹² -saçı koynunda bir kulaç ola

¹³ -beyaz dolgun butlu,kalın baldırlı olmalı

¹⁴ -baştan başa

¹⁵ -boğum boğum

¹⁶ -utancı yüzünde

¹⁷ -ne ondan daha büyük,ne çocuk ola

CÂNÂN DAĞINA

Seher-seher¹ esen gible yelleri,
Heç yolun düştü mü cânân dağına.
Ağ sineden şüle,ter şamamadan,²
Görüm,el deymiş mi cânân tağına.³

Hasretinden bağrım gül,şâne⁴ benzer,
Mene Vegga,sene Gülşâne benzer,
Yârin goynu içi gülşene benzer,
İster pervâz⁵ ede cânân dağına.

Götür güneş cemâline ol ağ yâr,⁶
Sen beri bah goy söylensin ol eğyâr,⁷
Regip ölsün,biz ikimiz olag yâr,
Ne var ondan gayrı cânân dağına.

O cavânın ömrü nûrdur,yaşî nûr,
Sek regipin tök gözünden yaşî nûr,
Meni görcek bilmem niçin yaşınır,
Salır cemâlını cânân dağına.

Vâgîf⁸em,gönlümü dağın eylerem,
Yârdan ayrı hoş gün dahi neylerem,
Sinemde men özge dağı⁸ neylerem,
Goymuşam cânımı, cânân dağına.

¹ -sabah sabah

² -çok güzel kokulu ve tatlı,genelde yenmeyen ve süs için eve konan kavun türü

³ -kavun,karpuz,salatalık vs. bostan bitkilerinin toprakta uzanan kolları.Burada sevgilinin düşlerinin

⁴ -gul tarağına,parçasına

⁵ -Azerbaycan sevgi destanının kahramanları

⁶ -kanat çırpa

⁷ -yârin cemalinden o beyazlığı götür

⁸ -sen bana bak,kendi kendine sızsızın rıkap

⁹ -yarayı

NE GÖZELSEN

Gözel boylu,gözel gerdân,gözel yâr,
Ne gözelsen,geyinipsen alı sen.
Gözel gözün her bir gıya bahanda,
Gözel cânı güzel tenden alısan.¹

Gözel gâmet,²gözel gerdân,gözel üz,
Gözel olmaz sen tek³,olsa güzel yüz,
Gözel cânı munca yeter,gözel üz,⁴
Gözel değıl,etme güzel.alı sen⁵

Gözel durup,gözel gezip,gözel bah,⁶
Gözel kelbem,⁷sal boynuma güzel bağ,
Gözel seyri geşt eyledip güzel bâğ,⁸
Gözel der budakdan güzel alı sen.⁹

Gözel sāğı,gözel tutup,gözel kes,
Gözel doğra,kebâp bağrım,gözel kes,
Gözel cânân,gözel adam,gözel kes,
Bir güzel kimsenin güzel alısan.

Gözel gapındadır,gözel hey derin,¹⁰
Gözel sev demişem,gözel hey,derin,
Gözel, Vâgîf gulun,¹¹gözel Heyder'in,¹²
Gözel,yetiş dâde,gözel Ali sen.¹³

¹ -alırsın

² -boy bos

³ -senin gibi

⁴ -güzel cânı bu kadar üzmek ,kırmak yeter

⁵ -hile yapman iyi değıl

⁶ -bak

⁷ -itim

⁸ -güzel bahçeyi güzel seyretmek gerekir

⁹ -güzel dallardan güzel,olgunlaşmış meyveleri güzel der

¹⁰ -kapın

¹¹ -kölen

¹² -Haydar çok cesur ve yiğit bir kimse (Hz.Ali'nin lâkabı)

¹³ -Güzel Ali (Hz.Ali) yardımını güzel koş

BELÂ GIZ

Gözlerin cellâddır,bahışın yağı,¹
Ganlı gamzen kimi olmaz belâ giz.
Nâzlı-nâzlı danışı-ban² gülende,
Dönürsün şekere,gende,³bala giz.

Leblerin süsenden,gülден e'lâdır,⁴
Seyr eyle gülşenden,gülден e'lâdır,
Tamam⁵ ağ bedenin gülден e'lâdır,
Gametindir senüberden bâlâ,⁶giz.

Ömrüne çoh duâ-senâ demişem,
Suçumu,derdimi sana⁷ demişem,
Men cânımı gurbân sana demişem,
Ol zaman ki,oldu gâl ü belâ⁸,giz.

Gametini,⁹gerdânın,boyun gözeldir,
Müşkün,ireyhânın,buyun¹⁰ gözeldir,
Seni seven diyer bu en gözeldir,
Hergiz olmaz bu dünyâda böyle giz.

Vâgîf'em,düz danış,¹¹eyilme menden,
Aparma aqlımı,ekilme¹² menden,
Ağlaram ki,emim,eğil,memenden,
Meni senin beşiyinde bele,giz¹³

BERÂBER OLMAZ

Ey dehâni şeker,lebleri gendap,¹
Te'n eder lezzetde o zer babısan.²
Cemâline kimse olmaz berâber,
Hetdi hâl kânisân,o zer babısan.³

Aşkım olmuş benim bir böyle derya,
Regibin gözüne bir böyle derya,
Tufan oldu,doldu bir böyle derya,
Gözümden ki,tökiün o zerb abı sen.⁴

Vechindeki benze ay olar zâyê,⁵
Verdiler ömrümü ay olar zâyê,⁶
Salır gamzen meni ay o lertzâyê,⁷
Üz sînem üzere o zerb babı sen.

Çağır şâh-i merdan o heyler seni,⁸
Em dosdun lebinden hey eyler seni,⁹
Görüm,regip,vursun heyeler¹⁰ seni,
Çünkü sen yamansan öz erbabı seni.

Vâgîf der,şâne tek zülfe elayıg,¹¹
Serhoşunum,olmamışım elayıg,¹²
Çün berâber gâmetine elayıg,¹³
Giyyip sallan baştan o zerbabı sen.¹⁴

¹ -duşman
² -konuşurken
³ -şekere
⁴ -çok güzeldir
⁵ -butun
⁶ -kuçuk
⁷ -say
⁸ -ne zaman ki,kavga,gürültü,bela oldu
⁹ -belin
¹⁰ -miskin,reyhamn,kokun
¹¹ -dürüst konuş
¹² -benden uzaklaşma
¹³ -kız,beni kucığına sar,kundakla

¹ -ağız şeker,dudağı şerbet
² -lezzeti ayıplayan altına eş değerdesin
³ -altun gibi güzellik kaynağısın
⁴ -gözlerimden şiddetli göz yaşlarımı akıtın
⁵ -yüzünle kıyaslanıldığında ay mahcup olur
⁶ -onlar ömrümü heder ettiler
⁷ -gamzelerin beni dehşete düşürüyor
⁸ -seslensen yiğitlerin,erlerin şâhi (Hz.Ali) senin yardımına koşar
⁹ -sevgilinin dudağından emsen gücüne güç tatar
¹⁰ -bedualar
¹¹ -Vâgîf diyor ki,saçlarına münasip tarak çek
¹² -hüsününden sarhoşum henüz uyanamamışım
¹³ -layık
¹⁴ -altun libası

EY GÜNEŞ CEMÂLLİM

Ey güneş cemâllim, sen ne gözelsen,
İstersen ki, te'ne aya gılasan.¹
Ahu gözlüm, her bir gıya bahanda,²
Bir örkü salırsan, ay agile sen.³

Şâne salır herden zülf erâ zîni,⁴
Demek ister meğer zülfe râzini,⁵
Çektire-çektire zülf erâzini,⁶
Dönderipsen meni aya gıla sen.⁷

Çekilir sürmeler, garalı gözler,⁸
Alır menden sebri garalı⁹ gözler,
Yoluna bahmagdan garalı gözler,¹⁰
Gel indi bir guru¹¹ ayag ile sen

Gamzen kılıç çekip budar da meni,¹²
Başın için, goyma bu darda meni,¹³
Yetir meglubuma bu derde meni,¹⁴
Bir büse lebinden aya gılasan.¹⁵

¹ -güzelliğinle ayı ayıplıyorsun

² -ceylan gözlüm dönüp süzgün bakınca

³ -akıllı insanı öfkelendirirsin

⁴ -tarak saçlarını kımı zaman süsler

⁵ -hoşnut olur

⁶ -arazını

⁷ -Sen beni üzmüşsün, kıla dordermişsin

⁸ -gözler siyah olur

⁹ -sabrımı kararımı

¹⁰ -gozu hiçbir şeyi görmemek

¹¹ -sade, sadece

¹² -beni doğrar

¹³ -beni bu zorlukta bırakma

¹⁴ -aşk derdiyle beni yendin

¹⁵ -dudaklarından bana bir ayet

Hoş geçir bizimle sen hem demisen,¹
Eyle bu derdime sen hemdemi sen,²
Şikeste Vâgîf'in sen hemdemisen,³
Danışma, sevdiğim, a yağile sen.⁴

¹ -sen bizimle günlerinin hoş geçtiğini söylemişsin

² -derdime bir ilaç et

³ -gönlü kırık Vâgîf'in sen dostusun

⁴ -rakıp ile konuşma

SENİN

Gözde cādügerlik,hâlâda fitnelik,¹
Canım üzdü,zülfî-enber bu dağal.²
Zenehdânın şeydâ³ gördü gönülümü,
Tutdu muhkem,cyleyi-ben bu da gal.⁴
Bilmezem ki,nedir günâhım⁵ benim,
Durupdur gestime cellâdın senin.

Ne beyâz gerdândı,ne sâye sîne,
Ter sahla deymesin nes âye sine,⁶
Sığındım güdretin ne sâyesine,⁷
Kerem cyle,gel cânımdan budeğ al.⁸
Şâhım,giblegahım,penahım benim,
Bestir mene munca bidadın senin.⁹

Senüber gâmetin deme lâledir,
Dişin gördü döndü,deme lâledir,¹⁰
Açılısın menekşe,deme lâledir,
Gülüstana çeker hem ahım¹¹ benim,
Dilerem anda gedd-i şimşâdın senin.¹²
Ganlı sirişkimden olmuş budag al.¹³

Görmedim gamzen tek serâser beden,¹⁴
Seg¹⁵ regibi öldür serâser beden,
Gül bergine benzer serâser beden,¹⁶

¹ -sözde büyüclük,halde hileler

² -saçlarının kokusu,bu büyü,bu hile canımı üzdü

³ -aşk çılgını

⁴ -yanımda kal

⁵ -suçum

⁶ -sinen kötü aylara,zamanlara denk gelmesin

⁷ -Tanrının gölgesine sığındım

⁸ -yardım et,bu uzaklığı,bu ayrılığı benden al götür

⁹ -bana bu kadar zulmün yeter

¹⁰ -kıymetli taşır

¹¹ -fiğanım

¹² -o anda ben senin şimşir boyunu arzularım

¹³ -kanlı fiğanımdan dallar al,kırmızı olmuş

¹⁴ -gamzen gibi baştan başa bir beden görmedim

¹⁵ -kupek

¹⁶ -bedeni gül gibi baştan başa ışık saçır

Ne güzel lâlereng olmuş budag al.
Gan edipsen meğer,ey mâhım¹ benim,
Olupdur aşk ara² cihâtin senin.

Ver muradın bu Vâgîf'in,ya senem,³
Ya cânım al,gıl derde em,'ya senem,
Gedem⁴ basıp bir gel bize,ya senem,
Mehmanımsan gam leşkerim buda gal.⁵
Tâ göye yetişsin külâhım⁷ benim,
Yayılsın âleme hem adın senin.

¹ -ayım

² -aşk için

³ -dilber

⁴ -derdime ilaç bul

⁵ -ayak basıp

⁶ -misafirim,gam koşununu yenip burada,yanımda kal

⁷ -düzenim

GAZELLER

OLMAYA

Her kimin cânânı kim, bir ehl-i ürfan olmaya,
Şâh-i âlem olsa, onda râhet-i cân olmaya.¹

Resm-i ülfet bilmeyen put, âşigin kâfer eder,²
Ey müslümanlar, hoş ol kim, yârî nâdân olmaya.

Bir lebi le'l ü letif, endâmü gül-rühsâr için,³
Getrey-i eşgin ne lütfü var,⁴ eger gan olmaya.

Âfet-i bed-i fenâdan dağıla, berbâd ola,
Ol binâ ki, onda bir zülfi-perîşân olmaya.⁵

Ne sefâ ol gül yanaktan kim, göze görünmeye,
Ne lezzet ol gönçe lebden kim ki, hendân olmaya?

Vâgîf'a, bir mehlugay-i ⁶mehribâne meyl gıl,
Tâ kemâl-i eşge ondan zerre nögsân⁷ olmaya.

¹ -her kimin ki cananı bilgi, dert sahibi değil, onun canı hiçbir zaman huzur içinde olmaz

² -dostluk, arkadaşlık bilmeyen put aşigini dinsiz yapar

³ -bir dudağı hoş, gül yanaklı için

⁴ -aşk damlasının ne iyiliği var

⁵ -o ev ki onda saçı perişan yoktur, o ev fenâ afetten dağılsa gerek

⁶ -ay yüzüğe

⁷ -kusur

İĞİTLERDE

Rü'yâ u kibr ü kizb ü bühl olur niyâb iğitlerde,¹
Tevâzö'dür sefâ vü sidg ile esbâb iğitlerde.²

Özün kişi deyen kimse sedâget sen'etin işler,³
Neden kim, olmayıdır heç kes kezzâp iğitlerde.

Hücûm-i leşker-i teklîf-i yârân-ı vefâ-dâre,⁴
Misâl-i sedd-i İskender gerektir tâb iğitlerde.⁵

İğitlik iddiâsın edene lâyig değil yalan,
Vefâsızlık nisâlerde, değildir bab iğitlerde.⁶

Eliyyemürtezâden⁷ iste, Vâgîf, her ne istersen,
Onu gılmış keremli hezret-i Vehhâb iğitlerde.⁸

¹ -düşlerde cimrilik, büyüklük, yalan söyleme halis ve saf olur yiğitlerde

² -yiğitlerde alçak gönüllülüktür doğruluğun ve sefanın sebepleri

³ -kendine insan diyen sadakatlı olur

⁴ -vefâlı dostlara hücumla teklif götürmek

⁵ -şeddi-İskender-çok sağlam duvar olup tahammül etmek gerek yiğitlere

⁶ -kadınlardaki vefâsızlık yiğitlere eş değil

⁷ -Hz. Ali'den

⁸ -Yardıma ona buyurmuş yüce Tanrı yiğitlere

ETDİ

Vidâdî'den¹ gelen kâğız meni ferhânehâl etdi,²
Bu hâli gördü gam fi'l-hâl menden intikâl³ etdi.

Uçuş gönlüm guşu pervâz gılsa evc-i e'lâye,⁴
Ecep yoh kim, bu mektûbu özüne perr ü bâl etdi.⁵

Ziyâ-yi şems terk etdi,meni bedr eyledi,hâlâ⁶
Egerçi geddimi devrân-i filmaz-i hilâl etdi.⁷

Sevâdi nâmenin,ey dil,meğer zulmât-i heyvandır,⁸
Ki,ruhum Hızır tek ondan besâ kesb-i kemâl etdi.⁹

Heyâl etmişdi Vâgîf kim,revân¹⁰ bir hoş gazel yazsı
Revân olmuşdu gâsid¹¹ kim,bunu ancag heyâl etdi.

Molla Veli Vidâdî XVIII-yüzyılda yaşamış Azerbaycan şairi,M.P.Vâgîf'in dostu

¹ Vidâdî'den gelen mektup beni memnun etti

² benden geçti

³ gönlüm kuşu kanat çırpıp yüksekliğin doruğuna uçsa

⁴ bu mektubu kendine kanat yaptı

⁵ güneşin ışığı beni dolunaya bırakıp gitti

⁶ boyumu,belimi kader hilâli yaptı

⁷ gönlüm, karalama mektubun karanlık insan için midir?

⁸ ruhum Hızır gibi ondan fazla olgunluk edindi

⁹ su gibi akıp giden ruh gibi

¹⁰ su gibi akıp giden ruh gibi

¹¹ elçi

KİMİ

Şacına uymuş heyâlüm çünkü enberbû kimi,¹
Ol sebebden incelip geddım olupdur mü² kimi.

Ola ki,timsâlîma bir baha şehlâ gözlüler,³
Ey müsevvir,çek benim tesvîrimi ebrû kimi.⁴

Handa kim,bir gerdeni simîn ü gül-endâm ola,⁵
Bilmenem kim,ne edim,menden gaçarlar gû kimi.

Öz hoşumla men esîr-i gamze olmazdım,veli,⁶
Sihre saldı ol humâr gözler meni câdü kimi.⁷

Vâgîf'em,yohdur mene çâh-i zenehdândan nicât,⁸
Gösterir ehvâlîmi aydın üzük güzübü kimi.⁹

¹ -gibi

² -kıl gibi

³ -suretime bir baka elâ gözler

⁴ -ressam,benim sûretimi kaş gibi çek

⁵ -gerdanı gümüş,vücudu gül gibi ola

⁶ -evet kendi isteğimle ben gamzelerin

⁷ -büyücü gibi

⁸ -çenenin çukurundan bir çare yoktur bana

⁹ -ayna gibi

DÜŞER Mİ?

Salmag nazarından meni cânâne düşer mi?
Terk eylemek öz gulunu¹ sultâne düşer mi?

Kâkül ne revâdir ki,gönülden ede giybet,
Şâne gileyi² zülf-i perîşâne düşer mi?

Gamzen lebini³ dişlememiş,ganımı tökdü,
Gan eylemeyen kimsene heç gana düşer mi?

Dil çâh-i zenehdâne düşüp zülfün ucundan,⁴
Elbette hatâsız kişi zindâne düşer mi?

Derler ki,dehânınla eder behs-i nezâket,⁵
Görün bu söz ol gönçey-i hendâne⁶ düşer mi?

Ol serv-i hurâmâna⁷ ki,gezmek olup âdet,
Bir yol yolu.gör kim,bizim evvâne düşer mi?

Olmazsa eger Vâgîf'e bir sedri semen yâr,⁸
Top eyleyi-ben başını meydâna düşer mi?

¹ -kofesini
² -tarak şikayeti
³ -dudağım
⁴ -gönüm saçlarının uğruna çenenin çukuruna düşmüş
⁵ -diyorlar ki,ağzınla nezaket tartışmaya başlar
⁶ -o açılmış gule
⁷ -yürüyen servi boyluya
⁸ -yuce servi boylu yasemin var

DÜŞER

Kim ki, sevdâ-yi ser-i zülf-i perîşâne düşer,
Gâh zindâne,gehi çâh-i zenehdâne düşer.¹

Âfet-i dehr² deyer ol kese kim,kâmindir,
Mâh³ her gün ki, kemâle yete,nögsâne⁴ düşer.

Merd igitler özüne mehbesi meydân bilir,⁵
Sanma ki,nâkes ü nâmert⁶ bu meydâne düşer.

Eybden sâf çihar,pâk ü mübâre görünür,⁷
Her tilâ⁸ kim,küreğ-i âteş-i sûzâna düşer.⁹

Pîç ü tâbe¹⁰ düşenin işi,beli,üzde olur,
Zülf bu vechle rûhsâre-i tâbâne düşer.¹¹

Her yaman yer ki,olur—yahşılarn¹² menzildir,
Le'l dağ içre,hezîne dehi virâne düşer.¹³

Şâm-i gam şâdlığ eyyâmına hoş zîverdir,¹⁴
Nece ki, hâl-i siyâh âriz-i cânâne düşer.

¹ -bazen hapishaneye,bazen çene çukuruna düşür

² -dünya afeti

³ - rezil

⁴ -kusura

⁵ -kendi için hapishaneyi meydan bilir

⁶ -şerefsiz alçak şenlik zamanına hoştur

⁷ -saf insan kusurdan arı,temiz çıkar

⁸ -sürülecek merhem,yağ

⁹ -küreği yandıran aleve düşer

¹⁰ -istrap

¹¹ -saçların ışıklı,parlak yüzüne düşer

¹² -iyilerin

¹³ -taşlar içinde yakut,hazine dâhi virâneye düşebilir

¹⁴ - mumun gamı

Ey Vidâdî,gamı-hicrâne giriftâr¹ olmag,
Bir sene,bir mence,bir Yûsuf-i Ken'âna düşer.

Aşka düşmek sana düşmez,gocalıpsan bele dur,²
Böyle işler yine Vâgîf kimi oğlana³ düşer.

BEYÂZDIR

Karabağ içre bir şâir Kelimüllâh Mûsâdır,¹
Cavânşîr içre bir mövzun bayâtî dest-i beyzâdır.²

Kalem gedrini esâ-yi-ecdahâpeykerce bilmekte,³
Benî-İsrâîle âl-i Cavânşîr yeni hemtâdır.⁴

Dil-i rövşen gerek nâdân içinde serf ede ömrün,⁵
Çırâğın seltentegâhı sevâd-i şâm-i yeldâdır.⁶

Ümidim vardır kim,bu gara gün getmeye başa,
Döner bir özge renk ile bu âhır çarh-ı hezrâdır.⁷

Mekân tudise Vâgîf,yoh ecep,bu Şîşe⁸ dâğında,
Megâm-i le'l-i gül-rengin miyân-i seng-i hârâdır.⁹

¹ -tutmak

² - artık ihtiyar oldun aşka düşmek senin için değil

³ -yeni yetmeye,gence

¹ -Allah'ın konuştuğu kişi Hz.Musa. Burada Vâgîf zamanında yaşamış şair Musa anımsanıyor

² -Cavânşîr ilinde yazdığı manilerden eli beyazdır,H.Musa'nın "beyza" mucizesi gibidir

³ -kalemın kadrini Musa'nın ejderhalar yutan değneği biliyor

⁴ -Cavânşîr ilinin Musa'sı İsrail evladının dengidir

⁵ -gönlü ışıklı olanlar kabalar içinde ömür sürmek zorundadır

⁶ -çırarın saltanatı belli ki mumun uzun ışığındadır

⁷ -döner bir başka renk ile son çark-ı felektir

⁸ -Dağlık Karabağ'da şehir

⁹ -meskeni yakut,gül rengi mermer taşdır

AĞLARAM

Ey gül-i hendân, ferâğından senin gan ağlaram,¹
Eylerem şâm u seher çâk-i giribân ağlaram.²

Gedeli zülfün elimden, piç ü tâbe düşmüşem,³
Dönmüşem bir müye,⁴ çoh hâli perişân ağlaram.

Gel kim, ey lâle zenehdânım,⁵ kebâp etdi meni,
Od düşüpdür cismime, herdem yanar cân, ağlaram.

Yâduma her bîr düşende ol siyâh zülflerin,⁶
Sanasan ki, sancılar bağırma peykân, ağlaram.

Yahşı hemdem olmasa şâd olmag olmaz, Vâgîf' a,⁸
Ağlaram tâ ömrüm olunca firâvân,⁹ ağlaram.

KÜSMÜŞEM

Mehribânlig¹ görmeyip bir mehlikâdan² küsmüşem,
Günde yüz al eyleyen³ gelbi garadan küsmüşem.

Şe'nine,⁴ dedim şîrîn söz, bir şey ondan dadmadım,
Bu sebebden ağzı şekker dil-rübâdan⁵ küsmüşem.

Bir gedeh mey⁶ istedim, sındırdı gönüm şişesin,⁷
Daş bağırılı sâgi-yi sâhip-cefâden küsmüşem.⁸

Çün "uman yerden küserler" bir meseldir halg ara,
Küstüyüm bî-câ⁹ değildir, âşinâdan¹⁰ küsmüşem.

Gördüm evvel ki, binâsın yârlığ etmek değil,¹¹
Vâgîf' â! Aslı şudur, men bu binâdan¹² küsmüşem.

¹ -güler yüzlüm, senin hasretinden kan ağlarım

² -akşam sabah yakamı yırtar ağlarım

³ -saçın elimden çikali ıstraba düşmüşüm

⁴ -hiçkura hiçkura ağlamak

⁵ -çenesi lâleye benzeyen

⁶ -o siyah saçların hatırıma gelince

⁷ -ok

⁸ -iyi dost olmasa, bahtiyar olmak olmaz, Vâgîf

⁹ -çok ömür

¹ -güler yüz çefkat

² -ay yüzlü (sevgiliden)

³ -hile yapan

⁴ -şanına, şerefine

⁵ -gönül alandan, gönül kapandan

⁶ -şarap

⁷ -gönlümün şişesini kırdı

⁸ -taş yürekli (merhametsiz) cefa sahibi sâkiden küsmüşüm

⁹ -yersiz, boşuna

¹⁰ -dosttan, tanıdıktan

¹¹ -onun niyeti, baştaki tavır dostluk etmek değil, sevgili olmaya niyeti yok

¹² -ey Vâgîf, ben bu başlangıçtan, başlangıçtaki bu tavrıdan küsmüşüm

ARTIGSAN

Hebîbim, bu nezâketde gül-i re' nâdân artıksan,¹
Serâser nehl-i er'er.tûbe-yi zibâdan artıksan.²

Cahân mehveşleri hâk-i derinde çâker-i kemter,³
Serir-i hüsnde⁴ İskender⁵ ü Dârâ'dan⁶ artıksan.

Senin bir târ-i müyin müşkünü bu âleme vermen,⁷
Menim yanımda,billah,sen iki dünyâdan artıksan.

Gaşın tağın goyup mehrâbe hergiz gilmânâm secde
Ki.sen yüz merete ol Kâ'be'i-ülyâdan artıksan.

Eğ̈er men Vâgîf'em-Ferhât ile Mecnun'dan e'lâyam,
Eğ̈er sensen - hemen Şîrin ile Leylâ'dan artıksan.⁸

BAH

Ey Vidâdî¹,gerdiş-i devrân-i kec-refâtıre bah!²
Rûzigâre gıl tamâşâ,kâre bah,kirdâra bah.³

Ehl-i zülmî nece berbâd eyledi bir lehzedde,⁴
Hükümü âdil pâdişah-i gâdir ü gehhâre bah!

Sübh söndü şeb ki, helge gible idi bir çırâğ,⁵
Geceki ikbâlî gör gündüzdeki idbâre bah!⁶

Tâc-i zerden tâ ki,ayrıldı dimâğ-i pür gurûr,⁷
Pâyimâl oldu tepiklerde,ser-i serdâre bah!⁸

Men fakîre emr gilmıştu siyâset emmeye,⁹
Sahlayan mezlümü zâlimden o dem geffâre bah!¹⁰

Gurtaran endîşeden âhenger-i bî-çâreni,¹¹
Şâh için ol midberi tebdîl olan mismâre bah!¹²

İbret et Ağa Mehmed Handan,ey kemter gedâ,¹³
Tâ heyâtın var iken ne şâhe,ne hunhâre!¹⁴ bah!

¹ -Bu şiir 1797'de İran şahı Ağa Mehmed Şah Gacar'ın öldürülmesinden sonra şairin dostu Vidâdî'ye mektup olarak yazılmıştır,şiiirde bu hadiseye de işaret edilmektedir

²² -ey Vidâdî hilekâr devranın (feleğin) dönüşüne bak (aldatıcı dünyanın geğişine bak)

³ -zamaneyi seyret.işe bak.meşguliyete bak

⁴ -zalimleri bir anda nasıl perîşan etti

⁵ -gece halk için kible olan bir ışık,sabahleyin söndü (Burada Şahın gece öldürülmesini işaret ediyor.İranlılar şahlara "Kible-i Âlem" derlerdi

⁶ -gece vaktindeki bahtı,talihi gör,gündüzdeki talihsizliğe.işlerin ters gelmesine bak

⁷ -gurur dolu beyin (şahın başı) altın taçtan ayrılınca

⁸ -komutanın, (şahın) başına bak,ayaklar altında çiğnendi

⁹ -ben zavallının öldürülmesini emretmişti (Ağa Mehmed Şah Gacar Karabağ seferinde Şuşa şehrini kendisine teslim etmeyen Vâgîf'in öldürülmesini emretmişti. Vâgîf o strada Karabağ Hanı İbrahimin veziri idi.O gece şah, yakın adamları tarafından katledildi.

Şair ölümden kurtuldu

¹⁰ -o zaman,zulme uğrayanları zalimden koruyan Gaffar'a kulların günahlarını bağışlayan Tanrı'ya bak

¹¹ -çaresiz (zavallı) demirciyi endişeden (korkudan) kurtaran

¹² -şah için o talihsizi değiştiren çiviye bak (Şair,bu beyitte de eski bir hikâyeye işaret ediyor: Bir sebepten dolayı demircisini öldürmek isteyen Şah,ondan bir gecede 40 bin çivi hazırlamasını emreder,yapmazsa öldürülecektir.Demirci ölümü beklerken sabahleyin gelen saray adamları, "Şah gece öldü,onun tabutu için dört tane çivi yap!" derler)

¹³ -acız dilenci

¹⁴ -kan içene,zalime

¹ -sevgilim,bu nezakette guler yüzlüden yücesin

² -boyun baştan başa suslu cennet ağacından da yücedir

³ -dünya güzelleri toprak rengi,toprakla içinde kul,köle

⁴ -güzellik tahtında

⁵ -İskender-Makedonya kralı Phylippe'in oğlu olup,Aristo'dan ders almış ve

yirmi yaşında hükümdar olmuştur

⁶ -Dârâ Keyâniyân denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu,Keykubad

⁷ -senin bir cazibeli saçının miskini bu âleme vermem

⁸ -ben Ferhat'la Mecnundan sen ise Şirin ile Leylâ'dan üstünsün

Baş götür, 'bu ehl-i dünyâdan ayag tutdugca kaç,
Ne gıza,ne oğula,ne dosta,ne yâre bah!

Vâgîf'â,göz yum,cahânın bahma hûb ü zîştine,²
Üz çevir Âl-i ebâye, Ehmed-i Muhtâr'e³ bah!

¹ -başını al git,uzaklaş

² -güzeline,çirkimine

³ -yüzünü Âl-i Abaya çevir(Âl-i Aba:Hz.Muhammed,Fatma,Hz.Ali,Hasan ve Hüseyin;Peygamberimiz ailesi;Ehil-i Beyt)

GELMEMİŞ

Her geden gelmiş,menim ol gamgüsârım¹ gelmemiş,
Ey gözüm.gan ağlama kim,çeşmi humârım² gelmemiş.

Getmiş idi ihtiyârım bilesince yârımın.³
Çünkü yârım gelmemiş,hem ihtiyârım gelmemiş.

Men bu derd ile eğer ölsem,mezâre goymayın,
Üstüme ol tuti dilli şûh nigârım gelmemiş.⁴

Hasretinden zeferâne dönse rüyim,⁵yoh ecep,
Goymuş hicrânda meni,bir gül-izârım gelmemiş.⁶

Demesin, Vâgîf ,ecel kim,gelse menden cân alır.⁷
Kimdir ona cân veren,fermân-i yârım⁸ gelmemiş.

¹ -gamı,kederi,tasayı kovan,teselli eden,arkadaş

² -gözleri süzğünüm

³ -bütün yetkilerim sevgilim ile gitmişti

⁴ -yanıma dudu dilli sevgilim gelmemiş

⁵ -hasretinden yüzüm safrana dönmüş

⁶ -beni hicranda bırakmış,gül yüzlü sevgilim gelmemiş

⁷ -Vâgîf, ecel kimdir ki,benden can ala

⁸ -yârın fermanı

YÂRIN MEKTÛBU

Aydın olsun gözlerim kim,¹ geldi yârın kâğızı,²
Gönlümü şâd eyledi güzel nigârın kâğızı.³

Ohudum, öptüm, göze sürdüm, dedim: sed merhabâ,⁴
Gözüm üste var yerin ey gül-izânın kâğızı.⁵

Senden ayrı ol geder gan ağladım kim, dembedem,⁶
Yasa batıp, islanıp sebr ü gerârın kâğızı.⁷

Çoh çekirdim intizârın,⁸ gözlerim yolda idi,
Şukr-i lillah geldi ol çeşmi humârın kâğızı.⁹

Gayrı yâr, ey güzel, gılma bedel sen Vâgîf'e,
Yâdigâr sahla, bu olsun etibârın kâğızı.

OLSUN

Şehabeddin¹ beyin ikbâl ü bahtı müstedâm olsun,²
Ani hîfz eyleyen dâim Hudâyi-lâyenâm olsun.³

Gülüstân-i sefâde gönçey-i ümmîdi açılınsın,⁴
Vücûdi dehr bağında hemîşe hoşhürâm olsun.⁵

Cahânın ümde eyş ü işreti çün vesl-i dilberdir,⁶
Elinde bir semenrûhsâr zülfü sübh ü şâm olsun.⁷

İğitlere gerektir yahşî⁸ ad âlemde söylensin,
Heyâtü bâkîdir ol kimsenin ki, nîk-nâm olsun.⁹

Bize senden hediye, nûr-i çeşmim, bir mehebbetdir,¹⁰
Sene Vâgîf'den ammâ çoh duâ ile selâm olsun.

¹ -ki
² -mektubu
³ -gönlümü bahtıyar etti tasvir gibi güzel sevgilinin mektubu
⁴ -yüz kez merhaba
⁵ -sevgilinin mektubu
⁶ -senin için zaman zaman o kadar kan ağladım ki
⁷ -sabır, tahammül mektubu
⁸ -hasretini
⁹ -gözleri süzgenin mektubu

¹ -M.P.Vâgîf zamanında yaşamış Karabağ beylerinden birisi
² -talihi bahtı devamlı, sürekli olsun
³ -onu himaye eden, koruyan kudretli Allah olsun
⁴ -gül bahçelerinde ümit goncaları açılınsın
⁵ -vücudu dünya bahçesinde hoş ve sevinçli olsun
⁶ -cahânın zevk-i sefası sevgili ile kavuşmaktadır
⁷ -elinde (yanınca) bir yasemin yüzü, saçı akşama benzeyen sevgilin olsun
⁸ -iyi
⁹ -o adamların hayatı kalcıdır ki, iyi nam kazanmış olsun
¹⁰ -gözlerimin ışığı, senden bize hediye bir sevgidir

GÖNDERDİM

Yazıp bir nâme göz yaşı ile ol dil-dâre gönderdim.¹
Serir-i hüsne,yâni şâh olan ser-dâre gönderdim.²

Gönül tıfline³ ders verdim kitâb-ı hüsnünü,billah,
Ser-i küyinde⁴ helvet etmeye⁵ tekrâre gönderdim.

Ne hâcet hâlimi yazmag ki,gâyet de perişândır,
Onu şerh etmeğe yâre dil-i sedpâre⁶ gönderdim.

Sirişk-i lâle-günün dânesin dâmânime yığdım,⁷
Bunu bir töhfe bildim,gözleri humâre gönderdim.⁸

Bi hemdillah ki, Vâgîf hasretinden öldü gurtuldu,
Uçurdum cân guşun,ey gül,sizin gülzâre⁹ gönderdim

¹ -göz yaşı ile bir mektup yazıp o sevgiliye gönderdim
² -guzellik başkanına yani şah olan guzellik "komutanına" gönderdim
³ -çocuğuna,zavallıya
⁴ -sevgilinin muhitinde (köyünün baş ucunda)
⁵ -güzlü bir şekilde
⁶ -yüz parça
⁷ -lâle renkli göz yaşının her tanesini eteğime yığdım
⁸ -göz yaşlarını bir hediye gibi gözleri süzgene yolladım
⁹ -gül bahçesine

GELDİM

Çıhıp başmag seyrine,¹edip seyr-i çemen geldim.
Ayag üstün Gazağ'a gedip,gördüm veten.geldim.²

Gızıl gül³ açılan günlerde gülzâr-i Karabağ'a,⁴
Senin olsun.ezîzim,böyle mâlûmun ki men geldim.

Men idim âbî-yâri bu gülîstânın ezel günden,⁵
Yetirdim tâzece güller,gene men tâzededen geldim.

Heyâlın mühlik âzârî⁶ meni az galdı öldürsün,
Gayıtdım rehğûzâr-i gebrden,yırtıdım kefen.geldim.⁷

Ver ahça,al garabaşı,⁸gedende söyle, Vâgîf .
Senin için getirdim bir büt-i sîminbeden.geldim.⁹

¹ -gezintiye çıkma
² -acele Kazağ'a (şairin doğulduğu şehir) gittim,vatanı görüp geldim
³ -bir tür gül
⁴ -gül bahçesi Karabağ'a
⁵ -önceleri bu gül bahçesinin çekinen yâri ben idim
⁶ -hayalin bunaltıcı hastalığı
⁷ -mezar yolundan geri dönüp kefeni yırtıp geldim
⁸ -para verip hizmetçi al
⁹ -senin için bir gümüş beden alıp geldim

ARASINDA

Sim ü zeğenin zülf-i perîşân arasında,
Güvâ ki. bitip ak gül ü reyhân arasında.

Sübhün¹ ışığıdır mı veya şüley i-sîne,
Ol kim,ağarr çâk-i girîbân² arasında.

Ey mug,sene döndüm,mene bir gedr eyle,bân,³
Etme meni bednâm müslüman arasında.

Ya gismet eder Vâgîf'e hüsnün semerin heg,⁴
Ya inki⁵ goyar başını meydân arasında.

SEVENLER KİMİ

Ezelden biz de bir şekerlebi sevdik sevenler tek,¹
Olup risvâ ağızdan-ağıza düştük sühenler tek.²

Nolurdu kim,olaydım gâsidin goynundaki kâgız³
Ki,men de Kale'ye yol gedeydim bu gedenler tek.⁴

Gül-endâmlar sefây-i söhbetin yâd eylerik herdem,⁵
Batar e'zâmımıza tâ sübhe-dek tüyler dikenler tek.⁶

Kerem gılmış,bize ol lâleruh bir nâme göndermiş,⁷
Açıp onu temâşâ eylerik berg-i semenler tek.⁸

Ne hoş neggâşımış bu nâmeni (yâ Rep),yazan kâtip,⁹
Hüner izhâr edip,surette mö'cüz gösterenler tek.¹⁰

Seferde yâr yanından gelen kâğızları¹¹ bir-bir
Öper Vâgîf,basar bağrına herdem gülbedenler tek.¹²

¹ -başlangıçtan biz de bir şeker dudaklıyı sevdik sevenler gibi

² -rezil olup dilden dile düştük şiir gibi

³ -elçinin koynundaki mektup olaydım

⁴ -ben de bu gidenler gibi Kale'ye (şairin yaşadığı Şuşa kalesi) gidebileydim

⁵ -her zaman gül bedenlerin sohbetini hatırlıyoruz

⁶ -sabaha kadar kemiklerimize tüyler,dikenler gibi

⁷ -merhamet etmiş o lüle ruh, bize mektup göndermiş

⁸ -açıp onu seyrederez yasemin yaprağı gibi

⁹ -bu mektubu yazan ne iyi ustadır

¹⁰ -hünerle surette mucize ortaya çıkarırlar gibi

¹¹ -mektupları

¹² -her zaman bağrına basar gül bedenli güzeller gibi

MÜHEMMESLER

BACINA

Gede,¹men gurbân olum gaşları kemân² bacına,
Böyle bir şûh bahân kirpiği peykân bacına,³
Memesi misl-i şeker,⁴gözleri ceyrân bacına,
Dişi dür,ağzı sedef,lebleri mercân bacına,⁵
Mest dâmenkeş ü hendân ü hurâmân bacına.

Mâşaallah ki,ecep hüsn ü cemâl sâhibidir,
Gebgebü zülf ü zenehdân,het ü hâl sâhibidir,⁶
Özü bir âfet-i cân.gamzesi gâl sâhibidir,⁷
Gün kimi ne'met-i hüblukda kemâl sâhibidir,⁸
Bizi bir çaşte gonag etse,ne nögsân bacına.⁹

Görmüşem gözlerini-nergis-i mestâne kimi,¹⁰
Gece-gündüz gezerem çölleri divâne kimi,
Ele düşse,dönerem başına pervâne¹¹ kimi,
Pâre-pâre ciğerim eylemişem şâne¹² kimi,
İsterem sarmaşam ol zülf¹³ ü perişân bacına.

İltimâs et ki,ona bestir,a zâlim,bu geder,¹⁴
Bir ezîzem,meni incitmesin,Allah'ı sever,
Gorharam,âhe düşse;eylesin,elbetde hezer,¹⁵
Bî-tekellûf¹⁶ size çoh-çoh gelib-en getsem eğer,
Meni men eyleme kim,âşigem,oğlan,bacına.

¹ -hizmetçi

² -yay

³ -böyle bir şen bakışlı kirpiği ok olan bacına

⁴ -şeker misali

⁵ -dişi inci,ağzı sedef gibi parlak,dudakları al kırmızı bacına

⁶ -çifte üste saçların,güzel yüzün sahibidir

⁷ -kendisi bir güzel can,kavgaçı gamze sahibidir

⁸ -iyilikte,güzellikte yetkinlik sahibidir

⁹ -bızı bir kuşluk yemegine misafir etse kusur sayılmaz bacına

¹⁰ -güzel ve sarhoş,baygın gözlerini görmüşüm

¹¹ -kelebek

¹² -tarak

¹³ -saçı

¹⁴ -yeter a zalım bu kadar

¹⁵ -kendini kollasın

¹⁶ -külfetsiz,sıkıntısız,tabii olarak

Gedib-en eglu hûşum.nâmûsu ârim kesilip,
Olmuşam mâil-i mey râhî-güzân¹ kesilip,
Hubların rozey-i küyinde medâr² kesilip,
Vâgîf'em,onun için sebr ü gerârım kesilip,
Olmuşam,arz eleyim,vallah ü heyrân bacına.

¹ -rahat yürüyüşüm

² -etrafında dönülen nokta

KÜSÜP

Bilmenem menden niçin ol sevgili cânân küsüp,
Üzüme bahmaz dehi,bir gözleri mestân küsüp,¹
Ağladır ganlar mene,rühsâresi hendân² küsüp,
Gara günlerde goyup meni,meh-i tâbân³ küsüp,
Gönlümün şehrin serâser⁴ eyleyip vîrân küsüp.

Bağrımı vermiş keser kirkiklerin elmasına,
Ağlamagdan gözlerim dönmüş iki gan tasına,
Gece-gündüz düşmüşem derd ü gemin deryasına,
Rehm gılmaz.âh kim,öz âşig-i şeydâsına,⁵
Derdî öldürdü meni,bir eylemez dermân küsüp.

Öyle ki,görür meni,yağlıg çeker rühsârine,⁶
Bir goymaz tamâşâ eyleyim didârine,⁷
Danışır geyrile,bahmaz men gedimî yârine,⁸
Ne demiş menden regib ol hûbların serdârine?⁹
Gelmişem erze,¹⁰nihâyet,eylemez dîvân,küsüp.

Bu geder kim,söylerim,tutmaz mene gulağını,¹¹
Yoluna üz goymuşam,basmaz güzel ayağını,
Neylerem cânımın olmag dehi sağ galmağını,¹²
Dönderip üzün,yığıptır gaşını gabağını,¹³
Ey gönül,gel olalım bu dilbere gurbân küsüp.

Danışıp gülmez üzüne ol peri-veş Vâgîf'in,¹
Sındırıp gönlün,yahıp cânın müsevves² Vâgîf'in.
Ol sebebden cânına düşmüş bir âteş Vâgîf'in,
Cürmü tegsiri nedir,yâ rep,belâkeş Vâgîf'in,³
Söylerem munca,eşitmez dâd,el-amân küsüp.⁴

¹ -yuzume bakmaz dedi,bir gözleri sarhoş küsüp

² -güler yüzlu

³ -ay işığı

⁴ -baştan başa

⁵ -şaşkına

⁶ -yüzüne mendil örter

⁷ -yüzünü seyretmeğe imkan saklamaz

⁸ -başkasi ile konuşup ben eski yârine bakmaz

⁹ -rakip benden ne söylemiş o güzeller başkanına

¹⁰ -arz etmeğe

¹¹ -bu kadar söz söylerim hiç birini ıstemez

¹² -böyle durumda cânımın sağ salim olması neye yarar

¹³ -benden yüz çevirip,asik surat olup

¹ -o peri yüzlü Vâgîf'in yüzüne konuşup gülmez

² -teşvişe uğramış,şüpheli

³ -suçu ,taksiri nedir cefâya katlanan Vâgîf'in?

⁴ -bu kadar söylerim,bu kadar figan eylerim

EY GÜL

Ey gül,sene yohdur bu nezâketde gerine,¹
Küyün çemeni te 'ne vurur huld-i berine,²
Sünbül onu görcek özünü saldı gemine.
Peh-peh,³ ne ecep,şükür Hudâ'nın keremine,
Olmaz böyle gâmet,⁴böyle gerdân,böyle sine!

Hoşdur gül üzerinde tamâşası bu zülfün,⁵
Hâfizinde,görüm,sahlaya mevlâsı bu zülfün.
Düştü hutun emlâkına gavgâsı bu zülfün,
Tâ düştü benim başıma sevdâsı bu zülfün.
Zincür ile divânelerin çekti sefine.⁶

Zülfün gohusu,⁷çoh dilerim,cânime gelmez,
Rehmi meler ehvâl-i perişânıma gelmez,
Bir gece gulag asmağa efgânime gelmez,⁸
Bilmem ne olup,sevgili yâr yanime gelmez,
Cân çıhdı,Hudâ'ya,ne deyim men bu geline?

Bilmem,ne demiş dilbere e'dâ gene menden,
Kesmiş nezere,âh u vâveylâ⁹ gene menden,
Ün yetmez onun sem'ine¹⁰eslâ gene menden,
Dönderdi üzün ol gül-i rânâ gene menden,
Eyb olmaya söysem böyle igbâlin içine.¹¹

¹ -ey gül, nezakette bu asırda sana eş yoktur
² -koyunun çimeni cennet bahçelerin ayıplıyor
³ -beğenme,zevk ve neşe bildiren bir ifade
⁴ -boy bos
⁵ -seyri bu saçın
⁶ -sırasına,katarına
⁷ -saçının itiri
⁸ -bir gece figanımı dinlemeye gelmez
⁹ -sızlanma,feryat,figan
¹⁰ -kulağına
¹¹ -böyle talihe küfredsem kusur olmaz

İmân getirip çün herem¹ olmağına Vâgîf,
Sürter üzünü bu gapı toprağına Vâgîf,
Gâh zülfün öper,gâh düşer ayağına Vâgîf,²
Herdem baş eyer gaşlarının tağına Vâgîf,³
Sensen mene hem gible⁴ vü hem Mekke,Medine.

¹ -harem
² -bazen saçın öper,bazen ayağına kapanır
³ -Vâgîf her zaman kaşlarının yayına tapınır
⁴ -kible

ÜZÜLMEZ

Sevdây-i saçın,geçse yüz il,serden¹ üzülmöz,
Cân rişesi geysûy-i sitemkârden üzülmöz,²
Medd-i nezerim gedd-i senûberden üzülmöz,³
Dil şevk-i tamâşây-i semen-berden üzülmöz,⁴
Hûnîn⁵ çiğërim kirpiği hençerden üzülmöz.

Râhinde senin dil ne geder ki,düşe şerre,⁶
Tiğın ile doğrane eger bir neçe kerre,⁷
Topragımı yeller dağıda behrle berre,⁸
Cümle bedenim rûy-i zeminde⁹ ola zerre,
Gönlüm o rûh-i meh-rû münevverden¹⁰ üzülmöz.

Yüz bâğ-i İrem ger ola,yüz rövzey-i gülşen,¹¹
Yüz huld-ı berin,menzili e'lâ-vü müzeyyen,¹²
Heç vechle sizden üzüümü döndere bilmem,
Evvel ü âhır bil aşkıdır mene mesken,¹³
Ölsem de,ayagım benim ol derden¹⁴ üzülmöz.

Nögsân ki,ucundan çekem,ey kaşı hilâlim,¹⁵
Öyle sanırım,artar o gün fezl-i¹⁶ kemâlim,
İster mene mehr eyleme heç,al ele,zâlim,¹⁷
Sensen gece-gündüz hemîşe¹⁸ fikr ü heyâlim,
Dilimde adın her ezberden üzülmöz.

¹ -baştan,kafadan

² -gönül bağı uzun saçlı sitem edenden ayrılmaz

³ -Baktışımı yüzünden hiçbir zaman çekemem.

⁴ -gönül şevki yasemin sineden üzülmöz

⁵ -kanlı

⁶ -yolunda gönül ne kadar buhtana düşse de

⁷ -birkaç kez kılıçınla doğransa da

⁸ -uzaklara götürse

⁹ -yer yüzünde

¹⁰ -parlak ay yüzünden

¹¹ -yüz İrem bahçesi olsa,yüz de gül bahçesi

¹² -yüz cennet sineli suslenmiş (güzel) ola

¹³ -eninde sonunda senin avlun olur bana mesken

¹⁴ -kapıdan

¹⁵ -ey kaşı hilâlim,yolunda ne kadar azap çekersem

¹⁶ -aklım,ıdrakım

¹⁷ -zâlim,istersen bana yakınlık gösterme,alay et

¹⁸ -her zaman

Sen de,gözüm,Allah'a bahıp,zulmi az eyle,
Peyveste¹ gönül yıhsan eğer,bir de saz eyle,
Âhim tütünü gör necedir,²etirâz eyle,
Öz Vâgîf'ini lütf edib-en ser-efrâz³ eyle,
Herçend⁴ olan şâh gözü-çakerden⁵ üzülmöz.

¹ -daimi,devamlı

² -nasıldır

³ -alın açık

⁴ -ama,fakat

⁵ -kuldân,köleden

DÜŞMEZ

Dilber,ne deyim,sen kimi cânân ele düşmez,
Zülfün¹ kimi heç zülf-i perîşân ele düşmez,
Le'lin² kimi bir le'l-i Bedehşân ele düşmez,
Bir yerde bele hâkim-i Logman ele düşmez,
Bî-çârelerin³ derdine dermân ele düşmez.

Bir eyle nezer leşker-i müjgân⁴ elemine,
Gör nece geçip hökmü onun rûy-i zemine,⁵
Tebriz,Şeki,Gence vü,Kâbil şehrine,⁶
İrân ile Turân,Heleb ü,Mekke,Medîne,
Bunlarda bele sencileyin⁷ cân ele düşmez.

Men âşig⁸ idim,şevki onun var idi mende,
Öz âşiginin gerdânini saldı kemende,
Kışmir,Hetay,Mısır,Buhâre-vü Hütende,
Movsul şeheri,Çin ile Maçin u Yemende,
Gerçi gezeler Rum,Arabistan,ele düşmez.

Elgisse ki,⁹yüz kâfer¹⁰ ola,yüz de müslüman,
Tevrat ile İncil,Zebur,âyet-i Kur'ân,
Tiflis,Irevan,Şâm u Cebel,cümle Trabzan,
Derbend,Guba,Bakü,Şamahile Sifâhan,
Yüz seyr oluna külli-Dağistan¹¹ ele düşmez.

¹ -saçın
² -kırmızı renkli,kıymethi taş mec,Şairlerde kırmızı şeylere özellikle dudağa,yanağa işaret edilir
³ -çâresizlerin
⁴ -asker kırpıkların
⁵ -yer yüzüne
⁶ -Tebriz Güney Azerbaycan'da,Şeki,Gence Kuzey Azerbaycan da,Kabil Afganistan da şehir adları
⁷ -gibi
⁸ -aşık
⁹ -sozun kıyası
¹⁰ -kâfir
¹¹ -şehir ve yer adları

Ne mâzi,müzâre'de nevâhani hoş-elhân,¹
Ne Meğrüb ü Meşrig'de² ecâyip bele insan,
Fihinne vemin heysü hüva leyse kamâkân,³
Bilse gedrini Vâgif'in,eyleyler ona ihsân,
Ez rûzi-chel⁴ men kimi etşân⁵ ele düşmez.

¹ -ne geçmişte ortaklaşa makamı güzel,güzel ve avazla okuyan
² -batıda,doğuda
³ -asil değer,onurlu olma hâli,madde,vartık,baki kalan Allahdır
⁴ -kısmete sahip
⁵ -unlü beden

MENİ

Âh...bir serhoş nigârın¹ dâğı öldürdü meni,
Gün be günden hüsnünün rövnâğı² öldürdü meni,
Ağ bileklerde gızıl³ golbağı öldürdü meni,
Eyledi şehlä gözün müştâğı,⁴ öldürdü meni,
Hamıdan e'lâ ki,gaşın tağı öldürdü meni.⁵

Ne ecep tesvîr olur ağ ellere elvân hına,⁶
Mehnuri gözler piyâle,gerdâni misli mînâ,⁷
Al serendazla gesabe,üste türfe ağ cuna,⁸
Gol gümüş bazbendli,⁹belde kemer-üstü mînâ,
Meclis içre bu nişânda sâgi öldürdü meni.

Al yanagların sanasan ki,gızıl gül hermeni,
Ter zenehdânine bahdıgca cünün eyler meni,
Mest çeşmine ecâip reng tutmuş sürmeni,
Gurşayıp ol ağ ü¹⁰ nâzik eller ile tirmeni,¹¹
İki yandan ucların salmağı öldürdü meni.

Sallanıp yüz nâz ilen herden çıhanda hânedan,
Her taraf bahsa gurar hem dost,hem bigânedan,
Egl ü hûş¹² ikrâh olup getdi men-i dîvânedan,
Gara gözler süzülüp sermest olup peymânedan,¹³
Âhu tek herdem¹⁴ dönüp bahmağı öldürdü meni.

¹ -sevgili

² -letafet,güzellik

³ -altın

⁴ -beni koyu mavı gözü hayranı yaptı

⁵ -herkesten güzel olan kaşının yayı öldürdü beni

⁶ -rengarenk kına

⁷ -ay ışığı gibi nurlu gözleri kadeh,gerdani mine gibi

⁸ -elbisesinin yakası süslü,üstünden zarif tül bent

⁹ -bilezikli

¹⁰ -beyaz

¹¹ -yün veya ipekten yapılan nakışlı değerli kumaş ve bu kumaştan yapılan

¹² -aklım, husum

¹³ -çarap sarhoş olup

¹⁴ -her zaman ahu gibi

Vâgîf'em,gıldım bu şühun hüsnünü fikr-i heyâl,
Gün be gün inceliben oldu benim müye misâl,¹
Âhırı verdi meni berbâde bu gaşı hilâl,
Gebrimin daşına yazsın bu sözü ehl-i kemâl,
Dilberin menden uzag olmağı öldürdü meni.

¹ -tüye misal

PERİ

Aldı cânın nâz ile ol gözleri şehla¹ perî
Lebleri püste,yanağı lâle-yi hemrâ perî,²
Cismi gül,baştan ayağa gâmeti re'na³ perî,
Servden yegrek,⁴senüberden dehi bâlâ perî,
Yavru laçın gözlü,topğun sîneli suna perî.

Gözleri mestân,⁵sürâhi tek çekilmiş gerdâni,
Gara zülfü müşk ü enber,⁶ağ beden gül hermeni,
Saçları reyhân gohulu,goynu cennet gülşeni,
Lebleri kevser mekânı,ağzı şeker medeni,⁷
Sözü şîrîn,özü amma hosrov-i e'lâ perî.⁸

Al geyip elvân leçek örter,gülpefşân çihar,⁹
Sanasan,bürçî-felekten bir meh-i tâbân çihar,¹⁰
Seyrine âlem serâser¹¹ her teref,her yan çihar,
Egl¹² uçar başdan,ürek oynar,cesetden cân çihar,
Göz ucuyla her kime eyler nihân¹³ imâ perî!

Ey benim mâhim,sene bu şehri,bu eller fedâ!¹⁴
Bastığın toprağa herdem,lâleler,güller fedâ!
Saçının her müyine yüz saçî sünbüller fedâ!
Lehce-yi güftârına¹⁵ gülşende bülbüller fedâ!
Gaşının bir tağine¹⁶ gurbân iki dünyâ,perî.

¹ ırı koyu mavî (göz)

² dudakları fîstik,yanağı lâleye yoldaş,eş olan perî

³ güzel

⁴ serviden daha iyi,üstün

⁵ süzgun

⁶ siyah saçî misk kokulu

⁷ dudakları Kevser suyu mekânıdır,ağzı şeker medeni

⁸ -sozu tatlı (Şîrîn aynı zamanda Doğu hikayesi Hüsrev ve Şîrîn hikayesinin

kahramanlarından birinin adıdır),kendi Hüsrev'in çok iyi güzeli

⁹ al kırmızı elbise giyip,gül suyu serpip seyre çıkar

¹⁰ -sanki felek burcunda bir ay yüzlü çıkar

¹¹ baştan başa

¹² akıl

¹³ gizli

¹⁴ -ey ay yuzlum sana bu şehir,bu iller feda olsun

¹⁵ söz lafına

¹⁶ -yayma

Vâgîf'em,cânım sene herdem fedâlar eylerem,
Âh çekip hicrinde garğu tek¹ sedâlar eylerem,
Dergâhinde gelbine çoh ilticâlar eylerem,
Gece-gündüz ömrüne heyli² duâlar eylerem,
Sahlasın dehrin belâsından seni mevlâ,perî!³

¹ -karga gibi

² -hayli

³ -dünyanın,zamanın belâsından Allah seni korusun

EY SEBÂ

Ey sebâ,¹ yâre de kim, âvâre gördüm Vâgîf'i,
Gam elinden bi-kesü bi-çâre gördüm Vâgîf'i,²
Bağrı olmuş serbeser sedpâre³ gördüm Vâgîf'i,
Âgibet salmış özünlere gördüm Vâgîf'i,⁴
Gece-gündüz müntezir didâre⁵ gördüm Vâgîf'i.

Bir yanar âteş salıp pervâne tek e'zasine,⁶
Ohşayıpdır dehrde⁷ âşiglerin risvâsine,
Nâle⁸ eyler gece-gündüz, yalvarır Mevlâ'sine,
Baş goşup⁹ eyle senin ol zülfünün sevdâsine,
Bir basmaz ayak bâzâre¹⁰ gördüm Vâgîf'i.

Gâmet-i mövzun ile bir serv-i gülşensen, gözəl,
İki dünyânın sefâ vü zevkine tensen,¹¹ gözəl,
İtmeye gözden, gönülden ayrısan, gensen, gözəl!¹²
Fikri, zikri, dediği, danıştuğu¹³ sensen, gözəl,
Mâyil olmaz her yeten güftâra gördüm Vâgîf'i.¹⁴

Gaşlarından ayrı ol mehrâbi¹⁵ görmez gözleri,
Eylemez şemse nazar, meh-tâbi görmez gözleri,¹⁶
Ârızın ister, gül-i sırâbi¹⁷ görmez gözleri,
Ağlar eyle gece-gündüz, hâbi¹⁸ görmez gözleri,
Yandırpdır cânını odlara, gördüm Vâgîf'i.

- ¹ -sabahı yeli
² -gam elinde kimsesiz ve çaresiz gördüm Vâgîf'i
³ -baştan başa yuz parçaya bölünmüş
⁴ -kaderin kendisi salmış alevlere Vâgîf'i
⁵ -sevgilisini hazır bekleyen
⁶ -kelebek gibi varlığını alevle salıp
⁷ -dünyada
⁸ -feryat
⁹ -önem, ehemmiyet vermek
¹⁰ -pazara
¹¹ -çüşün
¹² -gözden, gönülden uzak olmağa, yitmeye hazırsın, güzel
¹³ -konuştuğu
¹⁴ -sıradan birisine, boş lafa Vâgîf hayran olmaz
¹⁵ -mührabi
¹⁶ -güneşe nazar salmaz, ayrı görmez gözleri
¹⁷ -gül yuzluyu ister, gül suyuna bakmaz
¹⁸ -uyku

Söyle kim, başın için, bir lütf kıl, ey gül-izâr,
Sallanıp serv-i revân tek bu yana eyle güzâr,¹
Gece-gündüz derd ü gam etmiş meni cândan bezâr,²
Görmeye didâresini herdem çeker çoh intizâr,³
Gözlerin dikmiş bahar yollara gördüm Vâgîf'i

- ¹ -bize doğru gel
² -dert, gam beni biktirmiş
³ -sevgilisini görmek için her zaman çok hasret çeker

MUŞTÂGIYEM

Ey perî-simâ,Senin didârının müştâgiyem,¹
Zülf-i enber-bûylu,gül-rûhsârının müştâgiyem,²
Gerdeninde asılan şâhmârının³ müştâgiyem,
Şûh gamze,nergis-i humârının⁴ müştâgiyem,
Şol senüber gedd ü hoş-refâtının⁵ müştâgiyem.

Gaşlarının tağın goyup,gayrı hilâle bahmaram,⁶
Ârizinden göz kesip.ol verd-i ale bahmaram,⁷
Heyli⁸ heyrânam sene,özge cemâle bahmaram,
Tutinin ağzındaki şekker megâle bahmaram,⁹
Men senin şîrin-şîrin güftârının¹⁰ müştâgiyem.

Her yeten nâ-mehremi özüne mehrem eyleme,¹¹
Yâr meni gan ağladıp,eğyârı hürrem eyleme,¹²
Özünü söz bilmeyen nâ-fehme hemdem eyleme,¹³
Zülm gıl,cânımdan ol âzârını kem eyleme,¹⁴
Şâdmân eyler meni, âzârının müştâgiyem.¹⁵

¹-güzelliğinin hayranıyım

²-güzel kokulu saçlarının,gül yanaklarının hayranıyım

³-yılına benzer örgülerinin

⁴-şen gamzenin,nergis gibi süzgun,sarhoş gözlerinin

⁵-yuçe boyunun,güzel huyunun

⁶-kaşlarının yayına,çatısına bakmak yerine

⁷-yanaklarından gözümü çekip hile sahibine bakmam

⁸-hali

⁹-dudu kuşunun ağzındaki şeker sözlere bakmam

¹⁰-ben senin tatlı tatlı hoş lafının hayranıyım

¹¹-sıradan birisini kendine sırdaş yapma

¹²-beni kan ağladıp rakibi bahityar yapma

¹³-kendini söz anlamayan akılsıza sırdaş,can dostu yapma

¹⁴-derdimi az etme

¹⁵-beni bahityar yapacak o derdimin hayranıyım

Olmasa bir lehze ger geddin nazargâhim benim,¹
Âsimâni-nîlgünü titreder âhim benim,²
Men senin bir çâkerin,³sensen güzel şâhim benim,
Gönlümü zülmete salmış hicrin,ey mâhum benim,
Gel ki,şimdi rûy-i pür envârının müştâgiyem.⁵

Vâgîf'i öldürdü ol meh-rülerin pervizesi,⁶
Bağrıma müjgânının sancıldı tîrû nizesi,⁷
Zehm-i sinemden töküldü üstühâmm rizesi,⁸
Ey Karabağ'ın yeni açmış gül-i pâkizesi,⁹
Hesteyim,goynundaki ol nârinin müştâgiyem.

¹-güzel boyun bir an gözüm önünde olmazsa

²-gökyüzünü titretir derdim,figanım benim

³-kulun

⁴- ey ay yüzüm ayrılığın gönlümü karanlığa atmış,salmış

⁵-tunç gibi çok parlak bedeninin hayranıyım

⁶-ay yüzlü güzellerin güneşi

⁷-kirpiğinin oku, süngüsü bağrıma sokuldu

⁸-yaralı sinemden kemik parçaları döküldü

⁹-pak,saf gülü.Kadın adı

SEVMİŞEM

Bir güzel gâmetli yâr-i lâlerengi sevmişem,
Yâre istiğnâsı şîrin şüh-ı sengi sevmişem,¹
Gaşı yay,kırpikleri türfe hedengi sevmişem,²
Oh atıp ganlar tûken türkâne cengi sevmişem,
Hele rehmi gelmeyen bir bağı sengi³ sevmişem.

Nâz ile serhoş gedende ol gözeller serveri,⁴
İki yandan mevcut eder zerrin kelağey ucleri,⁵
Bir melektir,sanasan,uçmaya açmış şehperi,⁶
Rövze-yi küyi 'Medîne,gaşı Kâ'be minberi,
Ârizi üzre hecer terhinde bengi⁸ sevmişim.

Bâd esip üzden nikâbı açılında gâh gâh,⁹
Şölesinden gün olur göyde hecil,şermende mâh,¹⁰
Gerdâni,geddi tamam gökçek,rühü sunı ilâh,¹¹
Serbeser endâmı¹² ağ,gaşı,gözü,saçı siyâh,
Al hınadan¹³ lâle reng gülüne cengi sevmişim.

Her kim ol senem geder gabağım¹⁴dan menim,
Başa-dek¹⁵ bir od düşer,yanar ayakım¹⁶dan menim,
Göh deyir bir-birine âh ü figânım¹⁷dan menim,
Kesme minâ gül-gülün,sâgi,gulağım¹⁸dan menim
Hende-i cânâne benzer men bu hengi sevmişim.¹⁶

¹ yâre nazî tatlı olanı, neşeli,oynak güzeli sevmişim

² kaşları yay,kırpikleri ince oka benzeyen güzeli sevmişim

³ bağı taşı

⁴ başkanı,önderi

⁵ altın işlemeli ipek baş örtüsünün uçları

⁶ bir melek gibi uçmaya kanat açmış

⁷ muhiti

⁸ taş gibi ebedi

⁹ yel esip peçesi zaman zaman açılınca

¹⁰ gokyüzünde ay mahcup oluyor

¹¹ gerdâni,boyu güzel,ruhu sanki yapma tanrı

¹² vücudu baştan başa

¹³ kınadan

¹⁴ onumdan

¹⁵ başıma kaular

¹⁶ canan gülüşüne benzer ben bu gülüşü sevmişim

Vâgîf'em,herdem¹ dilimde ezberim dost adıdır,
Geddi hoş,refîarı gönüm bağımın şümşâdıdır.²
Gözlerinden el'aman kim,³cânımın cellâdıdır,
Men seven dilber Mehemmedin güzel evlâdıdır,
Demeyin,Sen'an⁴kimi azıp firengi⁵sevmişem.

¹ -her zaman

² -boyu hoş,yürüyüşü gönül bağımın şimşiridir

³ -gözlerinden şikayetim var

⁴ -Senan Hristiyan kızını seven bir destan kahramanı

⁵ -yabancıyı,kâfiri

OLUM

Senin,ey şûh melek zâda,¹ men gurbânın olum,
Gelmişem dergâhına men dâda,gurbânın olum,²
Ne olur,bir yetsen feryâda,gurbânın olum,
Meni gözden salıp uyma yâda,³gurbânın olum,
Böyle iş yahşî⁴ değil heç ada,gurbânın olum!

Düşmüşem derdine,çoh möhnet ü gayğî⁵ çekirem,
Deye bilmem sene,amma ele⁶ gizli çekirem,
Neyleyim.çoh görürem zulmini,gorhu çekirem,
Dolanıp men gapına,büseye ârzü çekirem,
Sen özün⁷ bir yetsen feryâda,gurbânın olum!

Leblerin le'l-i Yemen, gonçe-yi terdir dehenin,⁸
Tâze gül hermenidir baştan-ayağa bedenin,
Lâl eder tütileri lehce-yi şîrîn-sühenin,⁹
Gülşenin rövnegisen,zîneti bâğ ü çemenin,¹⁰
Boyun oñşar senin ol şümşâda,¹¹gurbânın olum?

Hestenem,çoh dilerem,yanıma bir dem gelesen¹²
Çekib-en henceri,bağrım başını bir delesen,
Bahib-an bende çeken cövr ü cefânî¹³bilesen,
Belke,bir rehme gelib derdime çäre gılasan,
Getmeye âh ile ömrüm bâda,¹⁴gurbânın olum.

GÖRMEDİM

Men cahân mülkünde ,mutlak,doğru hâlet¹ görmedim,
Her ne gördüm,eğri gördüm,özge bâbet² görmedim,
Aşınâlar ihtilâtında sedâget görmedim,³
Biet ü igrâr ü îmân ü deyânet görmedim,⁴
Bîvefâdan lâcerem tehsil-i hâcet görmedim.⁵

Gâh sultân,gâh derviş ü gedâ bi'l-ittifâğ,⁶
Özlerin gılmış giriftâr-i gem ü derd ü ferâğ,⁷
Cife-yi dünyâyedir her ehtiyâc ü iştiyâğ,⁸
Munca kim,etdim tamâşâ,sözlere asdım gulâğ,⁹
Kizb ü bühtandan savay¹⁰ bir hekâyet görmedim!

Her sedâ vü ses ki, dünyâye dolup ekser-eğel,¹¹
Cümle mekr ü âl ü fenn ü fitnedir,ceng ü cedel,¹²
Dirhem ü dinâr üçündür¹³ her şeye yapışsa el,
Mügtedilerde itâet,mügtedâlerde emel,¹⁴
Bendelerde sim ü beğlerde edâlet görmedim!¹⁵

Helg-i âlem bir ecep düstur tutmuş her zaman,¹⁶
Hangi gamlı gönül kim,sen eder olsan şâdimân,¹⁷
O sene,elbedde ki,bed-gûlug eyler.bi-güman,¹⁸
Her kese her kes ki,etse yahşîlğ,olur yaman,
Bulmadım bir dost ki,ondan bir edâvet¹⁹ görmedim!

¹ -melek yavrısı
² -kapına yardıma gelmişim
³ -yabancıya
⁴ -iyi
⁵ -mihnet,dert
⁶ -böyle
⁷ -kendim
⁸ -dudakların Yemen yakutu,ağzın gonca gibi taze
⁹ -hoş lehçen,tatlı sözün dudularını dilsiz yapar
¹⁰ -gülşenin süsünü,bağçenin,çimenin berezginin
¹¹ -şimşir ağacına
¹² -senin için hastayım,yanıma bir kez gelmem dilerim
¹³ -derdi,sitemi
¹⁴ -çäre bulsan dert ile ömrüm telef olmaz

¹ -doğru bir hâl
² -başka türlüünü
³ -dostların bir biri ile görüşmelerinde (sohbetlerinde) doğruluk görmedim
⁴ -kabul (uyma) ve itiraf,iman ve dindarlık görmedim
⁵ -vefasızdan şüphesiz ders almaya hepsi aldatma ve ihtiyaç hissetmedim
⁶ -kimi zaman sultan,kimi zaman derviş ve dilenci hep birlikte (söz birliği) içinde
⁷ -kendilerini ayrılık,dert ve gama kapmışlar
⁸ -her ihtiyaç ve özlem dünyanın leşi içindir
⁹ -sözlere kulak verdim
¹⁰ -yalan ve iftiradan başka
¹¹ -azı,çoğu dünyayı dolduran ses ve sedaların hepsi
¹² -hepsi aldatma hile ve fitnedir,svağ ve kavgadır
¹³ -gümüş ve altın para içindir
¹⁴ -uyanlarda(başkasına bağlı olanlarda)itaat,uyulanlarda ise (doğru bir) iş (görmedim)
¹⁵ -kullarda gümüş (para) ve beylerle adalet görmedim
¹⁶ -âlemin halkı (insanlar) her zaman şaşılacak bir kural bellemişler
¹⁷ -hangi gamlı gönlü sen sevindirirsin
¹⁸ -şüphesiz o senin hakkında kötü sözler söyler
¹⁹ -düşmanlık

Âlim ü câhil,mürîd ü mürşid ü şâgird ü pîr,¹
Nefs-i-emmâre² elinde serbeser³ olmuş esîr,
Heggi bâtil eylemişler,işlenir cürm-i kebir,⁴
Şeyhler şeyyâd ü âbidler abusen,gemterir,⁵
Heç keste hegge lâiyig bir ibâdet görmedim.

Her kişi her şey ki,sevdi,onu behter istedi,⁶
Kimi tehti,kimi tâci,kimi efses⁷ istedi.
Pâdişâhlar dem be dem teshîr-i kişver istedi,⁸
Aşka hem çoh kimse düştü vesl-i dilber⁹ istedi.,
Heç birinde âgibet,bir zövg ü râhet görmedim.

Men özüm çoh kûzekân kimyâ-ger eyledim,¹⁰
Sikkelendirdim gûbâr-i tîreni zer eyledim,¹¹
Gara daşı dönderip yâgût-i ehmer eyledim,¹²
Dâne-yi her-möhreni dürrê berâber eyledim,¹³
Gedr ü giymet isteyip,geyr ez hesâret görmedim.¹⁴

Eyleyem virâne Cemşid-i cemin evvânını,
Yola salmış,bil ki,bezm-i işretin çendânını,¹⁵
Kim galıptır ki,onun gam tökmeyiptir ganını,
Döne döne imtahân etdim felek dövrânını,¹⁶
Onda men ber'eksilikten özge âdet görmedim.¹⁷

Gül kimi bir şahse gunde heyr versen sed hezâr,¹
Zerrece etmez edâ-yı şükr-i nemet âşikâr,²
Galmayıbtir geeyret ü şerm³ ü heyâ nâmûs ü âr,
Dediler ki,e'tibâr ü e'tigâd âlemde var,
Ondan ötrü men de çoh gezdim,nihâyet.görmedim!

Muhteser kim,⁴böyle dünyâdan gerek etmek hezer,⁵
Ondan ötrü kim,değidir öz yerinde heyr ü şer,⁶
Âliler hak-i mezelletde,deniler moteber,⁷
Sâhib-i zerde kerem yohdur,kerem ehlinde zer,⁸
İşlenen işlerde ehkâm ü leyâget görmedim!⁹

Dövlet ü igbâl ü malın âhirin gordüm tamam,¹⁰
Heşmet ü câh ü celâlin âhirin gordüm tamam,¹¹
Zülf ü rûy ü hett ü hâlin âhirin gordüm tamam,¹²
Hem-dem-i sâhip-cemâlin âhirin gordüm tamam,¹³
Başa dek bir hüsn ü sûret.gedd ü gâmet görmedim!¹⁴

Yâ imâmê'l-insü ve'l-cinnü şâhen-şâh-i umûr,¹⁵
Getdi din elden,bu günden böyle sen eyle zühur,¹⁶
Goyma kim,şeytân-i mel'un eyleye imâne zür,¹⁷
Şö'le-yi hüsnünle behş et tâzeden dünyâyê nür¹⁸
Kim,şeriat meş'elinde istigâmet görmedim.¹⁹

¹ -talebe ve usta (pir)

² -kötü nefes,insanı kötülüğe sürükleyen nefes

³ -baştanbaşa

⁴ -doğruyu yalan etmişler,büyük günah işlenir

⁵ -şeyhler riyakâr,(Allah'a) kulluk edenler somurtkan ve sert

⁶ -herkes sevdiği her şeyin en iyisinin olmasını istedi

⁷ -taç (saltanat)

⁸ -padişahlar zaman zaman memleketi ele geçirmek istedi

⁹ -sevgiliye kavuşmak

¹⁰ -ben, kendim bir,çok testi ustasını kimyager eyledim

¹¹ -kara tozu (toprağı) altına çevirdim

¹² -kızıl (renkli) yakut ettim

¹³ -bir boncuk tanesini incirye eş (denk) eyledim

¹⁴ -zarardan başka bir şey görmedim

¹⁵ -bil ki, içki-eğlence meclisinin bir çoğunu görüp geçirmiş (dağıtmış)

¹⁶ -feleğin devranını tekrar imtihan ettim

¹⁷ -onda ben aksiliklerden başka âdet görmedim

¹ -güneş gibi,bir şahsa her gün yüz bin hayırım dokunsa

² -açık bir şekilde nimete şükür borcunu zerrece yerine getirmek

³ -utanma

⁴ -kısacası

⁵ -böyle birisinden sakınmak gerekir

⁶ -çünkü hayır ve şer

⁷ -yüceler alçaklık toprağında,alçaklar itibarlı

⁸ -altın sahibinde soyululuk (cömertlik) yok,soylularda da altın

⁹ -yapılan işlerde usulüne uygunluk ve liyakat görmedim

¹⁰ -devlet (zenginlik), ikbal (talih) ve servetin sonunun ne olduğunu tam olarak iyice gordüm

¹¹ -heybet,makam ve büyüklüğün sonunu tam olarak gordüm

¹² -saç,yüz,yanak tüyleri ve benin sonunun ne olduğunu tamamen gordüm

¹³ -güzellik sahibi sevgilimin dostu olmamın akıbetini iyice gordüm

¹⁴ -sonuna kadar devam eden bir güzelliği,görünüş,boy bos görmedim

¹⁵ -ey bütün işlerin en büyük padişahu,cinlerin ve insanların imanı

¹⁶ -zühur et;ortaya çık,görün

¹⁷ -lanetli şeytanın imanı (ışığında) doğrudur, Tanrı yolunda olma özelliği görmedim

¹⁸ -güzelliğinin ışığıyla yeniden nur bahşet

¹⁹ -çünkü şeriatın meşalesinde doğruluk (Tanrı yolunda olma özelliği) görmedim

Baş ağardı, rûzgârım oldu gün-günden siyâh,¹
Etmedim, sed heyf kim, bir mâhrûsâre nigâh,²
Gedr bilmez hem-dem ile eyledim ömrü tebah,³
Vâgîf'e, yâ Rebbenâ, öz lûtfünü eyle penah,⁴
Senden özge kimsede lûtf ü inâyet görmedim!

MÜSTEZAD

¹ saçım ağardı, bahtım günden güne daha da kara oldu
² yüzlerce kere yazıklar olsun ki, bir ay yüzüye bakmadım
³ kadir bilmez dost ile omrumu boşuna harcadım
⁴ Ey Tanrım, kendi lutfunu Vâgîf'e sığınak yap

BESDİR BU DAYANMAG

Sen gönçe kimi her bir eden demde yaşamag,¹
Artar bize yüz meretebe odlarına yanmag,
Men âşigem,ey gül sene,olmaz bunu danmag,²
Ölen günedek eylemezem senden usanmag,
Dehi ne yaşınamag,ne bürünmek,ne utanmag?
Besdir bu dayanmag!³

Allah'a şükür,lâle yanağında eyip yoh,
Dişinde,dehânında⁴dodağında eyip yoh...
Bir zerrece zülfünde,buhağında eyip yoh,⁵
Dehi ne yaşınmag,ne bürünmek,ne utanmag?
Besdir bu dayanmag!

Men ha senin ol meh üzünü görmüşem yüz yol,⁶
Oh kipriyini,şûh gözünü görmüşem yüz yol,
Hem yoldaşını,hem özünü görmüşem yüz yol,
Şekker gibi şîrin sözünü görmüşem yüz yol,
Dehi ne yaşınamag,ne bürünmek,ne utanmag?
Besdir bu dayanmag!

Men hud deyilem bednezer,ey gözleri şehlä,⁷
Menden yüzünü yaşırırsan,sen ele bî-câ⁸
Goysan,eleyim yüzüne doyunca tamâşâ,
Öldürdün âhır,⁹mende ki,cân galmadı eslä,
Dehi ne yaşınmag,ne bürünmek,ne utanmag?
Besdir bu dayanmag!

¹ -gönca gibi her saklanıp gizlendiğinde

² -bunu inkâr etmek mümkün değil

³ -artık yeter bu durmak

⁴ -ağzında

⁵ -zerre kadar saçında,çene altında kusur yok

⁶ -yüz kere

⁷ -ey şehla gozlu,ben ki, kötü nazar sahibi değilim

⁸ -sen boy yere

⁹ -öldürdün artık

Geyrinden eger ki,edesen sen bu icabı¹,
Billem ki,sözündür veli megbul ü hesabı,²
Yohsa meni görcek,üzüne çekme nigâbı,³
Gel, Tanrı için Vâgîf'e çoh verme ezâbı,
Dehi ne yaşınamag,ne bürünmek,ne utanmag?
Besdir bu dayanmag!

¹ -eğer başkasından böyle utansan

² -(bunun) sözüne uygun,makbul ve hesaplı bir tavir olduğunu bilirim

³ -peçeyi çekme,örtme

V İDÂDİ

İLE

A TIŞMA

Vâgîf

Ey Vidâdî,senin bu puç ¹dünyâda
Ne derdin var ki,zâr-zâr ağlarsan?
Ağlamalı günün² âhirettedir,
Hele indi³ sende ne var,ağlarsan?

Vidâdî

Vâgîf,ne çoh yan,baş-ayağ atarsan,⁴
Mene dersen,ne bu geder ağlarsan?
Senin de başında mehebbet beyni⁵
Eğer olsa,eyler eser,⁶ağlarsan!

Vâgîf

Tâ cesedin cüdâ olmayıp⁷ cândan,
Bil özünü artık sultândan,handan,
Gariplik,ayrılık nedir ki,ondan
Bu geder, çeki-ben âzâr,⁸ağlarsan?

Vidâdî

Ağlamag ki,vardır mehebbetdendir,
Şikeste-hâtirlik⁹ merhemetdendir,
Êsil bunlar cümle mürüvetdendir,¹⁰
Olsa üreginde,beter ağlarsan!

Vâgîf

Say genimet diriliyin demini,¹
Keçen hem-demlerin çekme gemini,²
Eglin olsun,sıl gözünün nemini,
Dehi geri gelmez onlar ağlarsan!

Vidâdî

Ağlamag mö'minin elametidir,
Nebinin dininin hoş âdetidir,
Eger bilsen,Heggin kerâmetidir,
Tâ gedince,nur-i beser ağlarsan!³

Vâgîf

Elinden kendini⁴ aldırın felek,
İneklere buzov saldıran felek,⁵
Yâr ü yoldaşını öldüren felek,
Meger seni böyle goyar ağlarsan?

Vidâdî

Neylersin söylemiş⁶ buzav-ineyi,⁷
Bizimle eylemiş böyle heneyi,⁸
Hezretgulu beyin⁹ ağ deyeneyi
Alıpsan eline,meger ağlarsan?

¹ -boy,taylıvsız

² -tasıl) ağlayacak günün,ağlaman gereken günün

³ -şimdi

⁴ -Vâgîf,bir şeyler umit ederek her tarafa ne koşturursun,sağa sola ne için böyle müracaat edersin

⁵ -aşk hevesi,ask düşüncesi

⁶ -testr eder,etikler

⁷ -ayrılmayıp,uzaklaşmayıp

⁸ -dert

⁹ -kırk gönüllük

¹⁰ -insanlıktır,insana yakışan hâllerdendir

¹ -sağ-salim olduğun zamanı ganimet bil

² -geçmişte kalan dostların için üzülmü

³ -gözünün nuru gidinceye kadar ağlarsın

⁴ -köyünü

⁵ -ineklerle buzağı düşürtüren felek

⁶ -"söyleyip"olmalı

⁷ -buzağıyı-ineği

⁸ -bizimle böyle şaka yapmış,bizimle eğlenmiş

⁹ -Hazret-i Gulu Bey:Gulu Bey hazretleri (alay etme amacıyla söylenen bir isim olmalı)

Vâgîf

Kimdir indi bu dövürde ol adem,¹
Perisi yanından heç olmaya kem²,
Garalırsan bulut kimi demadem,³
Ağ yağış tek yaşın yağar,ağlarsan.⁴

Vidâdi

Billem çoh uşagsan üreğın tohdur,⁵
Lehv ü leeb ile⁶ hevesin çohdur,
Gocalıg eseri⁷ gönünde yohdur,
Hele sonra ağlın keser,ağlarsan!

Vâgîf

Toy bayramdır bu dünyânın ezâbı,
Egli olan ona getirer tâbı,⁸
Senin tek oğlana deyil hesabı,
Her şeyden eyleyip gübâr⁹ ağlarsan!

Vidâdi

Oğlan,sen uşagsan,¹⁰cavânsan hele,
Yenice cismine düşüp velvele,
Tezece deyenek¹¹ almısan ele
Gaim tut ki,nagâh düşer ağlarsan.¹²

Vidâdi

Bî-demag¹ olmagdan ne düşer ele,
Şükr eyle Allah'a,gez güle-güle!
Uşag² ha deyilsen tez-tez ha bele³
Gönlünün şişesi sınar,ağlarsan!

Vidâdi

Uzagdan bah,yahşı fehm et satire,⁴
Bu iş bahmaz heç gönüle,hâtire,
İster yüz il bu yollara gatire,
Bir gün yanar cân ü ciğer,ağlarsan?

Vâgîf

Keçen işten mert igitler pozulmaz,
Atalar deyipdir:"Tökülen dolmaz".
Gatig için gışda ağlamag olmaz,⁵
İnşallah,geler bahar,ağlarsan!

Vidâdi

Dövletinden yedik nan ü nemeye,⁶
Düşdük indi cadu gatig yemeye,⁷
Söz ki,çohdur,yeri yohdur demeye,
Eger bilsen,ey bî-heber⁸ ağlarsan!

¹ -bu devirde o adam kimdir

² -peri gibi güzel sevgilisi hiç yanından uzak olmaya

³ -sürekli,her zaman

⁴ -duru yağmur suyu gibi göz yaşın akar,ağlarsın

⁵ -bilirim,hemenz çocuksun,yüreğın dertle yaralanmış değıldir

⁶ -oyun,eğlenceye karşı

⁷ -yaşlılığın belirtisi

⁸ -ona katlanır

⁹ -her şeyden kederlemp

¹⁰ -çocuksun

¹¹ -asa,baston

¹² -siki,sağlam tut ki,anıden düşer,ağlarsın

¹ -beyinsiz

² -çocuk

³ -bu şekilde,böyle

⁴ -uzaktan iyice bakıp hicivci anla

⁵ -yoğurt için kışın ağlanmaz

⁶ -sayenizde ekmeğe,nimete kavuştuk

⁷ -şimdi mısır ekmeği,yoğurt yemeğe başladık

⁸ -ey gafil,habersiz

Vâgîf

İç gatiği,ye darının cadını,¹

.....
Neylersen dünyânın dadlı zadını,²
Sene olur o zehrimâr,³ağlarsan.

Vidâdi

Ey mene gösteren gatiği,cadı,
Onu yiyen tapar külli muradı,⁴
Dünyânın sene de lezzeti,dadı,
Bir gün olur âhîr zehêr⁵,ağlarsan!

Vâgîf

Nece ki,⁶ölüsen diri deyişen,
Gocalı-ban⁷ yaylar kimi eyişen,
Padişâhsan eger özünü bilsen,
Neçin olup cândan bezâr,⁸ağlarsan!

Vidâdi

Öyle ki,tahıldı burnuna çeşmek,⁹
Gocalıg el verip daha ne şişmek...¹⁰
Uşaglar içine düşer gülüşmek,¹¹
Senin de acığın tutar,ağlarsan!

Vâgîf

Yavuz çoh gocalan bayatı sever,¹
Gâh öyüner,tek-tek özünden diyer,²
Sen de yetişipsen o hedde meğêr,³
Beynine bayatı⁴ uyar,ağlarsan?

Vidâdi

Küllî Karabağ'ın ab-i hayâtı,⁵
Nermenâzik⁶ bayatıdır,bayatı,
Ohunur mecliste hoş kelimâtı,⁷
Oh kimi bağrını deler,ağlarsan!

Vâgîf

Mühemmes⁸ demeyin seyrekleniptir,⁹
Bayatıda¹⁰ zehnin zîrekleniptir,¹¹
Gocalıbsan,gelbin köyrekleniptir,¹²
İştên-gücden olup bekâr,¹³ağlarsan!

Vidâdi

Gel danışma¹⁴ mühemmesden,gazelden,
Şe'r-i.hegigetden,medh-i gözelden,¹⁵
Senin ki,hâlini billem¹⁶ ezelden,
Ele deyip cânân,dilber,¹⁷ağlarsan.

¹ -iyice ihtiyarlayan bayat olanı sever

² -bazen övünür,arada bir kendisini över

³ -yoksa sende mi o sınıra ulaştın

⁴ -bayatı:mani

⁵ -bütün Karabağ'ın hayat suyu (dirilik suyu)

⁶ -oldukça zarif

⁷ -(bayatının) hoş kelimeleri mecliste okunur

⁸ -muhammes:her bendi beş mısradan oluşan şiir çeşidi

⁹ -muhammes söylemen eskisi kadar sık değildir

¹⁰ - bayatı:mani; söylemede

¹¹ -zihnin surat kazanmıştır,kolayca bayatı söylüyorsun

¹² -kalbin daha da hassaslaşmıştır,iyice duygulu hâle gelmiştir

¹³ -işsiz

¹⁴ -gel,söz etme

¹⁵ -gerçek şiirden,güzeli övmeden

¹⁶ -bilirim

¹⁷ -hep canan,dilber diyerek

¹ -yoğurdunu iç,darı ekmegini ye

² -tath şeyini

³ -bir gün o sana yılan zehri olur

⁴ -bütün istediğini bulur

⁵ -sonunda bir gün sana da zehir olur

⁶ -ne kadar ki

⁷ -ihtiyarlayarak

⁸ -niçin canından usanıp

⁹ -burnuna gözük takıldığında

¹⁰ -ihtiyarlık gelip yetişmiş,daha bobürlenmek ne

¹¹ -çocuklar arasında gülme konusu olursun

Vâgîf

Yetmişte ki, böyle nem¹ gele göze,
Kesmeye arasın,bahmaya söze,
Ol zâman ki,yaşın yetişer yüze
Gel gör,onda ne bî-şümâr² ağlarsan.

Vidâdi

Sarı çoban oğlu gelsin yanına,
Ahund³ diye cânın gatsin cânına,
Hanın şevketine,senin şânına,
O yahşî⁴ mühemmes⁵ düzer,ağlarsan.

Vâgîf

Nedendir benizin heç olmur duru,
Sovulup bostanın oluptur guru,⁶
O zâman ki,sene.....
Gözlerin çanahdan çihar,ağlarsan.

Vidâdi

Derdlerine dermân olmaz heç kesin,
Ebubekr'e hergiz yetişmez sesin,
Mîtilin⁷ altında galar nefesin,
Mürg-i rûhun⁸ göye uçar,ağlarsan.

Vâgîf

Bir gün çöker gabağına¹ Ezrayıl,
Deyer,ey kör bende gafletden ayıl²
Görsen bir garip şekl-i şemâil,³
Üreyine ganlar damar,⁴ağlarsan!

Vidâdi

Ezrayıl ki,çengel⁵ sala cânına,
Çevrilip baharsan her bir yanına,
O zâmanda senin âh-efğanına,⁶
Ne bir gelin,ne kız yeter,ağlarsan!

Vâgîf

Onun çengeli ki,e'zâye⁷ düşer,
Çahnaşar⁸ cesedin lerzeye düşer,
Tamam kemiklerin vay-vaye düşer,
Diriyken derini soyar,ağlarsan.

Vidâdi

Ahiret sözünü salma yâdına,
Dürüst değil,mutlak,etigatına,
Mehşer günü kimse yetmez dâdına,⁹
Feryadın feleye çihar,ağlarsan.

¹ -yaş
² -hadsız,sayısız
³ -Şii mezhebinde büyük din adamlarına verilen genel ad
⁴ -iyi,güzel
⁵ -muhammes her bendi beş mısradan oluşan şiir nevi
⁶ -sebze bahçedeki ürünler tüketip,ihtiyar olmuşsun
⁷ -yatağın,yorganın alt yüzü
⁸ -ruh kuşu

¹ -önünü,yolunu
² -uyan
³ -şekil huylu
⁴ -damla damla akmak,dökülmek
⁵ -kanca,ucu eğri demir
⁶ -istırabına
⁷ -vücudun uzuvlarına
⁸ -velvele oluşur
⁹ -yardımına koşmaz

Vâgîf

Yanarsan, tepeden çıhar tütünün,¹
Tutuşar boğazın, kesiler ünün,
Hâlâ vardır bundan beter pis günün,
Ukbâye² edende sefer ağlarsan.

Vidâdi

Mümin olup gelbin olsaydı selim,³
Bilerdin Hudânın olduğun kerim,
Sene kerem eyler azizi hekim,
Ne çekersen hovfu heter,⁴ ağlarsan.

Vâgîf

Çün gedersen o garanlıg dar yere,
Gonşu olmaz, çağıranda ses vere,
Bir kimse tapılmaz gapından gire,
Görersen dört teref divâr, ağlarsan.

Vidâdi

Möminem, zikrimdir dâim,⁵ İlahi,
Uzadır gönlümden küllî menahi,⁶
Efv⁷ olur müminin cümle⁸ günâhi,
Senin de gönlünden geçer, ağlarsan.

¹ -çok sınırlanır, kendini kaybedersin

² -ahrete

³ -sağlam

⁴ -korku, tehlike

⁵ -devamlı olarak

⁶ -haram olmuş şeyler, yapılması yasak olmuş şeyler

⁷ -af

⁸ -bütün

Vâgîf

Zâhir¹ olur iki şahs-i gazeznak,²
Ellerinde şeşper,³ çapık ü çâlâk,⁴
Onlan görende zehrîn olur çak,⁵
Gutun gurûr, nitgin batar, ağlarsan.

Vidâdi

Münkir⁶ sözü, suval sözü, sîn⁷ sözü,
Söz bir gerek, ne danışmag min sözü,
Dünyâ âhiretten bele din sözü,
Elin yohdur, bes mühteser⁸, ağlarsan.

Vâgîf

Bu yanından çıhar o zâlim şeytân,
Su gösterer, senden tâ ala imân,
Ne Ömer,⁹ bulunar, onda ne Osman,¹⁰
Her biri bir yanda batar ağlarsan.

Vidâdi

Mezârın, mahşerin hakır ceheti,
Mahrum galmaz Mehemmedin hümmeti
Sen ki, terk edipsen tamam sünneti,
Çoh çekersen kazep, geher, ağlarsan.

¹ -görünen, meydana olan, belli, açık

² -öfkeli, kızgın

³ -altı dilimli ağır topuz

⁴ -çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı olan

⁵ -yarık, yırtık

⁶ -Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız

⁷ -mezar, kabir

⁸ -kısa

⁹ -ikinci halife Hz. Ömer

¹⁰ -H. Muhammed'in damadı, üçüncü halife

Vâgîf

Çünkü işin çep¹ düşüpdür ezelden,
Fayda olmaz işlediğin emelden,
Melek verir defterini sol elden,
Gunahını bir-bir sayar,ağlarsan.

Vidâdi

Melekler ki,geler sâhip-izzetden,
Ayıra mümini asi milletden,
Görer ki,deyilsen ehl-i sünnetden,
Seni yolum-yolum yolar,ağlarsan.

Vâgîf

O günde ki,gaçar pederden püser,²
Gövdene çulğaşar³ ilan serbeser,⁴
Su vermez içesen sâki-yi kevser,⁵
Kebâb kımı bağrın yanar,ağlarsan.

Vidâdi

Evvel Bubekrdir peygambere yâr,
Ömerdir islami eyleyen izhar,
Osman-ı Zunnureyn,Haydar-ı kerrar.⁶
Olarlar sâki-yi kevser,ağlarsan.

¹ yanlıy
² babadan evlat
³ birbirine karışır,kucaklaşır
⁴ baştanbaşya,busbütün
⁵ kevser sunan kimse
⁶ done done hamile eden,saldıran (Hz. Ali'nin vasıflarındandır)

Vâgîf

Çün töhmet edibsen o heştü çara,¹
Elin nece² yeter senin onlara.

Gapılarda dolanarsan âvâre,
Gör başına neler geler,ağlarsan.

Vidâdi

Ebubekr,Ömer,Osman ü Ali,
Cümle heştü çahar³ imâm-ı veli,
Numanu Şafei,⁴ Malik,Hembeli,
Onları cemien,ezer,ağlarsan.

Vâgîf

Ol zaman ki,gaynar kellede beyin,
İmâm e' zem danar sözün her şeyin,
Hiç yüze men baka bilmenem deyin,
Seni görcek gözün yumar,ağlarsan.

Vidâdi

Allah'ın ki,heç çekmezsen minnetin,
Terk edibsen peygamberin sünnetin,
Ne görersen ma'sûmların hörmetin,
Eger⁵ ağlamazsan,eger ağlarsan.

Vâgîf

Heştü çahar çün hâlmı duyarlar,
Sanma seni öz hâlmna goyarlar,
Evvel onlar seni diri soyarlar,
Kemiğini tâ gömerler,ağlarsan.

¹ sekiz komşuya

² nasil

³ seksen dört

⁴ şefaata eden,kabahatlı kimsenin affı için araya girip yalvaran

⁵ ed,far.Şart cümlesinin çeşitli yerlerinde kullanılarak şartı güçlendirir

Vidâdî

O zaman ki, mahşer halgı dururlar,
Divân¹ olup sorgu sual sorurlar,
Eger seni bu mezhebde görerler,
Yerbeyer budayıp² ezer, ağlarsan.

Vâgîf

Deme ki, dadıma yeter³ mâlikî,⁴
Derde düşer senden beter mâlikî,
Gaçar ilim-ilim iter⁵ mâlikî,
Yaşınıp⁶ bir yerde yatar, ağlarsan.

Vidâdî

Heşre-dek⁷ galarsan âh u zâr⁸ ilen,
Hasretinden, çoh-çoh intizâr⁹ ilen,
Kelez ilen, egreb ilen, mâr ilen,¹⁰
Ağzına-dek¹¹ gebrin dolar, ağlarsan.

Vâgîf

Çoh kimseler kıl köprüden asılar,
Henbelinin garaulu basılar,
Gorhusundan bir bucağa¹² gıslılar,
Dine bilmez mat-mat bahar,¹³ ağlarsan.

¹ -yüksük mahkeme

² -döverler, vururlar

³ -yardımına koşar

⁴ -İmam Mâlikî'nin görüşlerine bağlı olarak ortaya çıkan İslâmiyet'in

dört ehil-i sunnet mezhebinden biri, bu mezhebe mensup olan

⁵ -tam anlamıyla yok olur, ız bırakmadan kaybolur

⁶ -kapanarak, saklanarak

⁷ -olene kadar

⁸ -ah edip ağlama

⁹ -beklemekle, inlemekle

¹⁰ -akrep ile, yılan ile

¹¹ -kadar

¹² -koşeye

¹³ -hayretle, şaşkınlıkla bakmak

Vidâdî

Hasan Kaşinin tâ başından keserler,
Kesip onu cehennemden asarlar,
Gızdırıp-gızdırıp oda basarlar,
Onu görüp ağlın çaşar, ağlarsan.

Vâgîf

Şafeinin olmaz o geder suçü,
Evvelden âhıra ayırır göçü,
Geler feriştelere,¹ amma bu üçü,
Tutar bir-birine çihar, ağlarsan.

Vidâdî

Şafeinin imâmlardan ayırma
Amma hanı görüp riyâ gayırma,²
Bu sözleri lezgi içre buyurma,
Seni Kalmıklara³ satar, ağlarsan.

Vâgîf

Gebirden ki, çıtıp gedersin Şama,
O günlerin döner toya,⁴ bayrama,
Elin yetmez peygambere, imâma,
Giyâmet başına gopar, ağlarsan.

Vidâdî

Gapılarda çoh tohuna-tohuna,
Ömerden, Osmandan gezme sakına,⁵
Onlarsız ki, heç goymazlar yahına,
Döye-döye⁶ öldürerler, ağlarsan.

¹ -melekler

² -hileyi el atma

³ -kuzey Kafkas'larda bir toplım

⁴ -düğüne

⁵ -uzak, gizli gezme

⁶ -döverek

Vâgîf

Eglin olsun,on iki imâma inan,
Fayda vermez sonra olmag peşiman,
Yegin¹ bil ki,gurulacaktır mîzân,²
Emelin garşında durar,ağlırsan.

Vidâdi

İmâmlar ha deyil senin yoldaşın,
Olsaydı,gozünde olardı yaşın,
Sen eglde vardır neçe gardaşın,
Olur olsun,sen mukerrer³ ağlırsan.

Vâgîf

Vegtken⁴ deli olma,gel eşit menden,
Gezme yalvar-yapış⁵ onlarla genden,⁶
Amma gorhun olsun Ebülhesenden,
Seni ezim-ezim ezer,ağlırsan.

Vidâdi

Gullug etmeyipsen Ebülhesene,
Gele o gününde yâr ola sene,
Yetişmez dâdına heçbir kimsene,⁷
Galarsan neilaç,naçar,⁸ ağlırsan.

¹ şüphesiz
² ahrette günah ve savapların,aylık ve kotuluklerin ölçüldüğü terazi,manevi ölçü âleti
³ tekrar tekrar,devamlı
⁴ zamanında
⁵ çok yalvarıp ricada bulunma
⁶ uzaktan
⁷ bir kimsenin
⁸ ilaçsız,çaresiz

Vâgîf

Âhır senin nece¹ hâldi bu hâlin,
Hangi metlebedir fikr ü heyâlin?
Vade günü atın,goyunun,malın,
Eger doğmaz,eger doğar,ağlırsan.

Vidâdi

Çün² sevmezsin atı,goyunu,malı,
İşitmezsen,hergiz bu galmagalı,³
Bes nedir yığıbsan neçe eyalı,⁴
Doğmaz şâd olarsan,doğar,ağlırsan.

Vâgîf

Heç arama şâh-ı Haydar Alini,⁵
İmâm ü hümâm ü,tamam velini,
Yığ başına tepik⁶ atan delini,
Olar ki,bir-birin girar,ağlırsan.

Vidâdi

Tanırsan Şemkîrli⁷ deli gazını,⁸
Hasanı—Kaşını,Nesir Tusini,
Terki-sünnet olan tamam asini,
Görersen düzaha girer,ağlırsan.

Vâgîf

İmâm ki,ıraktır etigatından,
Tamam bildikleri çihar yâdından,⁹
O zaman çekiler âh nihâdından,
Feryâdın feyleye çihar,ağlırsan.

¹ -nasıl

² -madem ki

³ -kavganı

⁴ -eşi,zevceyi

⁵ -Hz.Ali

⁶ -dayak

⁷ -Azerbaycan'da yer adı;Şemkirden olan

⁸ -kadını

⁹ -tüm bildikleri hafızasından çıkar

Vidâdi

Olan peygamberin doğru râhında,¹
Hudâ sahlar onu öz penâhında,²
Seni her kim görer Hakk dergâhında,³
Gatar gabağına govar,⁴ağlarsan.

Vâgîf

Başına cem olup,eglin yığılmaz,⁵
O sebebden derdin,gamın dağılmaz,⁶
Senin malın buzav salıp,sağılmaz,
Her kes ineyini sağlar,ağlarsan.

Vidâdi

Şeytân ki, dünyâda aldadır kimi,
Hoş gelir o kese dünyânın demi,⁶
Çoh yığma başına hûrî senemi,⁷
Gefil,⁸özgelere gider,ağlarsan.

Vâgîf

Cehennemde getsin geden hemdemler,
Onlar için çekme sen bunca gemler,
Geçen günleri ki,indî bu demler,
Deli gönül abes anar,ağlarsan.

Vidâdi

Göz neçin ağlayıp tökmesin nemi,¹
Heyvan ha deyil ki,çekmeye gemi.
Eglin olsa,anıp yârî,hemdemi,²
Leyl ü nahar,şâm u seher³ ağlarsan.

Vâgîf

Heggi peygambere,o çarıyâre,⁴
Tamam imâmlara heştî çihare,⁵
Uymasan,yanarsan duzehte nâre,⁶
Kimse olmaz sene yaver,⁷ağlarsan.

Vidâdi

Nahag yere⁸ ehli-hegge deyenler,
Peygamberin doğru yolun eyenler,
Azgın-azgın çarıyara söylenler,⁹
Çaggal tek duzehde ular,¹⁰ağlarsan.

Vâgîf

Ne yâradır üreyinin yârası,
Bu vahtadek olmayıptır çarası?¹¹
Uzun iller kesilmeyip arası,
Şâm u seher,leyl ü nehâr ağlarsan.

¹ -yolunda

² -Allah onu kendiliğinden korur

³ -Allah kapsında

⁴ -onüne katıp kovarak götürür

⁵ -aklın başında toplanmaz,bir araya gelmez

⁶ -dünyanın eğlencesi,keyfi

⁷ -cennet güzellerini

⁸ -beklenmeden,ansızın

¹ -yaşı

² -dostu,yakın arkadaşı

³ -gece,gündüz,akşam,sabah ağlarsın

⁴ -ilk dört halife

⁵ -var olan dört emin kişi,dört halife

⁶ -cehennem ateşine

⁷ -yardımcı

⁸ -haksız yere

⁹ -küfür edenler

¹⁰ -çakal gibi cehennemde ulumak zorunda kalırsın

¹¹ -çaresi

Vidâdi

Bir göz ki,ağlamaz,hem tökmez yaşı,
Elbette, hâlidir¹ beyini,başı,
Olmasa,yâd eyler yâr ü yoldaşı,
Herdem ki,yâdına düşer,²ağlarsan.

Vâgîf

O geder dolandın sağdan ve soldan,
Devleti,hani da çıhardın yoldan,
Goymadın ki,vere parçadan,puldan,³
Seni hel'et ehli tutar,⁴ağlarsan.

Vidâdi

Çoh bulanma bu dünyânın ganına,
Vefâ yohdur sultânına,hanına,
Danasını bir gün goymaz yanına,
Bizim inek kimi teper, ağlarsan.

Vâgîf

Dünyâ işinde ki,goçağsan,goçağ,⁵
Ölüden gıvragsan,diriden çaçağ,
Bir gün sağ olursan,yedi gün naçağ,⁶
Övretler⁷ bağrını üzer,ağlarsan.

Vidâdi

Seni gamışlıgda yaşırın¹ felek,
Eglini başından çaşırın² felek,
Meyhaneden tez-tez³ düşüren felek,
Böyle goymaz bir gün sürer,ağlarsan.

Vâgîf

Ölenden sonra o gürûh-i naci,⁴
Mezârına salmaz sâye giygacı,⁵
Özünden ileri çürük ağacı,
Ağzının üstünden çeker, ağlarsan.

Vidâdi

Allah rebbindir Mehemmed Şefi,⁶
Küllî hâle oldur elim ü semî,⁷
Deyil mi yeğfiruzzünubi cemi,
O günde gözlerin görer,ağlarsan.

Vâgîf

Minersen gatırı,süre bilmezsin,
Yolun altın,üstün göre bilmezsin,
Han gelir,yerinden dura bilmezsin,
Kalabeyi golundan tutar,ağlarsan.

Vidâdi

Aggız oğlu Piri dünyâ gardaşın,
Hatem han ağadır sinde⁸ yoldaşın,
Sarı Çoban oğlu güzel dindaşın,
Ne çekersin sen derd ü ser,¹ağlarsan.

¹ -boştur

² -aklına her geldiğinde

³ -kumaştan,paradan vermelerine razı olmadın

⁴ -kaftan ehli (büyük devlet adamları,büyük makam sahipleri)

⁵ -yiğirsin,mertsin

⁶ -hasta

⁷ -eş,zevce,hayat yoldaşı

¹ -yaşatan

² -şaşırın

³ -devamlı

⁴ -cennetlik takımı, gürûhu

⁵ -gözünün ucuyla bakmaz

⁶ -(ceza gününün şefakâtısı) Hz.Muhammed

⁷ -ilim-i semî:işitme ile ilgili,işiten,işitme kuvveti olan.Semî Allah adlandırındır

⁸ -yaştı

Vâgîf

Soruşarlar senden neç² haberi,
Üstüne çekerler tiğü,teberi,³
Söylersen sözünü deli,serseri,⁴
Her biri bir yandan budar,ağlarsan.

Vidâdi

Olunandan sonra sorgu سوال,
Yene ağlamagdan olmaz mecâlin,⁵
Savılmaz başından bu galmagalin,⁶
Her lehzedede hezâr-hezâr⁷ ağlarsan.

Vâgîf

Gil köprüden tâ ki,sürçer ayağın,
Cehennem hovfinden⁸ yarılır yağın
Gorhma,yene Ali olar dayağın,
Eger anıp heşt ü cahar ağlarsan.

Vidâdi

Şie⁹ halgı tamam¹⁰ dolar düzaha¹¹,
Galarlar düzahde od yaha-yaha,
Mahaldır ki,¹²biri düzahden çıha,
Cümle olar zir ü zeber,¹³ağlarsın.

Vâgîf

Vâgîf,gerçi ezâbı var dünyânın,
Sen neçin hovfini çekersin,anın,¹
Tutupsan eteyin Şâh-i merdânın,²
O güler-gülersin,ağlar-ağlarsan.

Vidâdi

Ehl-i sünnet val-cemââet peyveste,³
Gederler cennete destebedeste,⁴
O günde şâd olar Vidâdi heste,⁵
Seni yanlış görüp güler,ağlarsan.

¹ -dert.eziyet,rahatsızlık,kaygı

² -kaç

³ -kılıcı,baltayı

⁴ -başiboş

⁵ -fırsatın

⁶ -kavgan,gürültün

⁷ -her an, sık sık

⁸ -korkusundan

⁹ -Şii

¹⁰ -busbütün

¹¹ -cehenneme

¹² -tuhaftr ki

¹³ -altüst

¹ -sen niçin onun korkusunu çekiyorsun

² -Şah-i Meradan:Hz.Ali

³ -Hz.Muhammed'in sünnetine bağlı olanlar ardi arkası kesilmeden

⁴ -topluluklar hâlinde Cennete giderler

⁵ -hasta Vidâdi o gün sevinir

**MOLLA PENAĖ VÂĞİF'İN
YAYINLANMIŞ ESERLERİ**

- VaĖif M.P. Eserleri,Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1937
.....Eserler, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1945
.....Eserler, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1952
.....Eserler, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1957
.....Eserler, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1960
.....Eserler, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1968
.....Seçilmiş Eserler, Maarif Neşriyatı, Bakı 1978
.....Eserler, Yazıcı Neşriyatı, Bakı 1981
.....Sevmek gerek, Gençlik Neşriyatı, Bakı 1987
.....Kurban Olduğum,Gençlik Neşriyatı, Bakı 1994

MOLLA PENAĖ VÂĖİF HAKKINDA YAZILAN ESERLER

- MEHTİ Hüseyin,Molla Penah VâĖif, Azerbaycan Devlet Neşriyatı,Bakı 1932
DADAŞZADE Aras,Molla Penah VâĖif, Azerbaycan Devlet Neşriyatı,Bakı 1968
DADAŞZADE Aras,Molla Penah VâĖif Hayatı ve Yaratıcılığı,
Azerbaycan Bilimler Akademisi Neşriyatı 1966

B-12251

ISBN 975-11-2212-0

9 799751 122123

SATIŞ FİYATI (KDV DAHİL)
3.500.000 LİRA